

dine penger

GJØR LIVET RIKERE

SNART MOR:
Spareøkonom
Else Sundfør.

SE TRIKSENE
TIL JULIETT (24):

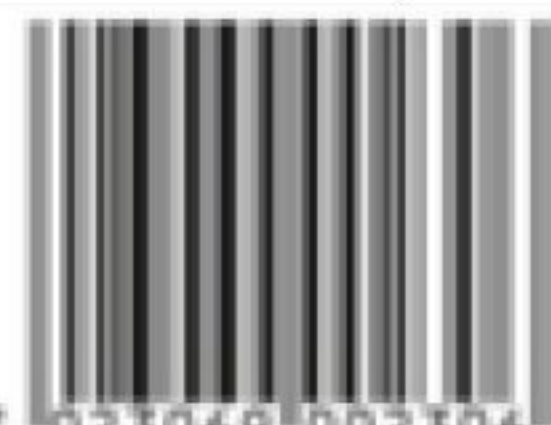
REISER
«GRATIS»
TIL SYDEN

KAN FÅ STORE
KONSEKVENSER
SKRIV RIKTIG
TESTAMENT

UNNGÅ SKATTESMELL OG TAP AV STIPEND
– DETTE BØR DU VITE OM BARNESPARING

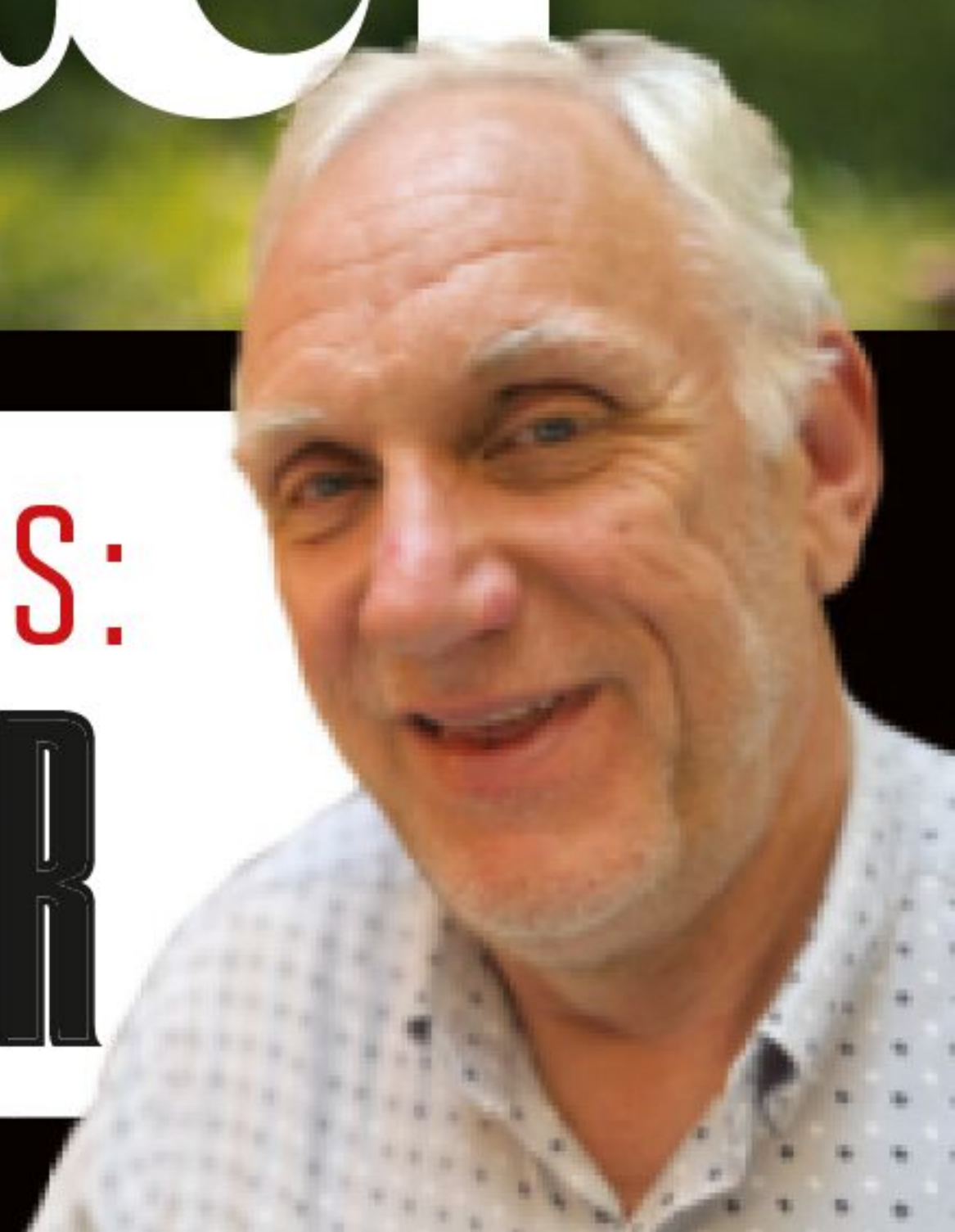
Slik blir barnet ditt millionær

VG LØSSALG
RETURUKE 38 | kr 109,00

7 023069 002306

BILEKSPERT BENNYS BESTE BRUKTBILKJØPETIPS:
- DROPP UKJENTE MERKER OG LUKSUSBILER

Usikkerheten lenge leve

Vi har fått tollen vår - men har det noe å si?

Når dette skrives har Norge, som mange andre land i verden, fått utdelt vår respektive toll på varer vi eksporterer til USA. 15 prosent toll skal nå legges på norske varer. Det er samme nivå som EU har fått.

Tollsatsene er basert på en utregning for hva som må til for å utligne USAs handelsunderskudd med det respektive landet, ifølge amerikanske myndigheter.

Ser vi på listen av hva andre land har fått, er 15 prosent blant de lave tollsatsene. Lutfattige Syria har på sin side fått 41 prosent toll.

Da Trump erklærte den nye amerikanske frigjøringsdagen 2. april, reagerte børsene verden over kraftig ned. Denne gangen reagerte de fleste børsene også negativt, men ikke på langt nær like røde som de var i april.

Til tross for stor uro og usikkerhet, har aksjemarkedene vært gode så langt i år. Selv globale indeksfond er i pluss nå, målt i norske kroner. I prosent har de vært i pluss lenge.

Toll er noe som begrenser handel og i sum gjør at vi alle blir fattigere. Hvorfor reagerer ikke markedene nå? Investeringsdirektør Robert Næss i Nordea sier at det skyldes at nivået som USA er i ferd med å lande på er håndterbart. I tillegg er det jo i praksis amerikanske konsumenter som kommer til å betale den ekstraavgiften som tollene utgjør, og den amerikanske økonomien går i det store og hele godt. I tillegg kommer det skatteutt som vil motvirke effekten av økte tolltariffer.

Ekspertene som sjeføkonom Harald Magnus Andreassen i Sparebank 1 Markets mener at det ikke er noen grunner til at det skal gå vesentlig dårligere med norsk økonomi fremover som følge av dette. Faktisk kan dette være med på å få renten og prisene ned her hjemme, ifølge Andreassen.

Men er usikkerheten helt borte nå? Er det en ting historien har vist seg er at ingenting er sikkert når det er en president som heter Donald Trump ved roret. En president som sparker sjefen for arbeidsmarkedsstatistikken (BLS) når den ikke viser det han vil og som på ukentlig basis skjeller ut sentralbanksjef Jerome Powell for at han ikke setter ned renten?

Usikkerhetens slør vi fortsatt ligge over verdensøkonomien så lenge Trump styrer verdens største økonomi. Sånn er det, og sånn blir det de neste 3,5 årene.

Andreas W. Fredriksen

DINE PENGER

Dine Penger er Norges største økonomi- og forbrukerblad. Vi har et fagmiljø med svært høy kompetanse innen privatøkonomi opparbeidet siden 1983. Vi gir uavhengige råd.

ABONNEMENT

Telefon: 21 95 14 30
abonnement@dinepenger.no

REDAKSJON

Telefon: 22 00 00 00
dinepenger@dinepenger.no

ANSVARLIG REDAKTØR OG ADM. DIREKTØR: GARD STEIRO

ADRESSE

Pb. 1185 Sentrum, 0107 Oslo
Besøksadresse:
Akersgt. 55, 0180 Oslo
Telefon: 22 00 00 00
E-post:
dinepenger@dinepenger.no

MAGASINSJEF

Linn Marie Bratvold

REDAKSJONELL LEDER

Øystein Reistadbakk

JOURNALISTER

Astrid Dalen
Andreas Wolden Fredriksen

REDAKSJONSANSVAR, DESIGN OG PRODUKSJON

Jan Gundersen

BIDRAGSYTERE

I DENNE UTGAVEN:

Ane Bjørnsdatter Bakken
Martin Hall Larsen
Geir Røed
Hallgeir Kvadsheim
Sindre Heyerdahl
Hans Petter Treider
Ida Lokland
Anne Sofie Rolfsjord
Mona Langset
Nora Holm Aftret
Eric Kjerstad Solheim
Jørgen Indreøy Strømsnes
Eivind Bøe
Astrid Meland
Kajsa Garmann Lønrusten
Vilde Alstad
Paul Harper
Andreas Berdal Lorentzen
Adil Shah
ErikAlexander Berg-Johnsen
Karl Otto Gulseth
Jan-Tore Stien

BLADABONNEMENT

Kr. 999 for 11 nummer pr år.
Utenfor Europa kr. 1199.
Ikke betal før du får giro.
Abonnementet fornyes automatisk ved forfall. Eldre utgaver kan bestilles på 22 00 00 50.

ANNONSERING

Salgssjef: Andreas Askheim
andreas.askheim@schibsted.com
Telefon: 41 50 43 66
Bekreftet solgt opplag: 20 666
Opplagskontrollert av Norsk
Opplagskontroll AS for Medie-
bedriftenes Landsforening
(2025).
Lesere: 138 886
Kilde: Kantar media (2025)

TRYKK

Ålgård Offset AS
Utgivelsesdato: 18. august
Dine Penger utgis av
Verdens Gang AS

COVERFOTO

Helene Mariussen

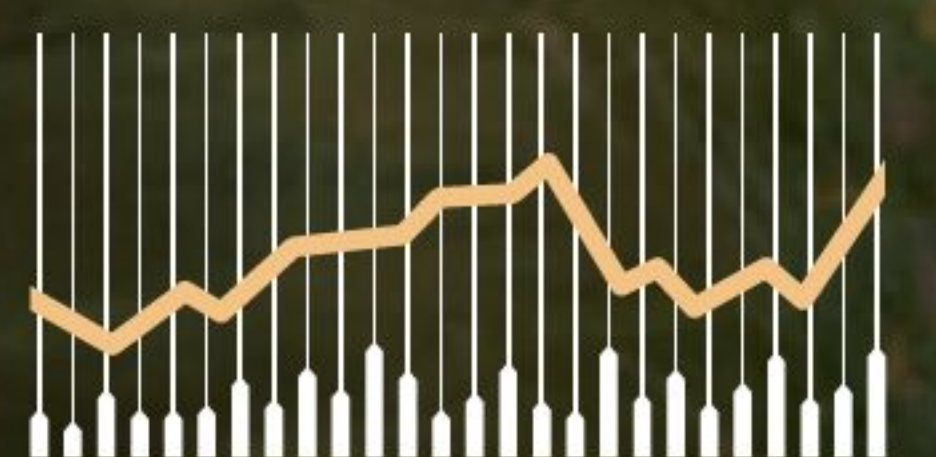

NESTE NUMMER ER I SALG 15. SEPTEMBER

Vekst

Penger vokser når du plasserer dem på riktig sted, og gir dem tid.
Vi kan ikke styre tiden, men hjelper deg gjerne med å finne rett sted.
Slik har vi skapt formuer i mer enn 30 år.

Historisk avkastning er ingen garanti for fremtidig avkastning.
Prospekt og nøkkelinformasjon er tilgjengelig på www.skagenfondene.no/fond

SKAGEN
fondene

Del av Storebrand

PENGE GALOPPEN

TEKST: KAJSA GARMANN LØNRUSTEN OG VILDE ALSTAD

– Sterkt boligmarked

Eksperter tror det blir høy aktivitet og prisvekst utover høsten. – Stadig mer krevende for førstegangskjøpere, mener økonom.

Jeg tror nok vi ser en litt sterkere boligmåned enn det som er normalt.

Det sier Sara Midtgaard, seniorstrateg i Nordea, om bolig tallene for juli. Hun forklarer at i en typisk julimåned vil boligprisene falle én prosent, men i år tror hun nedgangen vil være mye mindre.

Midtgaard begrunner troen på en sterk julimåned med at Norges Bank satte ned renten i juni. Forventningene om enda et rentekutt i løpet av høsten bidrar også

– Flere er da villige til å by enda mer på boligene enn de ellers ville ha gjort. Så langt i år har vi allerede sett en aktivitet i bruktboligmarkedet som har vært nærmest rekordhøyt, sier Midtgaard.

I første halvår av 2025 ble det omsatt over 60.000 boliger her til lands. Det slår alle tidligere år, ifølge tallene til Eiendom Norge.

Eksperterne E24 har snakket med er samstemte om at rentekutt trolig vil bidra til prisvekst og mye aktivitet utover høsten.

Boligprisene i 2025 var preget av kraftig oppgang i starten av året, før utviklingen roet seg utover våren etter at det ikke kom noe rentekutt i mars. Kuttet kom i stedet, noe overraskende, i juni.

Administrerende direktør i Eie eiendomsmegling, Hedda K. Ulvness, sier at selskapet har merket et høyt trykk i sommer. Megler toppen trekker særlig frem høyere oppdragsinngang enn samme tid i fjor.

– **Det gir også en sterk pekepinn** på at det blir en høst med mye aktivitet og mange boliger ute for salg, sier Ulvness.

Hun tror usikkerheten rundt styringsrenten har gjort at mange har sittet på gjerdet

fram til rentemøtet i juni. Ulvness tror vi fremover vil kunne se en ketchup-effekt i boligmarkedet utover høsten.

– Jeg tror det blir ganske høy aktivitet og store volumer som skal ut. Samtidig tror jeg at kjøpsaktiviteten øker og at folk er mer i modus for å bytte.

DNB Eiendom omtaler markedet som «sterkt, men ikke brennhett». Regionsjef Nils Elven i DNB Eiendom Oslo ser for seg et prisfall på 1,5 prosent på landsbasis, omtrent på linje med måned i fjor.

– Vanligvis er det full fart fra de siste to ukene i august. Så langt er det lagt ut noe

SARA MIDTGAARD:
Seniorstrateg i Nordea.

HEDDA K. ULVNESS:
Administrerende direktør
i Eie Eiendomsmegling.

KARINE ALSVIK NELSON:
Makroøkonom i
Handelsbanken.

, men ikke brennhett

FOTO: SKJALG BØHMER VOLD

betydelig økning i disponible inntekter for husholdningene, og bedre kjøpekraft.

– Dette er en av de viktigste drivkreftene for at vi venter sterk boligprisvekst fremover, både gjennom høsten og inn i 2026, sier Nelson.

I tillegg til rentekutt, peker flere eksperter på salget av utleieboliger som en grunn til at den sterke prisveksten kommer til å fortsette.

– Det har økt tilbudet av boliger, kanskje mer enn normalt de siste årene. Til tross for det, har det fremdeles vært en ganske sterk boligprisvekst, sier Nelson.

Også Nejra Macic, sjeføkonom i Prognosesenteret, peker på det samme. Hun sier dette har gitt kjøperne mer å velge mellom og at rentekuttet bidrar til at denne tilbudssiden nå vil absorberes raskere enn den har gjort det siste kvartalet.

– Dersom utleiebolig-salgsboomen avtar fremover, vil den samlede tilbuds-siden falle samtidig som etterspørselen øker på grunn av litt lavere renter. Det bør gi sterkere prispress utover høsten, sier Macic.

Når det kommer til boligtype, er det ingen overraskelse hva slags bolig det har gått mest av i sommer.

– Som normalt er det små leiligheter som er mest aktuelt å både selge og kjøpe om sommeren, sier Ulvness i Eie eiendomsmegling.

Dette er populære og etterspurte boliger blant førstegangskjøpere, spesielt i storbyene.

– Jeg tror vi kan se at det blir stadig mer og mer krevende for førstegangskjøpere å komme seg inn på boligmarkedet, sier Sara Midtgaard i Nordea.

Seniorstrategen legger til at endringene i egenkapitalkravet ga førstegangskjøperne litt hjelp på starten av året, men tror at denne hjelpen blir kortvarig på grunn av det hun spår som en ganske sterk boligprisvekst fremover.

– Og så tror jeg at boligprisveksten vil overgå lønnsveksten. År etter år etter år vil vi nok se at boligprisene stiger mer enn lønnsveksten, sier Midtgaard.

færre boliger enn på samme tidspunkt i fjor, men jeg tror tilbudet vil styrke seg fremover, sier Elven.

Han venter samtidig bra fart i markedet frem mot jul. Elven trekker frem storbyene Bergen og Stavanger som viktige drivere, og

tror et ytterligere rentekutt kan føre til at prisveksten blir sterkere enn normalt de neste månedene.

Det tror også Karine Alsvik Nelson, makroøkonom i Handelsbanken. Hun sier at boligprisene er veldig sensitive for rentekutt og at en lavere rente gjennom høsten vil gi

PENGE GALOPPEN

TEKST: JØRGEN INDRØY STRØMSNES OG EIVIND BØE

– VERDENS MEST EKSKLUSIVE EIENDOMSKLUBB: The Old Rectory er John Fredriksens eiendom. Den er plassert i London-bydelen Chelsea og regnes som en av de mest eksklusive i Storbritannias hovedstad. FOTO: FREDRIK SOLSTAD

Selger milliardeiendom

John Fredriksens «Old Rectory» ryktes klart for salg.

Internasjonale medier har spekulert i boligens verdi, og flere anslår at en pris mellom 200 og 250 millioner pund, noe som tilsvarer opptil 3,4 milliarder kroner, kan være realistisk.

Megler Ali Khadir i selskapet Nest Seekers jobber med salg av luksuriøse eiendommer i London. Han tror også at eiendommen vil kunne selges for en slik pris.

– **Men hvem kan egentlig være aktuelle kjøpere for en slik eiendom?**

– Hvis du må spørre hvor mye det koster å vedlikeholde dette stedet, så er det trolig ikke for deg, sier Khadir.

Han mener en mulig kjøper for en slik eiendom vil være noen som «samler på eiendeler med kulturell og strategisk verdi».

– For noen kjøpere handler det ikke en-

gang om å bo der. Det handler om å bli del av verdens mest eksklusive eiendomsklubb. Som å kjøpe en Warhol bare for å komme på radaren til andre samlere, sier Khadir.

The Old Rectory ligger i Chelsea, sørvest i London, med en egen ballsal og en hage på rundt åtte mål – en av de største som tilhører en privat bolig i det sentrale London.

Fredriksen har bodd i London i mange år, men bekreftet i juni at han har flyttet til De forente arabiske emirater.

Nye skatteregler i Storbritannia er en av grunnene til at han flytter.

– Det begynner å minne meg mer og mer om Norge. Storbritannia har gått til helvete, som Norge, sa Fredriksen til E24.

Storinvestoren har en formue som tilsvarer 176 milliarder kroner, ifølge Forbes. Han er største eier i selskaper som tankrederiet Frontline og laksegiganten Mowi.

E24 har vært i kontakt med Fredriksen-systemet, som ikke ønsker å kommentere saken.

Fredriksen kjøpte eiendommen i 2001 for 37 millioner pund, ifølge The Times. Den var tidligere eid av den greske redere Theodore Angelopoulos.

I 2012 skrev The Evening Standard at Roman Abramovich hadde tilbudt 100 millioner pund for huset på 2800 kvadratmeter.

Den har blitt ansett som Londons største og mest verdifulle boligeiendom, ifølge The Guardian.

Eiendommen ble verdsatt til 110 millioner pund i 2008, ifølge et britisk register.

– **Hvor spesiell er denne eiendommen?**

– Det finnes imponerende boliger, og så finnes det dette: et privat gods på nesten to mål midt i Chelsea, med nærmere 30.000 kvadratfot bak porter, helt usynlig fra gaten.

– Jeg har jobbet med flere klienter i dette sjiktet. De bryr seg sjelden om hva som er offentlig til salgs. De vil ha tilgang, og de stoler på at når det rette dukker opp, får de telefonen før noen andre. De ber ikke om prospekt, de sender bankmann og livvakt, sier Khadir.

NYHET!

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt

75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå

578 l bagasjerom

**MÅ SES OG
PRØVES!**

Lanseringskampanje kun

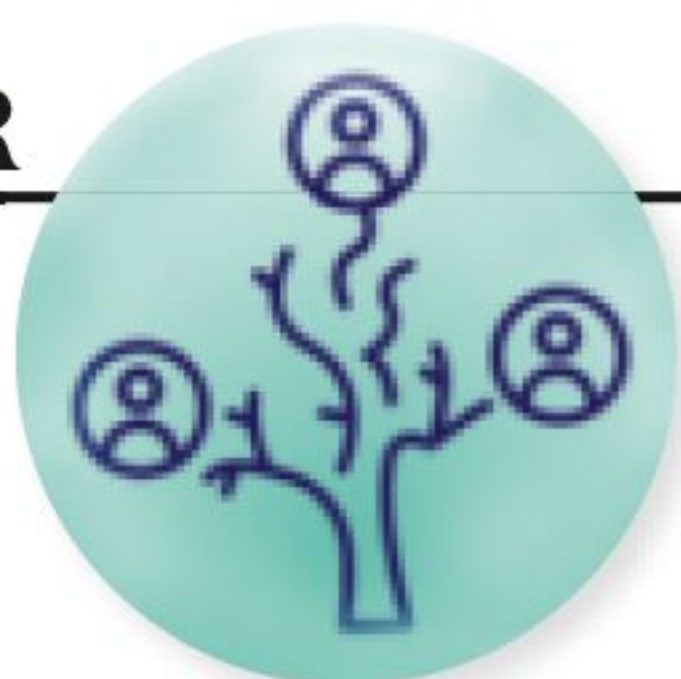
469.900,-

Begrenset antall

Excellence-utstyrspakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

TEKST: HANS PETTER TREIDER

FOTO: SHUTTERSTOCK

Testamente

som kan få store konsekvenser

En enkelt feil kan føre til at hele testamentet blir kjent ugyldig. Konsekvensen kan være at arven blir fordelt på en helt annen måte enn du har sett for deg.

Hvordan ønsker du at arven etter deg skal fordeles? Og hva er formkravene som gjør at et testament er gyldig? Dette må du ha klart for deg før du tar pennen fatt og skriver dette viktige dokumentet.

– For mange er det å lage et testament, en prosess som tar en del tid. Det er både riktig og viktig at dette ikke blir et hastverksprosjekt. Det kan få store og utilsiktede konsekvenser, advarer advokatene Karianne Listerud Lund og Marianne Aarbakke. Mens Listerud Lund er tilknyttet Formue Advokater AS, er Aabakke tilknyttet interesseorganisasjonen Huseierne.

Begge har mange års erfaring innen dette fagområdet, og skal guide oss igjennom prosessen punkt for punkt.

Det første spørsmålet du bør stille deg, er om du faktisk trenger å skrive et testament.

– Ønsker du at arven etter deg skal fordeles på en annen måte enn det som følger av arveloven, trenger du det. Det gir deg blant annet kontroll over hvem som skal arve hva, og hvordan verdiene skal vurderes. I tillegg kan du ved å skrive et testament sikre at dine verdier beholdes i slekten, forteller Marianne Aarbakke.

Har man ikke opprettet et testament, fordeles altså arven etter arveloven. Det betyr at dersom du har barn, arver de alle verdiene. Ektefeller og samboere har også rettigheter, men ektefeller har langt bedre rettigheter enn samboere.

Samboere uten felles barn, arver ingenting etter hverandre, og de har heller ikke noe uskifterett. Dersom det er ønskelig at de skal arve, må de opprette et testament. Selv om samboere har felles barn, er arveretten for disse begrenset oppad til 4G (G = Folketrygdens grunnbeløp, i skrivende stund 130.160 kroner. 4G er med andre ord 520 640 kroner).

Retten til å sitte i uskiftet bo vil heller ikke omfatte alle verdier når man er samboer med felles barn. Uten felles barn vil du heller aldri kunne få en uskifterett etter arveloven.

Grensen ved arverett etter arveloven går ved nevøer og nieser. Har du fjernere slektninger, og disse ikke er ført opp i et testament, arver frivillige virksomheter som jobber for barn og unge deg.

– **Har du ikke barn**, står du fritt til å testamenterer hva du vil til hvem du vil, orienterer Karianne Listerud Lund, og legger til at mange ikke er klar over hva arvelovens bestemmelser innebærer.

– Sett deg godt inn i regelverket slik at du kan ta en kvalifisert avgjørelse om hvorvidt du trenger et testament eller ikke.

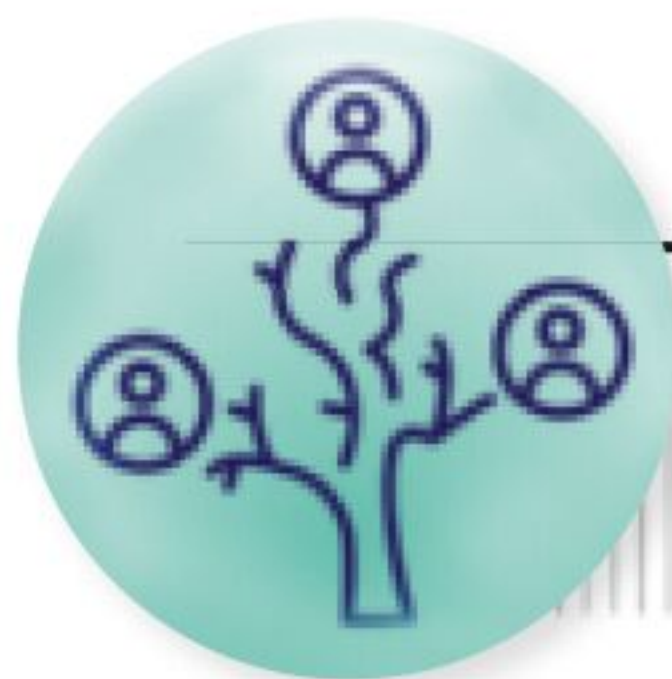
De to advokatene mener at det blant annet i følgende situasjoner er nødvendig med et testament:

- Når man vil sikre ektefelle så godt som mulig der det er særkullsbarn (barn man har fra tidligere forhold).
- Når man vil sikre samboer.
- Når man ønsker å tilgodese en spesiell arving.

nt-tabber

- Når man har konkrete ønsker om fordeling av gjenstander/eiendeler.
- Når man ønsker å foreta donasjoner til frivillighet.
- Når man ønsker å pålegge særeie for å sikre at verdiene beholdes i nærmeste familie/slekt.
- Når det er snakk om høye formuer, og der arvelater eier et firma.
- Når det er snakk om skatteplanlegging, særlig ved arv av firma.
- Når man vil forsikre seg at verdiene blir forvaltet på den måten man selv ønsker.

Vitner og testasjonsevne

For at et testament skal være gyldig, må du ha såkalt *testasjonsevne*. Det betyr enkelt og greit at du er ved dine «fulle fem».

Advokat Marianne Aarbakke forteller at det har vært flere rettssaker der det er blitt reist tvil om testators (altså den som skriver testamentet) mentale helsetilstand idet dokumentet ble opprettet.

– Skriv derfor testament mens du er frisk og kan ta selvstendige valg. Innhent gjerne en legeerklæring på at du har testasjonsevne. Oppretter du testament når helsen er sviktende, øker også risikoen for at du ikke testamenterer til den eller de du egentlig vil tilgodese. Faren for at du blir påvirket i en eller annen retning øker også, advarer hun.

To vitner må underskrive testamentet. Det stilles en rekke krav for å kunne være vitne. Blant annet:

- Man må være over 18 år og myndig.
- Man kan ikke være nærstående til den eller de som har opprettet testamentet. Det vil si at ektefeller, samboere, søsken eller slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, ikke kan inneha denne rollen. Det kan heller ikke personer som er ansatt hos eller som står i et avhengighetsforhold til arvingene.
- Vitnene eller vitnenes familie kan ikke være tilgodesett i testamentet. De kan heller ikke ha tjenesteforhold hos en person eller institusjon/organisasjon som er tilgodesett i testamentet.
- Vitnene må være innforstått med at det de skriver under på, er et testament. (Men de trenger ikke vite noe om innholdet).

Karianne Listerud Lund opplyser videre at vitnene må undertegne mens testator er til stede.

– Vitnene må ikke være til stede samtidig, men den/de må være til stede når testator signerer dokumentet, eller når testator bekrefter at det er hans eller hennes underskrift på testamentet. De må på samme tid bekrefte dette ved å signere på testamentet.

Mens noe må være med for at et testament skal være gyldig, er det andre ting som *bør* være med, men som det ikke stilles et absolutt krav om. For eksempel:

- Testamentet bør ha en dato: Finnes det flere testamenter, og med motstridende innhold, vil det siste testamentet legges til grunn. Er det ikke motstrid mellom flere testamenter, gjelder bestemmelsene i alle.
- Skriver man et testament som er ment å erstatte et eksisterende testament, bør man skrive at det tidligere testamentet tilbakekalles.
- Testamentet bør inneholde testators fødselsnummer, i og med at tingrettene bruker fødselsnummeret i sitt testamentsregister.
- Vitnenes fulle navn, fødselsdato og adresse bør opplyses om, slik at det er mulig å spore dem opp dersom det skulle bli nødvendig.

➤ Det bør fremkomme hva som skal skje dersom en arving dør før testator.

➤ Vitnene bør bekrefte skriftlig at de er klar over at det de skriver under på, er et testament. De bør også bekrefte at testator har skrevet det av fri vilje.

Marianne Aarbakke forteller at dersom testamentet ikke tilfredsstiller kravene, kan det få store konsekvenser.

– **Er formkravene ikke oppfylt**, vil hele testamentet bli kjent ugyldig. Strider noe av innholdet imot arvelovens bestemmelser, vil ugyldigheten gjelde den delen som faktisk er feil, forteller hun og føyer til at arvingene likevel kan godta deler av et testament som rent juridisk er ugyldig.

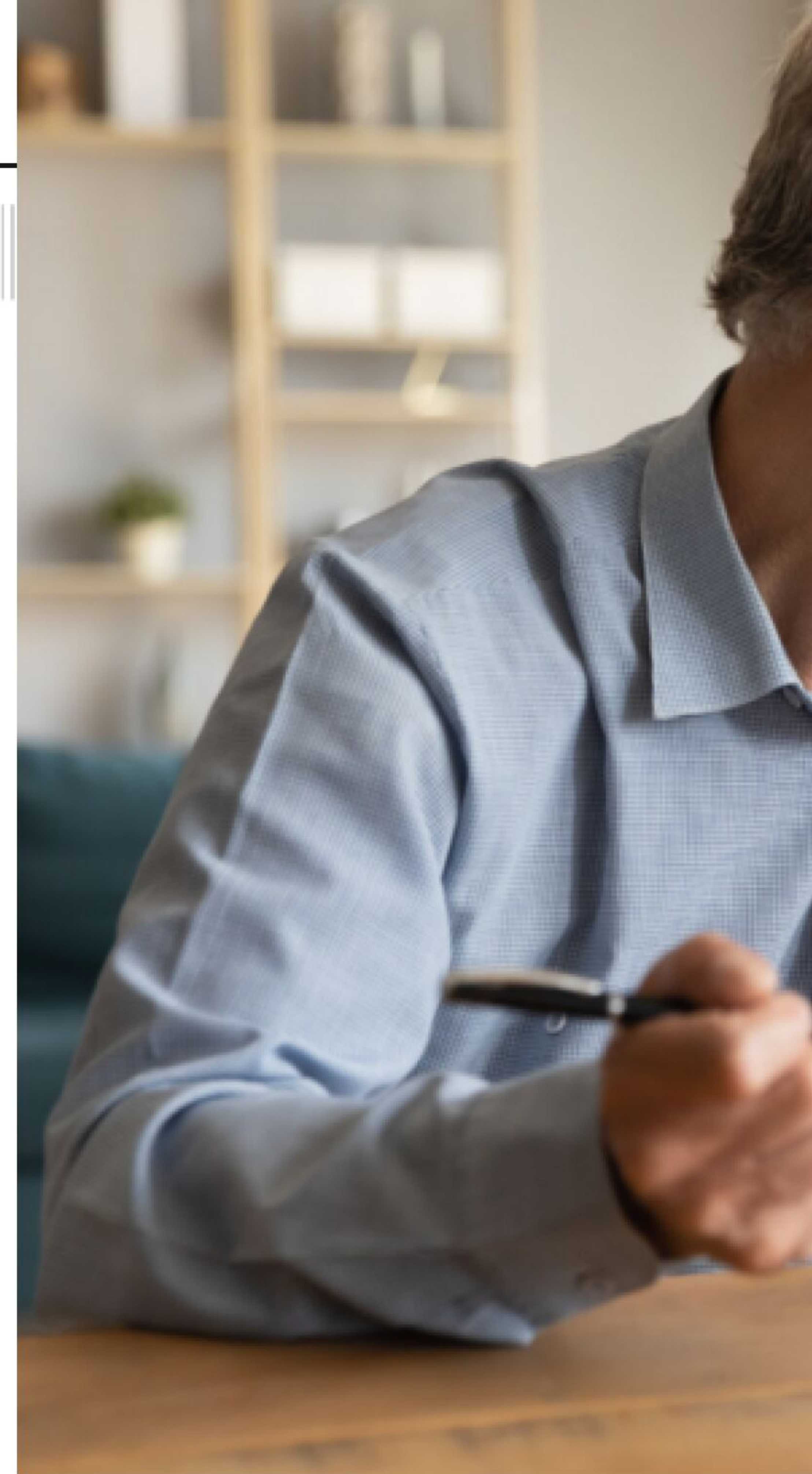
– Dette kan de gjøre enten ved å aktivt akseptere det, eller ved ikke å protestere, forklarer hun.

– **Må man involvere noen andre enn vitnene i denne prosessen?**

– Nei, du trenger to vitner, og det er det. Vitnene har som nevnt heller ingen rett til å få innsyn i testamentet. Barn eller andre arvinger har heller ingen slik rett. Det er først når testator dør, at de som er tilgodesett i testamentet, får vite innholdet, forteller Marianne Aarbakke.

Advokaten føyer til at selv om ikke barn kan kreve å få vite hvordan mor og far har tenkt å fordele arven, kan det likevel være gode grunner til at de *bør* få vite det.

– Ved å ta en prat med de nærmeste, kan man bidra til å sikre at testamentet ikke bare blir i henhold til ønskene man selv har, men også i henhold til andres ønsker. Det kan være at en gjenstand har stor affeksjonsverdi for én arving, mens den betyr mindre

for en annen. Eller at ett barn har fått mer økonomisk hjelp i en etableringsfase enn det andre barnet, og at dette vil det bli kompensert for i det endelige arveoppgjøret. Ønsker du å gi en del av arven til for eksempel velledighet, kan det også være smart å forklare hvorfor du ønsker å gjøre dette.

Karianne Listerud Lund føyer til at dersom du av ulike grunner ikke ønsker en slik arveprat med barna, kan du heller forklare valgene dine i testamentet. Da vet arvingene hvorfor du har fordelt arven på den måten du har gjort, noe som i de fleste tilfeller vil gjøre det lettere for dem å akseptere dine beslutninger.

Men hva kan grunnen være til at man ikke ønsker å snakke med barna om innholdet i testamentet?

Aarbakke og Listerud Lund forteller at en ikke uvanlig grunn, er at testator frykter at det man har bestemt, vil kunne skape strid og splid. Det kan for eksempel være snakk om å tilgodese ett barn på bekostning av de andre.

– Det er forståelig at mange kan kvie seg for å informere om dette, og venter til de selv har gått bort. Men vår erfaring tilsier at en dialog som regel senker konfliktnivået, fordi man da får anledning til å forklare nærmere hvorfor man har valgt å gjøre det nettopp slik, opplyser advokatene.

Aarbakke og Listerud Lund mener det må være opp til hver enkelt om man ønsker å skjevfordele arven, og at det i enkelte situasjoner også kan være rimelig å gjøre det. Det kan for eksempel være hvis:

- Det ene barnet har høy inntekt og fått egen formue, mens det andre barnet sliter med sykdom og også strever økonomisk.
- Det ene barnet har bidratt med pleie og stell av foreldrene, i motsetning til det andre barnet.

Så lenge man respekterer pliktdelsarven, kan man gjøre som man selv ønsker med resten av verdiene. Pliktdelsarven til barn er som hovedregel 2/3 av verdiene, noe som betyr at du råder fritt over 1/3. Pliktdelsarven har imidlertid en øverste grense på 15 G til hvert barn (per i dag 1.952.400 kroner).

– Alt over dette, kan du gi til foreningen for hjemløse katter, eller til gullungen, orienterer advokatene.

Selv om man i prinsippet kan bestemme hva man vil i et testament så lenge man holder seg innenfor arvelovens bestemmelser, oppfordrer advokatene til at man ikke går helt ned på nanonivå når det gjelder fordelingen.

– Hvordan smykker eller bunader skal fordeles, er selvsagt helt ok å spesifisere. Men begrensn det til gjenstander som er av en viss verdi og betydning for de som skal arve, råder Karianne Listerud Lund.

Det mest verdifulle man fordeler i et testament, er som regel eiendom. Marianne Aarbakke forteller at siden det per i dag ikke er noen arveskatt, kommer det ikke skatt på selve arven. Men arvingene overtar som hovedregel arvelaters skatteposisjoner, og det kan ha stor betydning ved fordeling av eiendom.

Et eksempel (trekk pusten, og forsøk å heng med i svingene):

➤ La oss se for oss at du testamenterer hytta til det ene barnet, og hyttetomten ved siden av til det andre barnet. Den som arver hytta, vil komme i en betydelig bedre skatteposisjon enn den andre, fordi arvelater (i dette tilfellet deg) som oftest kan selge hytter og bolig skattefritt. For tomter, derimot, kan du ikke oppfylle vilkårene til skattefritt salg, fordi det ikke er noen bygning der hvor du kan oppfylle bruks- eller botiden i.

Ved et videresalg av tomten må arvingen derfor betale 22 prosent av gevinsten. Og for de tilfellene arvelater kan selge hytta skattefritt, vil arvingen også få oppjustert inngangsverdien til markedsverdi på dødstidspunktet. Det vil igjen ha betydning for gevinstberegningen når arvingen skal selge hytta. Den vil da bare få beregnet gevinst i egen eiertid, noe som gir lavere skatt siden alle gevinster er skattepliktige.

Tomten ville ikke arvelater kunne solgt skattefritt, og da overtar arvingen også arvelaters inngangsverdi, noe som betyr at den ved et salg får beregnet en gevinst både i arvelater og i egen eiertid.

I tillegg kan arvingen av hytta selv kunne oppfylle vilkårene for skattefritt salg i egen eiertid ved å eie/bruke hytta i minst fem år. Det kan ikke arvingen av tomta, da det ikke er noen bygning på tomta som den kan bruke.

– Den som skriver testament bør derfor være bevisst på en slik fremtidig skatt

ved fordelingen av arven, og ta stilling til om denne skatten skal tas hensyn til ved skifteoppgjøret eller ikke, orienterer advokatene.

Hvordan man skal formulere seg, hvordan det skal oppbevares, og hvordan man kan være sikker på at det man har bestemt, faktisk blir etterfulgt, er også blant spørsmålene advokatene regelmessig får:

➤ **Hvordan formulere seg?**

Karianne Listerud Lund og Marianne Aarbakke forteller at en risiko man løper når man velger å skrive testament på egen hånd, er at det oppstår tvil om hva testator har ment.

– Et klart og tydelig språk som ikke er til å misforstå, er helt avgjørende. Er man usikker på dette, og på formkravene som stilles, oppfordrer vi til at man søker profesjonell hjelp.

➤ **Gjensidig eller felles testament – eller hvert sitt?**

Advokatene anbefaler som regel ektefeller å opprette et gjensidig testament. På den måten kan man regulere hva som skal skje med felles formue etter begges død. Man vil også kunne ha reguleringer som gir den enkelte større kontroll på eventuelle endringer som gjøres. Ønsker ektefellene å tilgodese hverandre utover det loven krever, vil det også være et gjensidig testament.

Et felles testament er der ektefellene skriver testamentet i samme dokument, uten at de testamenterer til fordel for hverandre.

Har ektefellene hvert sitt testament, vil den enkelte kunne endre dette når den måtte ønske, og da vil den også bare kunne hensynta de verdiene den selv råder over.

➤ **Når i livet bør man skrive testament?**

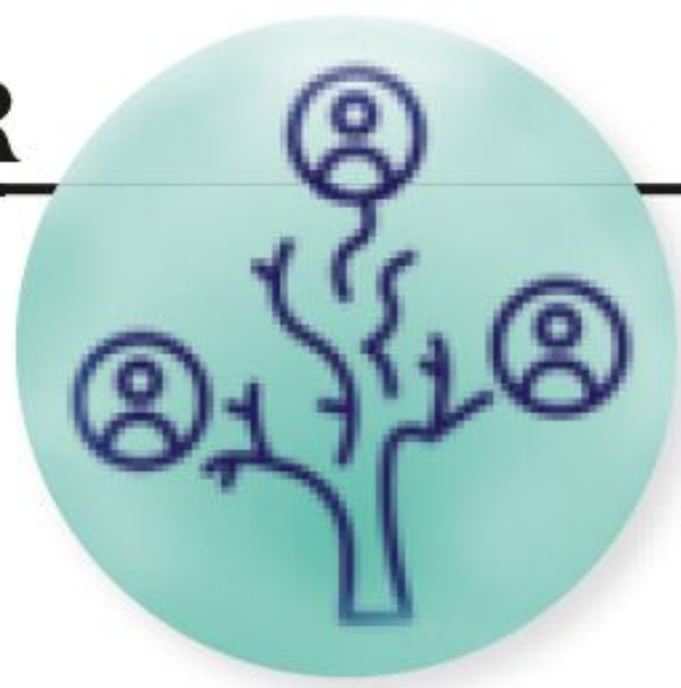
Et godt utgangspunkt, er å skrive det når man får barn. Så lenge barna er små, kan det være greit å regulere hvorvidt man ønsker at Statsforvalteren skal forvalte arven til barna eller ikke, dersom man skulle falle fra før de er myndige. Det er ikke sikkert de vil være modne nok til å håndtere en arv så fort de fyller 18 år. I et testament kan man regulere begrensninger i råderetten til arven helt frem til de er 25 år ved å sette inn en økonomisk fullmektig. For arv utover pliktdelen, kan du sette begrensninger i råderetten til arvingen så lenge du måtte ønske.

➤ **Hvordan bør testamentet oppbevares?**

For å være sikker på at testamentet blir funnet etter ens død, bør det leveres til nærmeste tingrett. Testamentet blir da registrert i et landsdekkende register, og tingretten gir beskjed til arvingene etter testators død.

➤ **Hvordan kan man være sikker på at det som står i testamentet blir etterfulgt?**

Er man bekymret for at arvingene ikke vil respektere det som står i testament, kan man stille krav om at boet skal skiftes offentlig. Da vil tingretten oppnevne en bostyrer som vil stå for delingen av verdiene. Et slikt krav er arvingene nødt til å respektere.

Slik unngikk «Erika» og barna å arve samboerens milliongjeld

«Erika» ante ikke at samboeren skyldte én million da han døde, men hun og barna slapp unna gjelden takket være hjelp av en bekjent. Dette skjer når mindreårige barn står i fare for å arve gjeld.

Da trønderkvinnen «Erika» brått mistet mannen for noen år siden, var dødsfallet det første av flere sjokk for tobarnsmoren.

Kort tid etter dødsfallet begynte nemlig regninger og purringer å strømme inn. «Erika» skjønnte raskt at hun måtte handle for å unngå å bli sittende med gjelden.

Barna til «Erika» har ikke fått vite om farens vanskelig økonomiske situasjon før han døde, og derfor har vi valgt å holde familien anonym.

«Erika» var heldig som hadde en bekjent som var advokat, og han fortalte henne hvordan hun burde gå frem. Én av tingene han sa at hun måtte gjøre, var å utstede et proklama.

Et proklama er en offentlig kunngjøring, gjerne i aviser, hvor kreditorer varsles om dødsfallet og får mulighet til å melde inn sine krav.

– Sånne ting hadde jeg ikke vært klar over hvis ikke jeg hadde en bekjent som kunne hjelpe meg med det, sier hun.

Etter råd fra advokaten søkte hun også deretter offentlig skifte, og deretter ble det satt inn en bobestyrer som tok seg av skiftet.

– Hva ville vært konsekvensene om du ikke hadde fått gjort dette?

– Ja, da ville jeg ha påtatt meg all gjeld. Da måtte jeg ha betalt all gjeld han hadde. Det var ganske mye penger. Det var i underkant av én million, svarer hun.

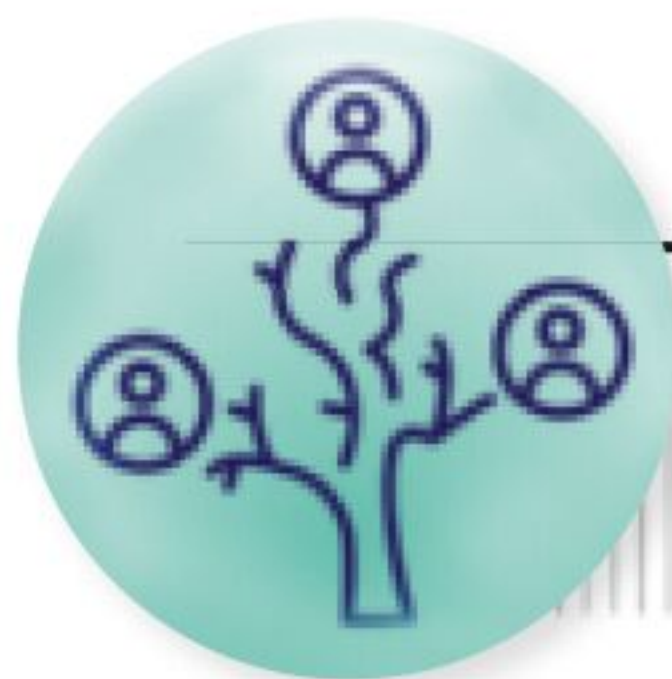
Dersom det kun hadde vært barna som var arvinger, så skal systemet i utgangspunktet være laget for at de ikke skal kunne arve gjelden etter sine foresatte, forklarer arverettsadvokat og partner i Tenden Advokatfirma, Hanne Skråmm:

– Hvis alle arvinger er mindreårige, så kan boet skiftes privat uten at noen påtar seg ansvaret for avdødes forpliktelser.

FLERE SJOKK: Det var tøft nok å miste samboeren å bli alene med to barn, men «Erika» sto også i fare for å havne i økonomiske problemer (Illustrasjonsbilde).

Dette innebærer i praksis at gjelden dekkes med avdødes midler. Dersom gjelden overstiger verdien av avdødes eiendeler og verdier, er ikke de mindreårige arvingene forpliktet til å dekke underskuddet.

Skråmm forklarer at systemet er laget for å beskytte barn i slike tilfeller, og at dersom det viser seg at arvelater har mer gjeld enn verdier, så skal ikke barna risikere å arve gjeld.

Når mindreårige er involvert, skal det oppnevnes en setteverge, og Statsforvalteren skal involveres.

Skråmm forklarer hva som skjer videre:

- Hvis alle arvinger er mindreårige bruker man et eget skjema for dette som man sender til retten. Det innebærer at ingen av de mindreårige kan få ansvar for avdødes gjeld.

Påtar seg fullt ansvar

Dersom det både er mindreårige og myndige arvinger, benyttes imidlertid det vanlige skjemaet ved privat skifte. For å skifte etter denne modellen kreves det at en av de myndige arvingene påtar seg fullt ansvar for gjelden.

Når en voksen signerer skjemaet for privat skifte, påtar personen seg fullt ansvar for avdødes gjeld.

- Jeg tror ikke folk er bevisste nok på det. Man er jo i en sorg og en krise, og man er ikke 100 prosent. Mange er stresset over fristen og tenker «vi må bare signere og bli ferdig», sier Skråmm.

Hun anbefaler å be Tingretten om utsettelse til å gjøre nærmere undersøkelser om arvelaters økonomiske forhold hvis man er usikker – og erfaringen hennes er at man som oftest får utsettelsen innvilget.

For å unngå å arve gjeld bør man undersøke økonomien grundig før man signerer.

- Man kan få en formuesfullmakt fra retten før man får ansvaret. Da kan man blant annet innhente skattemelding, få innsyn i avdøde bankkonti på dødsfallet, i tillegg til transaksjoner 3 måneder før dødsfallet.

- Vi anbefaler å be om at retten utsteder proklama, for da får man mye mer opplysninger, sier Skråmm.

«Erika» og samboeren hadde bodd sammen i over ti år og hadde to felles barn, som i dag går henholdsvis på barneskole og ungdomsskole. «Erika» forteller at de hadde ikke felles økonomi utover å dele på faste utgifter.

- Vi hadde ikke en åpen dialog om det hele tatt. Så dette med åpenhet var det jo stor mangel på hos oss, sier hun.

Hun forteller at samboeren hadde gitt inntrykk av å ha god kontroll på økonomien.

- Han hadde alltid lagt frem for meg at

han hadde spart masse til pensjon og at alt gikk så bra. Så for meg kom det som et veldig sjokk. Jeg trodde ikke han var velstående – men at han skulle ha så mye gjeld var jeg ikke klar over.

Samboeren tok sitt eget liv, og «Erika» forteller at da hun fikk vite om den store gjelden, fikk hun også mer forståelse for hvorfor han hadde hatt så store problemer.

- Da jeg fant ut av de økonomiske problemene, så falt flere og flere brikker på plass med tanke på hvorfor han hadde hatt det så vanskelig, forteller hun.

Etter at samboeren døde, så var det na-

turlig nok et ønske for «Erika» om å kunne beholde boligen for seg og barna. Og redningen kom i form av en livsforsikring som samboeren hadde hatt gjennom jobben.

- Jeg var jo så heldig at han hadde forsikring. Så både jeg og barna fikk forsikringsutbetaling fra en forsikring han hadde gjennom jobb. Og det var det som gjorde at jeg hadde muligheten til å ta over huset, forteller hun.

I tillegg til at hun selv fikk utbetalt 15G (1.952.400 kr per 1. mai 2025), fikk de to mindreårige barna hennes 2G (260.320 kr per 1. mai 2025)) hver.

FAKTA

ALVORLIGE ØKONOMISKE PROBLEMER? SNAKK MED NOEN!

- Ikke hold problemene for deg selv! Del dem med noen andre, enten det er partneren, en god venn eller kollega, et familiemedlem eller fastlegen din.
- Du kan også velge å snakke med banken din. Mange bankrådgivere er blitt kurset i å møte personer med økonomiske problemer på en bedre måte.
- Kjenner du på mørke tanker, kan det være lurt å snakke med fastlegen, eller ring til Mental Helse eller andre hjelpe-telefoner som Kirkens SOS. Mental helse har blant annet en gratis, døgnåpen og anonym telefontjeneste som du kan ringe på 116 123.
- Noen velger også å snakke med arbeidsgiver, men her avhenger det både av kunnskap hos arbeidsgiver og om det kan ha direkte konsekvens for arbeidsforholdet ditt at du har rotet med privatøkonomien – for eksempel hvis du jobber i bank eller revisjon.
- Det kan også være lurt å ta kontakt med en gjeldsrådgiver i Nav i din kommune. Du kan ringe Nav på 55 55 33 39 for økonomi- og gjeldsrådgivning.

FAKTA

MANGLENDE ARVEKUNNSKAP BLANT NORDMENN

- 11 prosent av de spurte vet ikke hvem som arver seg hvis de dør.
- 23 prosent har ikke forsikring som sikrer de etterlatte hvis noe skjer med dem.
- 25 prosent vet ikke hva begunstigelse er for noe.

Kilde: Undersøkelse gjennomført av Norstat for Frende Forsikring i 2024

Dersom man ikke passer på at samboeren er begunstiget i livsforsikringen, stiller barna foran i køen når pengene skal utbetales. I en undersøkelse fra Frende Forsikring i fjor kom det frem at 25 prosent av befolkningen ikke engang vet hva begunstigelse er.

Salgssjef hos Frende Forsikring, Ole-Jørgen Kjenes, er overrasket over at kunnskapen på dette feltet er så lav, spesielt blant de yngre i befolkningen. I aldersgruppen 20–29 er det kun én av fem som vet hva begunstigelse er, og tallet er ikke så mye høyere blant trettiåringene.

– Konsekvensene er at pengene ved en

livsforsikringsutbetaling går til noen andre enn man hadde tenkt, sier Kjenes.

Én ting er hva som står oppført i private forsikringer, men mange har også livsforsikringer gjennom arbeidsgiver og foreniner, slik «Erikas» samboer hadde. Kjenes anbefaler å sjekke opp med HR-avdelingen hos sin arbeidsgiver hvem som står som begunstiget i livsforsikringen.

– **Det er spesielt viktig å sjekke opp** ved større endringer i livssituasjonen, som for eksempel ved samlivsbrudd, eller dersom man blir samboer eller gifter seg. Ofte

kan man glemme å gjøre endringer i avtalene i slike prosesser. Kjenes understreker at livsforsikring og begunstigelse er viktigere jo yngre man er, siden man jo gjerne har mer gjeld enn når man blir eldre.

– Dersom én skulle falle fra, får man da mulighet til å justere ned lån til et akseptabelt nivå, samtidig som man får noe på bufferkonto, og i tillegg har penger til begravelsen.

Statsforvalteren forvalter barnas penger. Når mindreårige arver eller får forsikringsutbetalinger over 2G (260.320 kr per 1. mai 2025), er det strenge regler for forvaltningen av pengene.

– Først måtte jeg finne en person som selv ikke hadde rett på arv etter samboeren min som kunne bli oppnevnt som fullmektig. Deretter ble pengene overført til Statsforvalteren, forteller «Erika».

Statsforvalteren har informert moren om hvor barnas penger blir plassert, hvilken rente det er på sparebeløpene – og hun får også årlige oppdateringer over barnas midler. Men «Erika» har ikke selv noen innflytelse over hvordan pengene forvaltes.

– Jeg kunne tenkt meg å forvalte pengene selv, for å få mest mulig ut av sparepengene for ungenes del. Men det er jo ikke et alternativ, sier hun.

Slik det er nå, blir barnas sparepenger satt på sparekonto, noe som gjør at barna trolig går glipp av den høyere avkastningen de for eksempel ville ha fått i et globalt indeksfond.

Samtidig ser «Erika» fornuften i ordningen med at Statsforvalteren forvalter midler til mindreårige arvinger:

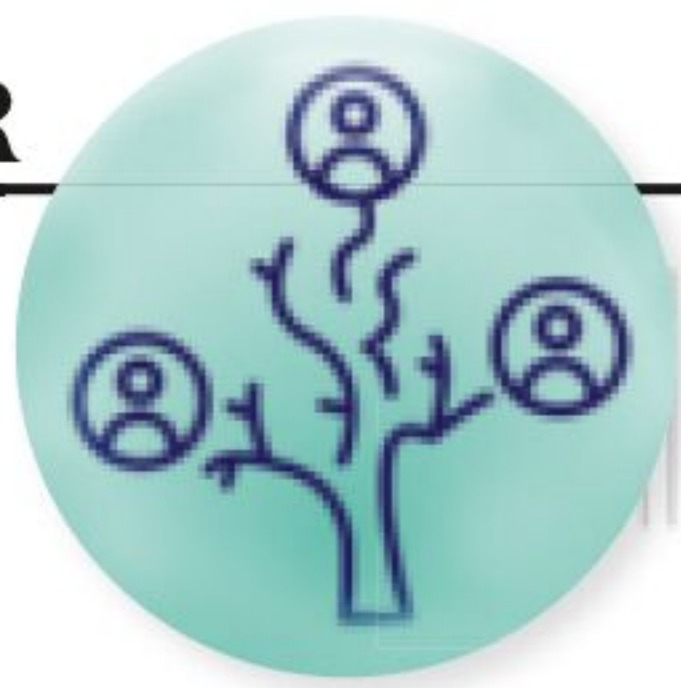
– Jeg er i bunn og grunn helt enig at det er sånn det burde gjøres.

Avdelingsdirektør Eldbjørg Sande hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har tidligere fortalt Dine Penger at de har landet på bankplassering som hovedregel, fordi en anså behovet for trygghet for å være tyngre enn hensynet til høyest mulig avkastning og muligheten til ulike typer forvaltning.

Sande la imidlertid til at også Statsforvalteren selv ser behov for en oppmykning i regelverket. Og det kan være at det også kommer endringer i forbindelse med at Sivilrettsforvaltningen og regjeringen nå er i gang med en utredning av vergemålslovgivningen.

«Erikas» familie har i tillegg til livsforsikringen også fått en utbetaling på grunn av en feilbehandlingssak i forkant av selvmordet til samboeren. Denne erstatningen inkluderte et forsørgertap-tillegg til barna, som også forvaltes av statsforvalteren – men med da litt andre regler.

– Der kan jeg søke om et årlig uttak av midler til barna, men jeg må da skrive veldig konkret hva pengene skal brukes til, forklarer hun.

GAMLEHYTTA: Den nye er bygget på tuftene av den gamle. Her er Frode (t.v.) og Jøran Slettum fotografert tidlig på åttitallet. FOTO: PRIVAT

Styr unna arvekran

Frode (48), Jøran (45) og Camilla (37) Slettum fra Østre Toten arvet hytte sammen for 15 år siden, og er fortsatt gode venner.

Søskenflokket har klart det advokatene sier kan være en stor utfordring: Å beholde familiefreden når flere eier en hytte sammen.

Vi kommer tilbake til hvordan de tre har fordelt dugnadstimer utgifter og brukstid på hytta mellom sine tre familier.

Først skal vi lytte til advokatene som forteller hvorfor dette kan være vanskelig, og deres forslag til hvordan dempe eventuelle konflikter.

Marte Risøy i Advokatkontoret Økland har en klar melding til alle som vurderer å

eie hytte sammen med søsken eller andre familiemedlemmer: Dropp det. Det vil sjelden gå i lengden.

I et intervju med Hyttemagasinet, gjengitt i boken Hytteguiden som kom ut på tampen av fjoråret, sier hun:

– Mange søskenforhold er blitt ødelagt som følge av arvefordeling av familiehytta. Det er vanskeligere enn man tror å bli enige om fordeling av bruk og kostnader.

– Vår generelle anbefaling er at én person eller ett ektepar overtar hytta, fremfor at to eller flere søsken overtar sammen, sier hun.

Det er flere grunner til det.

NYE VINDUER: Hytta som søsknene Camilla, Frode og Jøran Slettum arvet, har vært et kontinuerlig dugnadsprosjekt. Her i 2011. FOTO: TERJE BRINGEDAL

ngel om familiehytta

– **Om det ikke blir problematisk** i denne generasjonen, er det vanskelig å unngå i den neste. To søsken kan med andre ord i mange tilfeller klare å samarbeide bra. I neste generasjon er det fettere og kusiner som skal overta hytta og samhandle om denne. Søskenbarn er sjeldent så nære som søsken, og de kan gjerne være flere i antall også. Det blir rett og slett for mange meninger og for mange ulike hensyn som skal ivaretas, gjerne blant mennesker som egentlig ikke har noe til felles, sier hun.

MARTE RISØY

Hvis hytteeierne ikke foretar seg noe som helst for å overføre hytta til neste generasjon, vil den inngå i boet etter foreldrene sammen med andre eiendeler og eiendommer.

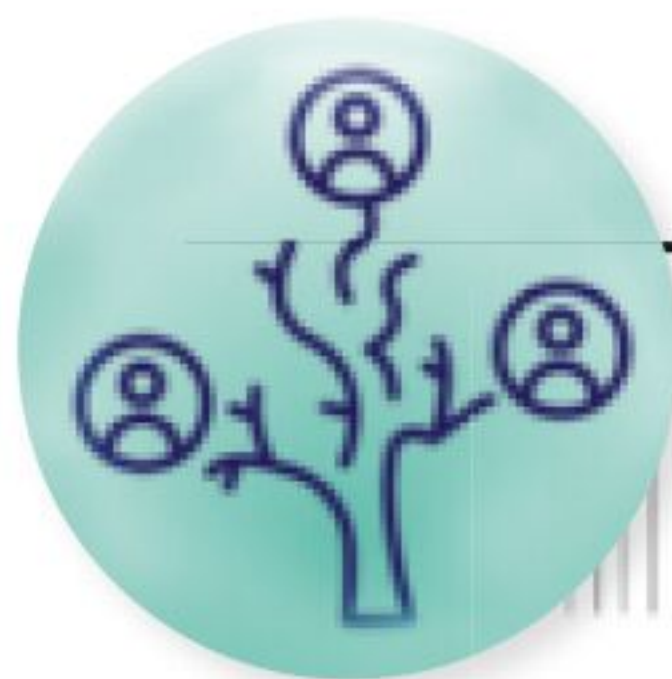
Dette skal barna – i henhold til arveloven – dele likt med mindre det er skrevet et testament.

Men etter endringene i arveloven fra 2020 har foreldrene fått større mulighet til også å bestemme hvem som skal arve hva. De kan si at det ene barnet skal ha hytta, mens søsknene eventuelt arver noe annet.

Selv om søsknene arver hytta sammen anbefaler forbrukeradvokat Ola Fæhn – i likhet med Marte Risøy – at den ene blir stående som eier og kjøper de andre ut.

– **For å holde konfliktnivået nede** bør man lete etter løsninger som gir færrest mulig spørsmål som må løses i fellesskap. Av den grunn kan det være en fordel at en av søsknene står som formell eier og at andre eventuelt har en bruksrett, sier han.

Advokat Marte Risøy ramser opp konflikter som kan stå i kø for familiemedlemmer som velger å eie en hytte sammen:

DUGNADSGJENG: Fra høyre: Lillesøster Camilla, bror Jøran, Jørans sønn Emrik og Camillas samboer Tom. FOTO: PRIVAT

VEDLIKEHOLD

– Det koster mye å vedlikeholde en hytte. Er det flere eiere skal disse klare å bli enige, alle sammen, om hvilket vedlikeholdsarbeid som skal prioriteres, hvordan dette skal utføres, hvorvidt det skal innhentes eksternt bistand eller gjennomføres på dugnad, hvordan man skal betale, og ikke minst; hvordan kostnadene skal fordeles, sier hun.

Likevel finnes det metoder for å holde konfliktnivået lavest mulig.

Advokat Ola Fæhn anbefaler å sette av midler i et vedlikeholdsfond og bruke av fondet når det er behov for tiltak.

– Er man uenige om hva som trengs å vedlikeholdes, kan man alliere seg med en teknisk kyndig tredjemann, eller løse det for eksempel ved loddrekning, sier han.

Uenighet kan også oppstå hvis en av søsknene er praktisk anlagt og har begrenset økonomi, mens andre søsken har penger og vil sette bort hele jobben.

– Dersom bare den ene av eierne kan og vil gjøre vedlikeholdsarbeider i ferien, bør man bli enige om hvordan dette godtgjøres på en rimelig måte. Dermed kan den ene gjøre opp for seg med praktisk arbeid mens den andre betaler seg ut.

MODERNISERING OG OPPUSSING

I tillegg til helt nødvendig vedlikehold, kan

det bli aktuelt med utvidelse eller oppgradering av standarden på hytta.

For eksempel: Skal furupanelene males i en mer moderne farge? Skal vi utvide terrassen? Bygge toalett inne? Legge inn solcellepanel på taket hvis det ikke er strøm?

Advokatene påpeker at det kan bli konflikter rundt oppussing både på grunn av ulik krav til komfort, ulik økonomi og ikke minst ulik smak. Noen synes at hyttevegger skal være i naturlig furu, slik de alltid har vært, mens andre vil male mørke farger.

– Det viktigste å tenke på er at man bruker tid på å bli enige og at ingen kan forvente seg sære og veldig spesielle løsninger. Hvis man tenker fleksibilitet og mellomløsninger, så vil det meste løse seg, sier Fæhn.

FASTE UTGIFTER

I tillegg til vedlikehold og modernisering, kommer spørsmålet om hvordan man skal fordele strømkostnader, forsikring og offentlige avgifter. Skal kostnadene fordeles likt? Skal den som bruker hytta mest betale mest? Skal den som tjener mest betale mest? Skal kostnadene fordeles etter eierbrøk? Dette er spørsmål eierne må bli enige om, sier Fæhn.

Risøy påpeker at ulik inntekt internt i en søskenflokk kan være kime til konflikter:

– Det medfører at de har ulike forutsetninger for å være med på standardheving, men

kanskje også at noen har problemer med å dekke utgiftene til «vanlig» løpende vedlikehold. Det er problematisk om hytta forfaller fordi en eller flere eiere ikke har økonomi til å være med på kostnadsdekningen. Det er også problematisk, og en stadig kime til konflikt, dersom den med best inntekt hele tiden må dekke større deler av vedlikeholdsutgiftene, for å bøte på øvrige eieres manglende økonomiske evne.

FORDELE TIDEN PÅ HYTTA

Og alt dette kommer før man har kommet så langt som til å fordele tiden på hytta:

– Er det en vinterhytte vil «alle» bruke den i vinterferien og i påskeferien. Eier man halvparten av en hytte ved sjøen, vil man – naturlig nok – bruke den mest mulig i sommerhalvåret og kanskje aller mest i fellesferien. Skal man legge opp til at alle skal være der sammen, eller lage et opplegg med rullering? Er det førstemann til mølla uten noen ordning, er det i hvert fall nesten garantert at det blir uenighet og konflikt, advarer advokat Marte Risøy.

Forbrukeradvokat Ola Fæhn mener at brukstid mellom to søsken kan fordeles med et halvår på hver, og gjerne med en viss rokering på året.

Det er også en mulighet å dele året for eksempel i fire, og ha en rullering på hvilke

FAMILIEIDYLL: Tre generasjoner Slettum har fått nytte somrene på hytta ved Lønnsjøen. Dette er Camillas datter, Jenny. FOTO: PRIVAT

kvartaler de ulike søsknene har førsterett til hytta.

– Hvis dette er utgangspunktet, kan man også avtale at det går an å bruke hytta når den andre har brukstid hvis man avklarer det med den som har brukstiden da, sier Fæhn.

– Men bør brukstiden deles likt mellom to søsken som eier hytta sammen dersom de har ulik familiesituasjon? For eksempel hvis den ene er barnløs og den andre har tre barn i slutten av tenårene som ønsker å dra på hytta med egne venner?

– Jeg tenker at dersom to eller flere søsken eier en hytte med like stor andel, bør bruksretten fordeles likt mellom dem, uavhengig av hvor mange barn de har.

Advokat Marte Risøy påpeker at hvem som skal bruke hytta, aldri blir noe diskusjonstema dersom den ene av søskenet er formell eier, mens den andre har bruksrett. Det blir også mest ryddig i forbindelse med arv i neste ledd.

Advokat Marte Risøys oppsummerer sitt viktigste råd til alle som ønsker å eie en hytte sammen slik: – Snakk sammen og lag ordninger mens dere ennå er enige, altså mens det er god stemning dere imellom.

Søsknene Frode, Jøran og Camilla Slettum hører hva advokatene sier, men i stedet for å

følge alle råd, har de fulgt sine egne hjerter. Det har gått bra, det også.

Nå er det 15 år siden deres far, Kjell Slettum, gikk bort og de tre barna arvet hytteprosjektet på Østre Toten. Kjell hadde akkurat rukket å rive den gamle hytta og sette opp ny grunnmur og reisverk på tuftene da han ble syk.

For søskenflokket har de siste 15 årene vært fylt med dugnadsarbeid for å få den 60 kvadratmeter store hytta til faren ferdig.

– Da fatter’n ble syk visste både han og vi søsknene at alle tre skulle overta hytta sammen. Det var aldri spørsmål om noe annet, forteller Frode (48) som er eldstemann i flokken.

Ifølge Frode er dette en «hytte-hytte» med utedo og relativt lav kroneverdi, men høy affeksjonsverdi for alle tre. Både fordi det var deres far som bygget den opprinnelige hytta da han var ung, og på grunn av alle minnene de har fra oppveksten her.

– Det er ikke bare barndomsminner. Da vi ble større var dette også et perfekt sted å ta med kjærester, eller ha ungdomsfester. Nå som vi har fått barn, er vi her også med dem, forteller Frode. Som regel er alle søsknene der samtidig, gjerne også med partnere og barn som blir med på dugnadene.

I løpet av årene har de fått på plass det nye taket og veggene som faren startet på.

De har satt inn vinduer, kjøpt nye møbler, malt vegger både utvendig og innvendig, og lagt inn strøm med solceller.

Kostnadene dekker de med hyttekontoen som alle setter inn det samme beløpet på hver måned. Faste utgifter som forsikring og kommunale avgifter trekkes også fra denne.

– Vi har hele tiden vært opptatt av at når noe skal gjøres på hytta, må alle snakke sammen og være enige først. Det har blitt mange samtaler på FaceTime, men alltid lett å bli enige om alt fra møbler til ledninger, farger og trapp opp på hemsene.

Da de arvet hytta var Frodes bror Jøran den eneste av dem som hadde barn. Senere har både Frode selv og søster Camilla fått hver sitt.

– Det er jo veldig greit at alle bare har ett barn hver, ellers kunne det blitt mye å holde styr på når neste ledd tar over. Men nå blir det samme antall folk som skal eie og drive hytta videre, sier han.

De omfattende byggearbeidene på hytta var ferdig sist sommer.

– Da blir det kanskje aktuelt å reise dit uten å jobbe, og hvordan skal dere fordele tiden der da?

– Hovedregelen er at alle kan bruke den når de vil, og det er plass til alle. Hvis noen ønsker å ha den alene reserverer de tidspunkt, og da er det førstemann til mølla.

Anne-Sofie
Rolfsjord

SPØR ADVOKATEN

PARTNER OG ADVOKAT HOS BULL & CO ADVOKATFIRMA AS

Dette skjer når mindre- årige arver

Når noen under 18 arver, gjelder spesielle regler for hvordan verdiene skal forvaltes.

Når en mindreårig arving – det vil si en person under 18 år – mottar arv, gjelder det spesielle regler som skal sikre at arven forvaltes på en forsvarlig måte.

I utgangspunktet vil det være Statsforvalteren som forvalter mindreåriges midler frem til 18-årsdagen – når arven utbetales arvingen. Mange ønsker en annen løsning enn det loven legger opp til, og da må man opprette testament.

I denne artikkelen vil jeg først skrive litt om lovens ordning før jeg ser nærmere på hvilke alternativer en som arvelater har dersom man ønsker en mer skreddersydd løsning for sine arvinger.

GENNOMFØRING AV ARVEOPPGJØRET

I utgangspunktet er det den som har foreldreansvaret som skal ivareta interessene til den mindreårige arvingen. Dersom den som har foreldreansvaret selv er arving, vil han/hun være inhabil til å representere den mindreårige arvingen. I slike tilfeller skal det oppnevnes en midlertidig verge.

Et privat skifte gjennomføres av arvingene og innebærer at arvingene selv overtar ansvaret for fordeling og oppgjør av boet.

Den mindreårige arvingen har ikke selv rettslig handleevne til å delta i skiftet, og

representeres derfor av vergen. Vergen må samtykke til at boet skiftes privat.

Videre må vergen sende forslag til Statsforvalteren med arvefordelingen (booppgjør). Arven kan ikke deles ut før vergen har mottatt tilbakemelding fra Statsforvalteren.

LOVENS LØSNING FOR FORVALTNING AV ARV TIL MINDREÅRIGE

Når en mindreårig mottar arv, vil arven som hovedregel bli forvaltet av barnets verge (vanligvis foreldreverge). Hvis arven overstiger 2 G (folketrygdens grunnbeløp), i dag kr 260 320, skal arven forvaltes av Statsforvalteren. Vergen kan dermed ikke disponere fritt over arven.

På bakgrunn av opplysningene som fremgår i booppgjøret, vil Statsforvalteren ta stilling til hvordan arven til den mindreårige skal forvaltes. Normalt vil midler som forvaltes av Statsforvalteren bli satt inn på en sperret konto i barnets navn. Disse midlene kan ikke brukes uten godkjenning av Statsforvalteren.

Når arvingen fyller 18 år, får arvingen full råderett over midlene. Dette gjelder uavhengig av hvor stort beløp det er snakk om og uavhengig av om arvingen har behov for arvemidlene.

BRUK AV SKREDDERSØM

Som arvelater kan du til en viss grad skreddersy hvordan arven etter deg skal forvaltes. For at dette skal være gyldig, må det gjøres i et testament.

Kan arvelater i testament bestemme over pliktdelsarven?

Pliktdelsarven er den delen av arven som livsarvinger har krav på, uavhengig av hva som står i arvelaters testament. Den utgjør normalt 2/3 av avdødes formue, med en øvre grense på 15 G pr. livsarving/livsarvings linje.

Arvelater/testator kan ikke sette betingelser ved pliktdelsarven med mindre det har hjemmel i lov. I arveloven § 53 fremgår at:

Når det må anses å være til det beste for livsarvingen, kan arvelateren ved testament fastsette begrensninger for livsarvingens råderett over pliktdelsarven frem til livsarvingen fyller 25 år. Avkastningen av arven tilfaller uansett livsarvingen.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Dette betyr at arvelater kan bestemme at pliktdelsarven skal båndlegges og forvaltes på en spesiell måte helt frem til livsarvingen fyller 25 år. Dette innebærer at:

- Statsforvalteren ikke forvalter denne arven selv om livsarvingen er mindreårig. I stedet forvaltes den mindreåriges arv slik arvelater har bestemt.

- Forvaltningen kan fortsette etter at livsarvingen har fylt 18 år og helt frem til livsarvingen fyller 25 år.

Når livsarvingen har fylt 25 år, har vedkommende krav på pliktdelsarven.

HVA MED ARV SOM IKKE ER PLIKTDELSARV?

For arv som ikke er pliktdelsarv, kan båndleggelsen vare lenger. Arvelater står friere til å gi føringer for forvaltning av arven ut over pliktdelsarven.

Normalt vil arvelater innta bestemmelser som innebærer at hele arven, både pliktdelsarven og annen arv, skal forvaltes på en spesiell måte helt frem til livsarvingen fyller 25 år.

Dersom arvelater kun har bestemt rådighetsbegrensninger for pliktdelsarven, er det en presumpsjon i loven for at også den øvrige arven vil være underlagt de samme rådighetsbegrensningene.

HVA BØR FORVALTNINGSBESTEMMELSENE INNEHOLDE?

Arvelater kan i testamentet bestemme hvem som skal forvalte arven, ofte kalt «tillitsperson» eller «forvalter». Personen(e) som utpekes bør forstå arvelaterens intensjoner og verdier, slik at forvaltningen blir i tråd med disse.

Videre bør tillitspersonen være egnet til et slikt oppdrag og inneha riktig kompetanse og erfaring. For eksempel dersom arven består av aksjer eller andre finansielle eiendeler som krever et visst nivå av aktiv forvaltning, bør arvelater utpeke en tillitsperson som sitter på innsikt og kunnskap om forvaltning av slike eiendeler.

Innimellom kan det utpekes flere som i fellesskap skal sørge for at forvaltningen blir best mulig frem til arvingen selv skal ta over. Dersom det utpekes flere tillitspersoner, bør det være noen retningslinjer for hvem som har siste ord ved uenighet.

HVA KAN MAN BESTEMME I TESTAMENTET?

Videre kan man i testamentet oppstille føringer for hvordan arven skal forvaltes. For eksempel kan man bestemme at tillitspersonen skal sørge for at utleieleiligheter fortsatt leies ut eller at utbytte fra aksjer investeres på en spesiell måte. Min erfaring er at tillitspersonene bør gis en viss grad av fleksibilitet da ting kan endre seg både for arvingen spesielt og i samfunnet generelt.

Det kan være hensiktsmessig å innta føringer i testamentet for om, og i så fall når, det skal frigis arv underveis – typisk ved kjøp av fast eiendom, studieformål eller ved betaling av kostnader som påløper i tilknytning til arven (for eksempel formuesskatt).

Husk at selv om arven er underlagt forvaltning, vil den fortsatt anses som arvingens formue. Dette kan få betydning både for arvingens mulighet til å få studiestipend samt vil kunne medføre at arvingen kommer i posisjon der den må betale formuesskatt.

HVORDAN FUNGERER PRIVATE BESLAGSFORBUD?

Et privat beslagsforbud på arv innebærer at arvelateren gjennom testament bestemmer at arven ikke skal kunne beslaglegges av arvingens kreditorer. Dette er en måte å beskytte arven mot økonomiske krav eller gjeld som arvingene måtte ha, og går lenger enn de forvaltningsbestemmelsene som er gjennomgått i punktet ovenfor.

Arvelater kan bestemme at beslagsforbudet kun skal gjelde for gjeld som arvingen har på tidspunktet arvelater dør (dvs. eldre gjeld), eller at forbudet også skal gjelde for gjeld som arvingen får i fremtiden (fremtidig gjeld).

Dersom beslagsforbudet også gjelder fremtidig gjeld, vil ikke arvingen kunne selge eller pantsette arven. Et slikt beslagsforbud setter med andre ord omfattende begrensninger for arvingens rådighet over arven. Det kan være praktisk i visse situasjoner, for eksempel der arvingen sliter med rus eller psykiatri og man ønsker å sikre at arven investeres og sikres på lang sikt.

Imidlertid medfører ordningen også faktiske begrensninger for arvingens mulighet til å nyttiggjøre seg av arven, som gjør det viktig å vurdere nøye om det er hensiktsmessig.

Jeg har flere ganger erfart at arvelater har oppstilt beslagsforbud uten at det fremstår som nødvendig. Det er ikke alltid rett frem for arvingen å få opphevet beslagsforbudet. Det er kun Stiftelsestilsynet som kan oppheve beslagsforbudet, og det gjøres etter søknad.

Arvelater bør derfor tenke seg godt om før man oppstiller betingelser om private beslagsforbud og i så fall hvor omfattende et slikt forbehold skal være.

DINE PENGER

BILEKSPERTENS ANBEFALINGER

TEKST OG FOTO: GEIR RØED

Her er de tryggeste bilkjøpene

Benny Christensen har eid over 150 biler og har jobbet med bil i mange tiår. Han trekker frem særlig ett merke – og kommer med en advarsel.

benNY-BIL: Nylig investerte Benny Christensen i en fem år gammel Toyota Rav 4 hybrid. Og er storfornøyd med det.

Kjøp de velrenommerte bilmerkene. Da får du et forutsigbart bilhold, sier bilekspert Benny Christensen.

Bilmekanikeren er bilteknisk konsulent i NAF Advokat, advokatkontoret til Norges Automobil-Forbund (NAF). Før det var han i mange år hele Bil-Norges «Broom-Benny» i TV 2 Broom.

Han oppfordrer bilkjøperne til å kjøpe bil med hodet, ikke med hjertet.

– Ikke stup rett inn i et nytt og ukjent merke, som for eksempel Fisker, hvor bilkundene tapte hundretusener over natten. For de fleste er et billig, enkelt og forutsigbart bilhold det man ønsker. Da må du velge merker som Toyota.

– **Og når man skal kjøpe bruktbil?**

– Ikke kjøp bruktbilen du ikke har råd til å kjøpe ny. Da har du ikke råd til å eie den som brukt heller.

Dette gjelder spesielt brukte modeller av premiummerker, som Range Rover, Audi A8 og BMWs 7-serie.

– Det koster skjorten å reparere disse. Hvis du absolutt skal ha en sånn bruktbil, kan du ikke bruke alle pengene på bilkjøpet. Du må ha en god pott med penger til reparasjoner. I hvert fall 100.000 kroner, sier Benny Christensen.

Benny Christensen har vært bilmann – og bilgal – hele livet. Som ung var han skolelei og skoletrøtt. Men han sørget for å utdanne seg til bilmekaniker, og jobbet i flere år som det, både hjemme på Lillehammer, og etter at han flyttet til Asker da han var i begynnelsen av 20-årene.

Senere har han vært innom de fleste delene av bilbransjen, i en rekke ulike stillinger, før han i 2008 ble journalist og bilekspert i da nystartede TV 2 Broom.

LAKKERER BIL: Benny sliper ned en 1977-modell Ford Taunus før han skal lakkere den hjemme på Fåberg på 1980-tallet. FOTO: PRIVAT

HJELPER ADVOKATER: Benny Christensen bistår advokatene Nadia Salhi (f.v.), Jens Christian Riege, Vigdis Svenningsen og advokatfullmektig Silje Johnsen.

For to år siden begynte han i Norges Automobil-Forbund (NAF), hvor han er bilteknisk konsulent på advokatkontoret til NAF Advokat.

Der hjelper han kontorets advokater og NAFs rundt 500.000 medlemmer med bilproblemer, og er ofte brukt som sakkyndig i de mange konfliktene som oppstår etter bilkjøp.

Både som journalist og på advokatkontoret er dysleksien han sliter med noen ganger en utfordring.

– I morgen skal jeg holde kurs for et annet advokatkontor. Jeg så ikke for meg slikt da jeg begynte på maskin og mek. tidlig på 80-tallet.

Det smarteste bilkjøperne kan gjøre, er å skaffe seg mest mulig kunnskap både om bilmerket og den konkrete bilen man vurderer å kjøpe, mener Christensen.

– Les deg opp, gjør grundig kartlegging.

Og når man har funnet en bruktbil som frister:

– Sjekk servicehistorikken og eierhistorikken.

Det er ikke sikkert du skal ha bilen hvis 12 personer har eid den før, sier Christensen, og fortsetter:

– Det handler om å finne frem til det beste eksemplaret. Kjøp gjerne bruktbil av en forsiktig pensjonist.

– **Men hva hvis denne pensjonisten, eller kona hans, har ødelagt kløtsjen?**

– Da bytter du den og kjører lykkelig videre.

FAKTA

PREMIUMBILER

➤ Begrepet «premiumbiler» eller «premiummerker» refererer gjerne til biler i en høyere prisklasse, merker som de tyske **BMW, Mercedes-Benz, Porsche og Audi**, men også merker som japanske **Lexus**, franske **DS**, og dels svenske **Volvo**.

➤ «Premiumbiler» har gjerne mer utstyr, og får ofte nye funksjoner og nytt utstyr tidligere enn andre merker. De har også høyere status enn «folkebiler» som Toyota, Volkswagen og mange andre merker. Men premiummerkene har ikke nødvendigvis bedre kvalitet.

➤ **Merker som Bentley, Rolls-Royce** osv. regnes for å være i det virkelige luksussegmentet, langt over premium-nivået.

➤ Et morsomt poeng er at indisk/britiske **Jaguar** «alltid» har vært et luksusmerke. Men med forholdsvis rimelige Jaguar I-Pace, som ble en suksess i Norge, falt de ned i premiumsegmentet. Nå produseres ikke I-Pace lenger, og Jaguar satser igjen på å bli et luksusmerke, på nivå med Bentley.

Vigdis Svernungsen, senioradvokat i NAF Advokat, er veldig enig i Christensens advarsler om brukte premiumbiler.

– Eldre premiumbiler kan være kostbare å kjøpe. De kan ha mye fint og dyrt utstyr som kan gå i stykker.

Svernungsen minner om at også disse bilene utsettes for slitasje, og reparasjoner blir fort svært kostbare.

– En brukt premiumbil er også bare en bruktbil. De kan se flotte ut, men det er viktig å ikke kjøpe en slik bil på impuls uten å ha en økonomi som kan bære større service- og reparasjonskostnader.

Både når man kjøper «vanlig» bil og premiummerker, er det viktig å sjekke bilen nøye selv, og få en vurdering fra en profesjonell bilmann, understreker hun.

Med inntoget av kinesiske bilmerker er det nå svært mange nybiler å velge mellom. Dessuten er Norges mest solgte bil fortsatt en bruktbil. På Finn er det som regel rundt 60.000 bruktbiler for salg.

Men hva bør man kjøpe?

Her er Benny Christensens forslag til deg som ønsker nybil, nyere bruktbil, eller en eldre bruktbil:

NYE BILER

Tre trygge nybilkjøp:

TESLA MODEL Y

Et av de beste nybilkjøpene du kan gjøre, på grunn av alt. Bra rekkevidde, suverent utbygd ladenettverk, lader raskt. Mye bil for pengene. – Tesla lager gode biler nå. Men jeg er fullstendig klar over at ikke alle liker Tesla og Elon Musk.

VOLVO EX90

Dette kan bli en ny Volvo-suksess, selv om den fort koster én million. Men dette er en bil mange familier allerede drømmer om.

RENAULT 5

Morsomt retrodesign. Renault har nå god kvalitet og god driftssikkerhet. Volvoen er en helt ny bilmodell. Derfor vet vi lite om driftssikkerheten ennå. – Men Volvo EX90 er en søsterbil av Polestar 3, som har vært på markedet i over ett år, og som har fungert godt.

NYERE BRUKTBILER

Tre trygge kjøp av nyere bruktbiler (biler som er ca. 3-4 år gamle og fortsatt nybilgaranti):

AUDI E-TRON (55-VERSJONEN)

Romslig, god, komfortabel familiebil. Ikke lang rekkevidde, men lader bra.

NISSAN LEAF (MED 62 KWT-BATTERI)

Mye bil for pengene, og overraskende romslig. Den har bedre plass enn eksempelvis Polestar 2. Driftssikker bil.

TOYOTA RAV 4

(SOM HYBRID ELLER SOM LADBAR HYBRID)

Den er like driftssikker som en spaserstokk. Et av de tryggeste bilkjøpene du kan gjøre. Firehjulstrekk, du sitter høyt, har bra med plass, og helt grei komfort.

PS! Christensen eier en Toyota RAV4 selv.

LITT ELDRE BRUKTBILER

Tre trygge kjøp av litt eldre bruktbiler (biler som er ca. 6-8 år gamle):

SUBARU OUTBACK (MED BEN SIN MOTOR)

Utrolig bra allround-bil, kan brukes til alt. Suverent 4x4-system. Fornuftig og driftssikker, men dyre deler.

VOLVO XC 60 (MED DIESELMOTOR)

Komfort, gode seter, god sikkerhet.

TOYOTA YARIS (HYBRIDVERSJONEN)

Småbil nr. 1, en evighetsmaskin.

Det handler om å finne frem til det beste eksemplaret. Kjøp gjerne bruktbil av en forsiktig pensjonist.

BENNY CHRISTENSEN

FOTO: HANNE HATTREM OG PRODUSENTER

ELDRE BRUKTBILER:

Tre trygge kjøp av eldre bruktbiler (biler som er ca. 12–13 år gamle): – Da begynner alt å bli litt skummelt. Så gamle biler har gått langt, og alt kan skje når som helst.

LEXUS CT 200H

Ganske enkelt god kvalitet og driftssikker.

VOLVO XC70

Godt firehjulssystem, romslig, god komfort, god sikkerhet.

HONDA JAZZ

Liten bil med genial plassutnyttelse, driftssikker.

– TRENGER MANGFOLD

Dine Penger har spurt bilekspert og mangeårig redaktør Knut Skogstad i TV2 Broom om han har lyst til å legge til noen biler.

– Jeg anbefaler mange av de samme som Benny, men jeg ville også tatt med nye **Polestar 3**, som har de samme gode kvalitetene som Volvoen, men som er litt mer lettbeint og sporty, men også mye mindre praktisk.

Han skryter også av den nye elektriske **Mini Cooper**. – Det er en herlig kjøremaskin, med massevis

av godfølelse. Skal man «bare» ha en enkel og ukomplisert elbil, ender han ofte opp med å anbefale Kia Soul, blant annet på grunn av garantien, og familie-SUV-en BMW X3. Av litt eldre bruktbiler trekker han frem Volkswagen Golf, og en litt glemt bil; **Lexus RX**.

Knut Skogstad skulle ønske bilkjøperne ikke gikk i flokk, og kjøpe det samme som alle andre.

– Vi trenger en bilpark med mangfold, sier han.

DRØMMEBILEN

Som 60-åring har Benny Christensen selv valgt det trygge og forutsigbare, etter at de to siste hovedbilene hans har vært henholdsvis en ny Tesla Model S og en brukt Porsche Panamera.

Porschen kjøpte han i 2021, mest for å ha opplevd drømmen med å ha en fin og dyr Porsche.

– Slik at når jeg sitter i gyngestolen på gamlehjemmet og har tisset i buksen, kan jeg tenke tilbake på den bilen og si at jeg realiserte drømmen.

Men det kostet penger å eie den, vedgår han.

– Jeg visste at den ville koste skjorten, og det gjorde den. Det kostet alltid over 40.000 kroner hver gang jeg var på verkstedet. Likevel ble jeg glad i den.

Før Porschen eide Benny Christensen en Tesla Model S, kjøpt ny i 2017.

– Jeg fikk fryktelig mye kjeft av folk da jeg kjøpte Teslaen. Det var nesten så det haglet råtne egg og tomater mot meg. Men jeg var kjempefornøyd med min Tesla. Jeg tapte også mye mindre penger på den enn på Porschen.

– **Når skjønte du at elbilene ville overta i Norge?**

– Omtrent da jeg kjøpte Teslaen.

Men Christensen selv har nå gått tilbake til det fossile, og det han mener er veldig trygt. Han kjøpte nylig en fem år gammel Toyota Rav 4 hybrid.

FAKTA

TESLA MODEL S, TOYOTA RAV 4 OG PORSCHE PANAMERA

► **Tesla Model S** var Teslas første store volummodell. Kom på markedet i Norge i 2013, og er solgt i 22.000 eksemplarer i Norge.

► **Toyota Rav 4** kom på markedet første gang i 1994, og har i 30 år vært en av Norges mest populære bilmodeller. Selges fortsatt, men er som andre hybridbiler rammet av høye avgifter.

► **Porsche Panamera** er en stor sportssedan, som ble lansert i 2010. Koster ny fra ca. to millioner kroner og oppover, avhengig av motorstørrelse og utstyrsnivå.

FOTO: PRIVAT

KJØRER RALLY: Benny og samboeren Janne Bronndal kjører rallyløp sammen i denne Volvoen.

– Hehe, sier redaktør Knut Skogstad i TV2 Broom når han hører om Bennys siste bilkjøp.

– Men jeg må innrømme at jeg blir mye mindre overrasket over det, enn at Benny gikk hen og kjøpte en Porsche Panamera. Den er ikke helt en bil jeg forbinder med Benny.

Skogstad har jobbet med Christensen i en årrekke. Det var også han som fikk Benny til å bli biljournalist.

– **Hvorfor har Benny blitt hele Bil-Norges Benny?**

– Benny vet hva han snakker om. Han er faglig sterk, men har fint lite markeringsbehov. Bakgrunnen som bilmekaniker og mange andre jobber i bilbransjen har gitt ham et ganske unikt utgangspunkt.

Men det er Volvo som er favorittmerket til Benny. Av de minst 150 bilene han har eid, er ca. 50–60 Volvoer. Nå har han to av dem.

Begge er Volvo 142, 1974-modeller. Den ene har han importert fra USA, og bruker den som «penbil» og «søndagsturbil». Den andre kjører han rally med, sammen med samboeren Janne.

– Jeg får masse oppmerksomhet når jeg er ute med disse bilene.

– **10 år frem i tid, i 2035. Hvordan ser bilparken ut da?**

– Fossilbiler er sjeldent å se. Vi har enda flere bilmerker, og det er enda flere kinesiske biler.

SØNDAGSBIL: Benny i en av godbilene sine, en knallfarget 1974-modell Volvo 142.

SPARE-FERIE

TEKST: NORA HOLM AFTRET

Foto: PRIVAT

Tre uker i Danmark

Ferie, Legoland og fornøylesparker kan fort tømme kontoen. Men ikke om man gjør som firebarnsfamilien fra Sandefjord.

Jeg syntes det var dritdyrt. Men jeg er av typen som handler på 70 prosent og tar med ting hjemmefra. Det forteller Gina Watterud fra Sandefjord som sammen med samboer Roger Øyen og deres to barn, Lykke på 2 år og Storm på 3 år, tok fatt på en treukers ferie i Danmark i sommer. Blant annet med Legoland på programmet.

Men fornøylesparker og ferie med barn er ikke nødvendigvis billig.

Inngang til fornøylesparker, museer eller andre aktiviteter skal betales for. Overnatting, parkering, mat, drikke og potensielt suvenirer kommer i tillegg. Og velger man full pakke, kan det koste litt.

Flere populære fornøylesparker tilbyr nemlig pakketilbud med inngang og overnatting. For den ultimate ferieopplevelsen kan hele familien bo i tematiske omgivelser.

Frister det for eksempel med en natt i Legoslottet, på sjørøverhotell eller i Karde-mommeby?

Pris og privat økonomi påvirker folks ferieplaner.

I en undersøkelse fra Virke svarer 38 og 39 prosent at de velger billigere reisemål eller overnattingssted.

Kun én prosent av de spurte oppgir at de justerer forbruket eller justerer kostnader.

Tilsvarende én prosent svarer at de planlegger godt og finner gode tilbud.

Også én prosent oppgir valg av bobil/camping- eller teltferie.

Norske husholdninger bruker i snitt 29.700 kroner på sommerferien, ifølge rapporten.

For Watterud og samboeren var det ikke aktuelt å spreng budsjettet på Danmarkstur.

– Vi har ikke noe gitt budsjett, men ønsker ikke bruke for mye. Slik er vi i hverdagen også. Men på ferie koser vi oss og kjøper det vi har lyst på, samtidig som vi forsøker å være bevisste.

FAKTA

SÅ MYE BRUKTE FAMILIEN
PÅ FIRE PÅ DANMARKSTUREN

Alle priser er i norske kroner.

Ferge t/r Norge-Danmark: 4.000 kroner.

Camping: 9.000 kroner

Alt annet enn bo-utgifter: 12.000 kroner

Dette inkluderer blant annet dagligvarer, Legoland og andre aktiviteter, is og leker.

For eksempel:

- 170 kroner for fire is på camping
- 350 kroner for McDonald's en av reisedagene
- 500 kr for fire pølser, to is og brus på Legoland
- 900 kr for lading av bil på turen

Totalt brukte familien rundt 25.000 kroner på treukersferien i Danmark.

Ved å ta med egen mat og drikke inn i fornøylesparken, og velge campingplass fremfor hotell, sparte familien mye.

– Vi kjøpte også mest is på vanlig dagligvarebutikk og fikk halv pris på Legoland med rabattkode. I tillegg kom toåringen inn gratis, sier Gina Watterud.

– Deler av turen var også finansiert av salg på Finn og Tise i forkant. Det kan være møbler, klær og interiørartikler vi ikke trenger lenger. I fjor tjente vi 15.000 kr på det og fikk finansiert hele ferien. I år har vi ikke vært like flinke til å selge unna, men har tjent rundt 7.000 kr

– **Er det lett å stå imot kjøpepresset på ferie med barn, da?**

– Ja, det gikk fint. Barna fikk is og pølse på Legoland, men bamser og Lego-krus til nærmere 500 norske kroner, ble for dyrt syntes jeg. Da tar vi heller bilde og sender til nissen, ler Watterud.

PRISBEVISSTE: På ferie med barna forsøker Gina Watterud

mark: 25 000 kr

og Roger Øyen å kombinere kos med bevissthet rundt pris. Her med barna Storm (3) og Lykke (2).

Alt handler om hvordan man presenterer ferien. Ved å si at man «bare» skal være hjemme eller på hytta, bidrar man til å nedjustere forventningene. Forsøk heller å snakke opp ferien – vi skal på eventyr!

SILJE SANDMÆL, FORBRUKERØKONOM

– Legoland var helt gull. Det er masse lekeplasser, og det funket veldig bra for små barn. Vi har kost oss veldig.

Gina Watterud er fornøyd med valg av camping fremfor hotellovernatting inne på parkområdet.

– Det kan koste opp mot 10.000 danske kroner for hotell og inngang for to dager, og vi valgte å ikke gjøre det. Jeg kan forstå de som gjør det, for det er nok en egen stemning med Lego-hotellet. Selv om vi nok vil prioritere annerledes når barna er eldre, er det ikke verdt det nå når barna er såpass små.

– Mine barn har det vel så gøy på en campingplass litt utenfor, med en liten lekeplass og lite basseng i utkanten. Vårt hovedfokus er at vi skal kose oss, og ha ferie på barnas premisser, sier Gina Watterud.

Trenger egentlig ferien være dyr, for at barna skal ha det gøy?

– Overhodet ikke, sier forbrukerøkonom Silje Sandmæl.

Hun anerkjenner samtidig at flere foreldre kjenner på press rundt ferieplanlegging, og at det er lett å sammenligne seg selv med andre familier og sosiale medier.

– Alt handler om hvordan man presenterer ferien. Ved å si at man «bare» skal være hjemme eller på hytta, bidrar man til å nedjustere forventningene. Forsøk heller å snakke opp ferien – vi skal på eventyr!

Selv har forbrukerøkonomen vært på Norgesferie med familien i år, med camping, telt og stormkjøkken.

– Mange setter begrensninger for slike ferier fordi de ikke har utstyret, men det finnes mange muligheter for å låne alt fra sykler til telt, helt gratis. Da kan man få en billig, men fantastisk ferie.

Tobarnsmor Gina Watterud sier hun ikke opplever feriepress.

– Vi bryr oss ikke om det, og gjør akkurat det vi har lyst til. Kanskje blir det all inclusive til neste år, hvem vet?

FAKTA

BARNEFAMILIENS SPARETIPS TIL FERIE

► Ferie på barnas premisser

Hvis man drar i fornøylesparker; senk tempoet. Det er ikke krise om dere ikke rekker over hele parken, eller om barna kjører den samme karusellen fire ganger på rad. Det viktigste er å ha det gøy! Samtidig har ikke våre barn bedt om å dra på tur til hverken Danmark eller Legoland, de kunne hatt det like morsomt i teltet hjemme i hagen, med turer i nærområdet hjemme.

► Ha med mat og drikke

Vi sparer masse penger på å lage mat selv, og ha med snacks og drikke overalt vi går. Mat er dyrt i Danmark, så vi så at matbudsjettet ble høyere enn forventet, men vi er opptatt av å kose oss på ferie, og av å spise god mat (laget på grill og primus).

► Campingutstyr på ønskelista

Campingutstyret har vi opparbeidet oss over tid, ønsket oss til jul og bursdager – både våre og barnas.

► ChatGPT til inspirasjon

Vi har også brukt ChatGPT en del til å søke etter aktiviteter, campingplasser og reiseruter.

FERIEKOS: Gina Watterud og familien koste seg masse på ferie i Danmark, med både Legoland og camping der de hadde med egen grill.

LEGOLAND: Familien fra Sandefjord dro blant annet innom Legoland. Her Roger Øyen med parets sønn Storm på 3 år.

FAKTA

SÅ MYE KOSTET PAKKETILBUDENE I DE ULIKE PARKENE

VG har sett på pakketilbud på nettsidene til ulike fornøylesparker – som inkluderer overnatting og inngangsbillett for to dager.

Overnattingene varierer i kvalitet og pris – for eksempel kan det være snakk om overnatting på hotell, glamping eller safarihytte. I Dyreparken er billett til show inkludert.

Søket er tilpasset for to voksne og to barn på 5 og 7 år, helgen fredag 1. august til søndag 3. august 2025.

Legoland

Fra 5081 kroner til 15.233 kroner (regnet om fra danske kroner).

Dyreparken i Kristiansand

Fra 5509 kroner til 12.380 kroner.

Hunderfossen

Fra 6710 kroner til 10.556 kroner (overnatting utenfor parken).

Kongeparken

Fra 4746 til 5.186 kroner.

Bø i Sommarland

Fra 5256 til 5391 kroner.

Merk: Prisene kan ha vært både høyere og lavere i løpet av sommersesongen, og noen overnattingstilbud kan ha vært utsolgt. Prisen avhenger også av når overnattingen ble bestilt, og til ferieplanlegging er det flere som benytter rabattkoder som kan gi bedre pris.

PÅ BARNAS PREMISSER: Gina Watterud er opptatt av å ha ferie på barnas premisser. Her med datteren Lykke (2) i Legoland.

TEKST: ANE BJØRNARSDATTER BAKKEN

FOTO: PRIVAT

Selger brukt – reise

Tobarnsmoren har vært på fem sydenturer de siste to årene – uten å bruke en krone av lønna.

Juliett Rye (24) fra Fusa lever ikke av luksus. Hun er ringevikar i helsevesenet og jobber med sosiale medier. – Alle sydenturene jeg har reist på i 2024 og 2025 har vært finansiert av bruksalg, forteller Juliette.

Det startet med småsalg på Tise og Finn, og utviklet seg til et lite «ferieprosjekt» – dokumentert og delt på TikTok, hvor mange nå lar seg inspirere.

– Folk synes det er veldig gøy og tagger meg og sier de prøver på det samme, sier hun.

Inntektene kommer fra alt hun ikke trenger lenger: barneklær, treningsutstyr, gamle mobiltelefoner, rettetenger, slalomklær og bursdagsgaver de aldri fikk bruk for.

– **Jeg har solgt** både ting jeg har kjøpt nytt, kjøpt brukt og fått i gave, sier hun.

For hver tur har hun planlagt salget i forkant, og målet har vært klart: dekke hele reisen – gjerne også lommepenger.

– Den ene turen i år leide vi hus, og da hadde jeg også solgt såpass at jeg hadde 5000 kroner i lommepenger. Jeg endte faktisk opp med å komme hjem med en tusenlapp, sier hun og ler.

Turene har kostet mellom 8000 og 12.000 kroner, og alt har blitt dekket av bruksalg.

– Jeg selger ting i forkant av turen, slik at turen føles «gratis».

Rye har en enkel oppskrift på velykket bruksalg: – Start med å rydde hjemme. Sett deg mål: for eksempel å legge ut ti ting for salg i uka. Får du hundre kroner per ting, har du plutselig en tusenlapp.

Hun anbefaler å ta gode bilder, selge etter sesong og bruke plattformer riktig:

– Tise er bra for klær, men barnepakker har jeg fått best respons på via Facebook Marketplace.

En metode hun bruker er å «prøve-skille» seg fra klær:

TISE: Rye selger blant annet klespakker med brukte barneklær.

– Samboeren og jeg legger klær vi ikke bruker så mye i en pose og setter det på loftet i tre måneder. Savner man det ikke? Da kan det selges.

24-åringens sparevaner handler ikke bare om ferier, men om å ha kontroll på hverdagsøkonomien.

– Mitt beste økonomitips er å sette seg ned og se på hva man faktisk bruker penger på. Du må faktisk bare bite i det sure eplet: åpne nettbanken og gå gjennom det siste halve året.

Hun mener mange blir overrasket over hvor mye penger som går tapt på dårlig planlegging – særlig når det gjelder mat.

– Vi har alltid med matpakke, både til oss voksne og barna. Kjører vi for eksempel Oslo–Bergen, så har vi med alt vi trenger.

I tillegg råder hun til å følge med på hva som er på tilbud.

– Vi planlegger middagene våre basert på hva som er på tilbud, og her er det klart mye å spare. Bruk også datodisken aktivt.

– **En opprydding i boden** kan raskt være nok til å finansiere hele sommerferien.

Det sier kommunikasjonssjef Adèle Cappelen Blystad i Finn.

Finns bruktundersøkelse for 2025 viser at 81 prosent (aldersgruppen 18–80 år) av be-

folkningen har kjøpt brukte varer det siste året.

– Vi ser at stadig flere ikke bare ønsker å spare penger ved å handle brukt, men også tjene penger på å selge videre. Brukthandel har blitt en naturlig del av hverdagsøkonomien til folk flest, sier Cappelen Blystad.

Cappelen Blystad sier mange ikke er klare over at de sitter med ting av verdi.

– Pokémon-kort er et klassisk eksempel på noe som kan ha stor verdi, men også gamle leker, retro elektronikk og førsteutgaver av bøker kan være verdt langt mer enn man tror.

Hun trekker også frem samleobjekter som frimerker, mynter eller gamle reklameartikler.

– Mange har slike ting liggende i skuffer og skap uten å ane verdien. Kanskje kan du spare feriepengene og heller finansiere ferien ved å ta en runde innerst i skapet, på loftet eller i boden.

Cappelen Blystad trekker også frem andre mulig salgsobjekt:

– Slitte og gamle levis-jeans, playstation-konsoller, gamle høyttalere og gamle digital-kamera er bare enkelte ting vi ser selger nå.

Mange har brukte klær liggende, og her har hun et klart tips:

– Sliter du med å få solgt et og et plagg, kan du lage klesposer. For eksempel: «sommerklær til kvinne størrelse 40 år» eller «barneklær størrelse 3 år».

Avgjørende for å selge brukte ting, er å ha en god annonse. Her har Cappelen Blystad flere tips:

➤ **Bruk beskrivende søkeord i overskrift**
Svært mange bruker søket, og en nøyaktig overskrift gir klikk.

➤ **Gode bilder**
Minimum tre bilder, gjerne tatt fra ulike vinkler. Bruk en helt enkel bakgrunn uten forstyrrende elementer eller andre varer. Husk godt lys.

➤ **Ha gode og detaljerte produktbeskrivelser**

Beskriv produktets mål og størrelse, vekt, farger, funksjoner og annen nyttig informasjon. Det er ikke alle som ønsker å ta kontakt for å få mer informasjon, og kanskje mister du en kjøper ved å gjøre det enkelt for deg selv?

➤ **Sett riktig pris.**

Sjekk gjerne hva andre tilsvarende objekter koster før du fastsetter din pris.

er «gratis» til syden

FERIEMODUS: Juliett deler sine ferieprosjekt med sine nesten 50.000 følgere på TikTok. Her på tur med samboeren Ole.

FAKTA

DETTE VIL FOLK KJØPE NÅ

► Sofa

Sofa ligger alltid på topp.

► Sykler

Spesielt barnesykler selger alltid godt! Husk at sykkelen du selger bør være rengjort også på bildet i annonsen.

► Merkeklær

Selger alltid godt. Kvalitet lønner seg!

► Friluftsutstyr

Her kan verdiene faktisk være ganske høye.

► Retro teknologi

Eldre spillkonsoller, høyttalere og lignende kan ofte gi en god slump med penger.

► Hageutstyr

Hvis du har kjøpt ny gressklipper, kantklipper eller annet hageutstyr, så har du kanskje noe til overs?

► Klespakker

Vi ser at det er interesse for klespakker hvor man fører opp størrelse og hvilken stand klærne er i. Ofte tenker man at et enkelt plagg ikke har stor nok verdi til å sette i gang et salgsprosjekt. Ved å lage pakker kan det være enklere å tjene penger.

Kilde: FINN

FAKTA

JULIETT RYES TIPS TIL RIMELIGERE FERIE MED BARN

► Følg med på når turene er billigst, og forsøk å unngå høysesong.

► All inclusive kan virke dyrt når du bestiller, men kan ofte være verdt det. Da har man tilgang til mat hele dagen, og det øker sjansen for at barna får noe de liker og vil spise.

► Mange hoteller lar barn under 6 eller 10 år spise gratis. Det kan utgjøre mye.

► Mange attraksjoner tilbyr gratis opplevelser for barn. Undersøk dette i forkant, og prioriter å dra til slike steder.

ALDERSPENSJON

TEKST: GEIR RØED

Slik treffer du blink!

Er du frisk og rask når du er rundt 60 år gammel, kan du tjene penger på å vente med uttak av alderspensjonen. **Men nesten alle overvurderer én viktig ting.**

Vi tror vi er yngre enn vi egentlig er. Men dersom vi er ganske friske når vi er rundt 60 år gamle, og har en god livsførsel, er det en stor sjanse for at vi vil

leve lenge med god helse, sier Geir Selbæk, forsker på aldring og helse.

Staten har lagt opp til at alderspensjonssystemet skal være helt rettferdig. Alle skal få like mye, uavhengig om du starter uttak av alderspensjon så tidlig som mulig, eller om du venter med uttaket. Det gjøres ved å gi mindre månedlig pensjon til førstnevnte, og mer til de som starter uttaket sent.

Men dersom du vurderer egen helse og livsførsel, og treffer blink, kan du få mye mer i pensjon enn andre. Hvor lenge vi lever, har svært mye å si for når vi bør starte uttaket av pensjonspengene.

KLP (Kommunal Landspensjonskasse) har flere ganger regnet på hvor gamle vi må bli før vi bør vente med å starte uttaket.

Den siste beregningen viser at skjæringspunktet nå er 90 år.

- **Blir vi 90 år eller eldre, bør vi vente til vi er 67 år før vi tar ut alderspensjon.**
- **Dør vi før vi er 90, bør vi starte uttaket så tidlig som mulig, som nå er når vi fyller 62 år.**

Mange som nå er i 40-årene og yngre kan regne med å bli rundt 90 år gamle, ifølge Statistisk sentralbyrås oversikt over forventet levetid basert på kjønn og fødselsår.

Men er du i 50-, 60- og 70-årene har du, spesielt hvis du er mann, en forventet levealder et sted på 80-tallet.

Det er store variasjoner innenfor aldersgruppene. Noen dør tidlig, noen lever lenge. Derfor råder ekspertene til å vurdere egen helse og livssituasjon, slik at man kan ta det rette valget.

Forskjellen på uttakstidspunkt utgjør for mange av oss flere hundre tusen kroner, viser beregningene pensjonøkonom Øyvind Røst i KLP har gjort for Dine Penger.

- Dør du når du er i slutten av **60-årene**, er forskjellene ekstra store.

Da skiller det opp mot én million kroner på å velge riktig uttakstidspunkt.

- Går du bort i midten av **70-årene** får du rundt 600.000 kroner mer ved å ta ut pensjon tidlig.

- Lever du til du er i midten av **80-årene**, er forskjellen krympet til rundt 200.000 kroner.

- Dør du i midten av **90-årene**, får du rundt 200.000 kroner mer ved å vente med pensjonsuttaket.

- Passerer du **100 år**, får gratulasjonsbrev fra Kongen (eller kanskje det da er Dronning Ingrid Alexandra), og dør når du er 101 år gammel, har denne forskjellen økt til over 400.000 kroner.

Men hvordan skal vi vurdere hvor gammel vi kommer til å bli?

Fasiten får vi ikke før dødsdagen vår. Da er det for sent. Dessuten kan både du og jeg havne i en ulykke, eller hjertet vårt kan plutselig bare stoppe.

Heldigvis rammes de færreste av oss av slike dramatiske og brå dødsfall. Vi kan derfor vurdere livslengden vår ut fra noen viktige kriterier.

Professor og forskningssjef Geir Selbæk ved Nasjonalt senter for aldring og helse sier at noen få ting betyr mye for å ha gode muligheter for et langt liv:

- God utdanning, sunn livsstil, trygge forhold, og det å ha mennesker rundt seg.

NETTO UTBETALT TOTALT ETTER DØDSÅR

Dersom du går bort før du er 90 år, lønner det seg med pensjonsuttak fra du er 62 år. Lever du til du er 90 eller lengre, lønner det seg å ta ut pensjon fra 67 år.

Døds- år	Uttak ved 62 år, jobber til 67 år	Uttak ved 67 år, jobber til 67 år
62	729 403	546 980
63	1 463 178	1 093 959
64	2 201 471	1 640 939
65	2 944 448	2 187 918
66	3 692 108	2 734 898
67	4 048 661	3 130 361
68	4 401 369	3 523 326
69	4 750 688	3 913 811
70	5 096 961	4 301 833
71	5 440 440	4 687 412
72	5 781 317	5 070 564
73	6 119 739	5 451 307
74	6 455 815	5 829 658
75	6 789 632	6 205 635
76	7 121 256	6 579 255
77	7 450 740	6 950 535
78	7 778 127	7 319 492
79	8 103 453	7 686 143
80	8 426 747	8 050 505
81	8 748 036	8 412 594
82	9 067 341	8 772 426
83	9 384 683	9 130 018
84	9 700 080	9 485 387
85	10 013 551	9 838 548
86	10 325 110	10 189 517
87	10 634 775	10 538 310
88	10 942 560	10 884 944
89	11 248 479	11 229 433
90	11 552 546	11 571 793
91	11 854 777	11 912 040
92	12 155 183	12 250 188
93	12 453 780	12 586 254
94	12 750 579	12 920 252
95	13 045 595	13 252 197
96	13 338 841	13 582 104
97	13 630 328	13 909 988
98	13 920 071	14 235 864
99	14 208 081	14 559 745
100	14 494 372	14 881 647
101	14 708 833	15 134 098

Oppgitte summer er samlet netto inntekt etter skatt på pensjon, lønn, formue og avkastning på spart pensjon. Kilde: KLP

Genene våre betyr langt mindre enn mange tror. Under 20 prosent. Andre forhold betyr mye mer. – Spesielt å unngå røyking, påpeker Selbæk.

Han har forsket på aldring og helse i mange år.

– Vi ser at de som er friske når de er rundt 60 år gamle, både fysisk, mentalt og sosialt, har en stor sjanse for å leve lenge.

Vi kan selv velge om vi vil ta ut alderspensjonen tidlig eller sent. Under forutsetning at du har tjent nok pensjon, kan du med dagens regler starte pensjonsuttaket når du er 62 år, og du kan vente helt til du er 75 år gammel.

KLPs sammenligninger tar utgangspunkt i at du starter uttaket når du er 62 år eller 67 år, og at du er en gjennomsnittsnordmann, blant annet når det gjelder lønnsutviklingen og nåværende inntekt.

Det er ikke bare livslengden din som bør spille inn når du vurderer om du skal starte pensjonsuttaket tidlig eller sent.

Du bør også tenke på følgende ting, mener KLPs pensjonsekspert:

➤ **Menn bør vurdere tidligere uttak** i større grad enn kvinner, fordi menn lever litt kortere enn kvinner.

➤ **For kvinner er det motsatt**, spesielt for kvinner med menn som er en del eldre enn dem selv. KLP påpeker at sent uttak i større grad sikrer henne mot stort inntektsbortfall ved tidlig bortgang for mannen.

➤ **Har du arvinger**, uavhengig om det er livsarvinger eller testamentarvinger, kan tidlig uttak gi mer til arvinger, og dermed i større grad sikre dem penger. Pensjon som er tatt ut tilhører deg og dødsboet. Opptjent pensjon som ikke er tatt ut får ingen tilgang til.

➤ **Er du derimot enslig**, og du ikke har livsarvinger eller partner å tenke på, bør du også tenke på inntektssikring. Da vil det trolig være mest fornuftig å vente lenge med pensjonsuttaket, slik at man får en god årsinntekt i pensjon når man slutter å jobbe.

➤ **Dersom du selv vil forvalte pensjonspengene dine**, og tror du kan få en god avkastning, er det et argument for tidlig uttak.

➤ **Har du høy formue** og betaler formuesskatt, risikerer du å måtte betale enda mer i formuesskatt dersom du tar ut pensjon tidlig.

➤ **Dersom du tror eller frykter at du havner på sykehjem**, vil kommunen kunne ta mer penger av deg i kroner dersom pensjonen din er høy. Du får en lavere pensjon dersom du starter uttaket tidlig. Kommunene kan ta inntil 85 prosent av pensjonen din i egenandel for sykehjemsplass, og vil dermed kunne trekke et vesentlig høyere beløp dersom pensjonen din er høy på grunn av sent uttak.

FAKTA

FORUTSETNINGER FOR BEREGNINGENE

➤ 1964-kullet er brukt som eksempel, siden disse er 62 år i 2026. Men **beregningene passer de fleste som er født i 1963 og senere.**

➤ Det er forutsatt at du uansett jobber frem til du er 67 år, selv om du starter pensjonsuttaket tidlig.

➤ Lønn på 750.000 kroner ved 62 år, og at lønnsutviklingen har vært jevn gjennom karrieren. Yrkesstart ved 25-års alder.

➤ Skattesatser og innslagspunkter gjeldende for 2025, og nåværende skatteregler. Nye regler og satser kan endre regnestykkene.

➤ Det er videre forutsatt i begge beregningene at man tar ut tjenestepensjon og AFP fra 67 år.

➤ Ved tidlig uttak forutsettes det at man sparer pensjonsutbetalingene frem til man er 67 år, og deretter bruker dem gradvis.

➤ Lønnsvekst er forutsatt til 3,5 prosent, prisvekst til 2 prosent, og at pensjon reguleres med 2,75 prosent.

➤ Formuesskatt på spart pensjonsformue på 1 prosent.

➤ Avkastning på spart pensjonsformue tilsvarende lønnsveksten. Det vil si omtrent som sparing på sparekonto, og ikke risikosparing som i aksjer og fond. Avkastningen skattlegges med 22 prosent.

➤ Inntekten er summert av pensjon og lønn for hvert år. Deretter er skatt trukket fra, slik at det er nettoinntektene som vises.

Det er skattereglene, nærmere bestemt skattefradraget på pensjonsinntekter, som i stor grad fører til de store forskjellene i KLPs eksempler, og som for mange favoriserer tidlig pensjonsuttak, forutsatt at du har tjent nok i arbeidslivet til at du kan gjøre det.

Skattefradraget har størst effekt for de med lav pensjon, og gir i 2025 inntil 36.000 kroner i fradrag. KLP erfarer imidlertid at mange mennesker er redde for at både pensjonsinntekt og lønnsinntekt til sammen gir høy trinnsnittsskatt og formuesskatt.

– Men når vi regner på dette for de mellom 62 og 100 år med ordinær lønn, viser det seg at tidlig uttak av pensjon får en skattemessig fordel som er betydelig større enn skat-

teulempene med tidlig uttak, sier Øyvind Røst, og forklarer nærmere:

– Effekten av skattefradraget for pensjon er veldig mye større enn det folk flest forestiller seg. I våre beregninger tilsvarende fradraget nesten det du betaler i ekstra trinnsnittsskatt mellom 62 og 67 år, samtidig som fradraget gir en betydelig årlig skatteredu-serende effekt fra 67 år og resten av livet.

Venter du med å ta ut pensjon til du slutter å jobbe, får du ikke en krone i skattefradrag for pensjon mellom 62 og 67 år. Siden den årlige pensjonen dessuten er større, blir nytten av skattefradraget også mindre fra 67 år og resten av livet.

Myndighetene tar utgangspunkt i for-

**Vi ser at de som er friske
når de er rundt 60 år
gamle, både fysisk, men-
talt og sosialt, har en stor
sjanse for å leve lenge.**

GEIR SELBÆK

ventet levealder i pensjonssystemet. Fordi levealderen beregnes etter historiske tall, vil kommende pensjonister trolig leve lenger enn beregningene.

– Det taler for sent pensjonsuttak, sier Øyvind Røst i KLP.

Også vi selv tror vi har mange år igjen. I hvert fall føler vi oss yngre enn det som står i passet vårt, ifølge Geir Selbæk, forsker på aldring og helse.

– Når vi i undersøkelser spør om hvor gamle folk føler seg, svarer de fleste at de føler seg betydelig yngre enn alderen sin.

– **Betyr det at vi tror vi vil leve lenger enn det vi kommer til å gjøre?**

– Jeg vil tenke det, men vi har ikke forsket på det, sier Selbæk.

Beregningene forutsetter altså at selv om man starter pensjonsuttaket tidlig, fortsetter man å jobbe til man er 67 år. Disse årene er for mange av oss viktige arbeidsår også på andre områder, har ekspert på seniorarbeid, Kari Østerud, tidligere uttalt til Dine Penger.

– Det kan være bra for helsen å jobbe lenge, dersom du har en jobb du trives i, hvor du får brukt deg selv, og hvor arbeidsinnsatsen blir verdsatt, sa Østerud i fjor. Hun er direktør på «Kunnskapssenter for lengre arbeidsliv».

Spesielt for hjernehelsen er arbeid som senior viktig, påpekte Østerud.

Aldri før har skjæringspunktet for når pensjonsuttak lønner seg vært så høyt som 90 år.

KLP har gjort denne beregningen flere ganger. I 2019 var skjæringspunktet 85 år, viste beregninger som KLP da gjorde. Gikk du bort før du ble 85, var det da mest lønnsomt å ta ut pensjonen tidlig, mens det lønte seg å vente dersom du levde lenger enn 85 år.

Konklusjonene både før og nå er imidlertid annerledes dersom du ikke har gjennomsnittsinntekt.

– Har du svært høy inntekt, ekstra god tjenstepensjon og AFP, kan pensjonen bli så høy at fordelene med skattefradrag for pensjonsinntekt blir liten selv med tidlig uttak. Samtidig blir marginalsatten, altså skatten på den siste kronen du tjener, høy på lønn og pensjon mellom 62 og 67 år, sier Øyvind Røst i KLP.

Men hvor mye pensjonspenger trenger vi egentlig, hvis vi blir veldig gamle?

Geir Selbæk ved Nasjonalt senter for aldring og helse forteller at eldres helse får et knekkpunkt, som han kaller det, rundt 85 års alder.

Når helsa blir merkbart dårligere, har man også sannsynligvis behov for mindre penger.

– Men 85 år gjelder ikke alle. Det er store individuelle forskjeller, understreker han.

– **Når har pensjonister mest behov for penger?**

– I første del av alderdommen, fra 65-70-års alder og noen år fremover.

Men dette kan endre seg, understreker forskeren.

– Hvis man vil ha gode omsorgstjenester i fremtiden, kan det være behov for å kjøpe private helsetjenester. Da kan det være en viktig grunn for å ha penger på bok også når du er 90 år gammel.

FAKTA

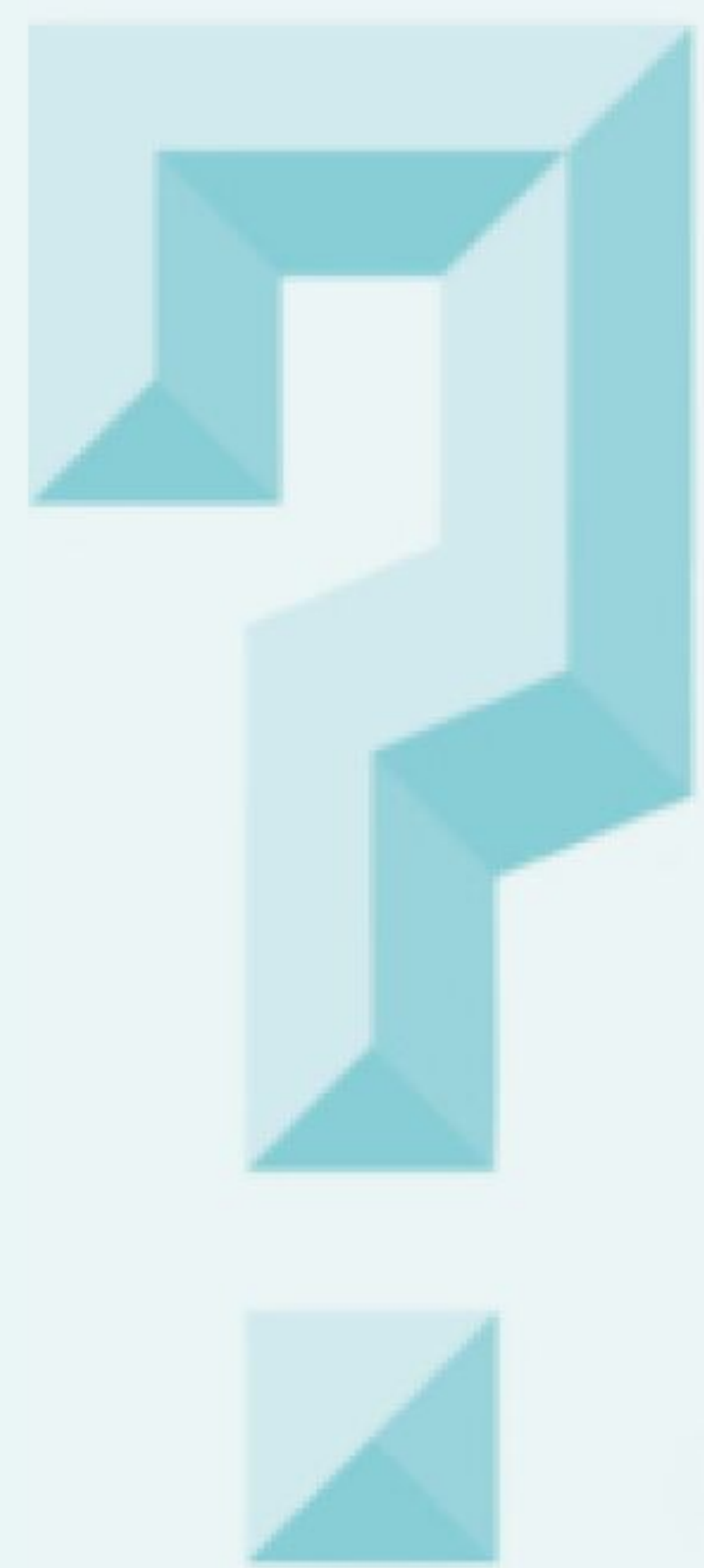
FORVENTET GJENSTÅENDE LEVETID

Hos Statistisk sentralbyrå kan du se hvor lang beregnet gjenstående levetid du har, basert på alderen din og kjønnnet ditt.

Beregningen tar ikke hensyn til andre variabler, som helsetilstand og genene dine.

Beregningen viser disse årene for gjenstående levetid:

- Gutt på 15 år, født i 2010: 77,5 år
- Jente på 15 år, født i 2010: 79,3 år
- Mann på 25 år, født i 2000: 66,4 år
- Kvinne på 25 år, født i 2000: 68,4 år
- Mann på 35 år, født i 1990: 55,3 år
- Kvinne på 35 år, født i 1990: 57,4 år
- Mann på 45 år, født i 1980: 44,1 år
- Kvinne på 45 år, født i 1980: 46,3 år
- Mann på 55 år, født i 1970: 33,2 år
- Kvinne på 55 år, født i 1970: 35,5 år
- Mann på 65 år, født i 1960: 22,9 år
- Kvinne på 65 år, født i 1960: 25,1 år

Ingvild har arvet en leilighet sentralt i Oslo, og er usikker på hva hun bør gjøre.

HAR DU SPØRSMÅL TIL PENGERÅDET?

Dersom du har et spørsmål du ønsker svar på eller vil ha flere gode råd og tips, ta kontakt med oss i Dine Penger via Instagram eller Facebook. Du kan også bli medlem av vår facebookgruppe «Pengerådet».

Selge eller leie ut arvet bolig?

Hei!

Jeg er 33 år og har nylig arvet en bolig på Grünerløkka verdt ca. 6 millioner kroner, med 1 million i restlån. Fra før eier jeg en bolig verdt 4,5 millioner og har 2,6 millioner i gjeld. Jeg har også 750 000 kroner i fond, 300 000 i BSU og 100 000 i buffer. Inntekten min er rundt 1 million i året. Nå vurderer jeg om jeg skal selge arveboligen skattefritt og investere pengene, eller om jeg heller bør beholde boligen og leie den ut for 22 000–24 000 kroner i måneden. Jeg har god risikotoleranse og ønsker å gjøre det smartest mulig på lang sikt. Hva bør jeg gjøre?

Hilsen Ingvild

SVAR: Når det gjelder skattefrihet ved salg, har du ingen hast. Reglene sier at dersom den du arvet boligen fra kunne ha solgt skattefritt ved tidspunktet for arven, så overtar du samme inngangsverdi. Du arver ikke bare boligen, men også skatteposisjonen til vedkommende. Det betyr at verdistigningen frem til arvetidspunktet er skattefri, mens eventuell økning etter det beskattes:

➤ Hvis du for eksempel arver til en verdi av 6 millioner og senere selger for 8 millioner, så skatter du 22 prosent av differansen – altså 2 millioner.

Utleieinntekten du nevner, 22.000–24.000 kroner i måneden, er trolig markedsmessig realistisk på Grünerløkka. Men når du inkluderer felleskostnader og tar hensyn til såkalt kapitalkostnad (altså hva du alternativt kunne tjent på pengene), blir nettoavkastningen lav.

Hvis du regner med 5 prosent alternativ avkastning, blir utleien omtrent null i nettoresultatet – med mindre verdien på boligen stiger. Det handler altså i stor grad om forventning til boligprisene. Dersom du tror på god verdistigning fremover, kan det lønne seg å beholde. Men om du ønsker en mer diversifisert formue og mer vedlikeholdsfri investering, kan fond være et godt alternativ – spesielt fordi du allerede har mye eiendom.

Formuesskatt er også relevant. Sekundærboliger verdsettes til 100 prosent, mens aksjefond verdsettes til 80 prosent i skattemeldingen. Det kan utgjøre en merkostnad på ca. 10 000 kroner i året hvis du beholder boligen.

Et annet moment er dokumentavgift. Hvis du har overtatt boligen som selveier og har fått fritak,

sparer du cirka 150 000 kroner. Ingen av delene bør påvirke valget mellom aksjer og bolig direkte, men er verdt å ta med seg.

Til slutt er det et praktisk spørsmål: Ønsker du å leie ut? Utleie krever administrasjon og gir en viss risiko med tanke på leietakere. Et fond er langt mer passivt.

Siden jeg er ganske optimistisk når det gjelder det å eie sentralt plasserte leiligheter – som for eksempel i Oslo – heller jeg kanskje mot å beholde boligen. Spesielt dersom du på sikt kan flytte inn i arveboligen.

Hvis den har steget i verdi, kan du samtidig leie ut boligen du bor i nå og opparbeide deg botid i arveboligen. Da kan også den siste verdistigningen – for eksempel de to millionene vi snakket om tidligere – bli skattefri. Det vil gjøre det totale regnestykket enda bedre.

PENGERÅDET

MED HALLGEIR KVADSHEIM OG ANDREAS FREDRIKSEN

Du kan ende opp med å betale hundretusener i avgift – bare for å få riktig eierandel i boligen du allerede eier. Pengerådet har en bedre løsning.

Endre eierbrøk i boligen? Det kan koste deg dyrt

Hei!

Jeg og samboer kjøpte et hus til 7,5 millioner kroner i fjor. Vi eier boligen 50/50, da vi gikk inn med like mye egenkapital. I ettertid har jeg pusset opp huset for ca. 1 mill. av egne midler, og nå skal vi fordele eierbrøken deretter i skjøtet. Jeg skal også eie litt mer av boligen enn henne. Koster det virkelig 2,5 % av markedsverdien av boligen å endre dette hos Kartverket? De opplyste om det på telefonen. Virker som en ufattelig høy pris å betale for å registrere riktige opplysninger i skjøtet? I så fall: Hva anbefaler du er en beste løsning for å sikre at fordelingen blir riktig ved et eventuelt salg? Hilsen Ben

SVAR: Aldri har vel noen fått så godt betalt for å gjøre så lite som staten får via dokumentavgiften.

Dessverre er det sånn at hvis dere skal endre fra for eksempel 50/50 til 60/40, eller hva det måtte være, da må du faktisk betale 2,5 prosent av den andelen som flyttes, siden Kartverket tolker det som om du kjøper den fra din samboer.

Da regner de altså 2,5 prosent av de ti prosentpoengene som flyttes. Og det blir fryktelig mye penger – 25.000 kroner per million.

Et alternativ kan være å skrive en sambo-

eravtale og en eierseksjonsavtale. Der kan du oppgi at du har investert én million kroner mer enn henne, og at dette skal tas hensyn til ved fordeling etter et eventuelt salg.

Dette kan du få hjelp til av en advokat som jobber med denne type problemstillinger – det skal ikke koste mye.

Alternativt finnes det flere digitale løsninger hvor du kan sette opp disse avtalene selv.

Husk for all del å føre opp rett eierbrøk i skattemeldingen neste år. Da blir det automatisk ført opp som 50/50, og da må dere endre dette til riktig eierbrøk.

Hvis du senere har behov for å øke belå-

ningen på boligen, vil banken i utgangspunktet bruke opplysninger fra Kartverket. Der står du oppført som en eier av en mindre eierandel enn det du reelt har. Da kan jo banken se til samboeravtalen, men akkurat hvordan praksisen vil være der kan nok variere fra bank til bank.

Så akkurat på punktet om opplåning, kan det være en liten ulempe med å gjøre dette via en samboeravtalen heller enn å gjøre det via Kartverket.

Men utover det skal det holde juridisk å sette det opp i en samboeravtale, i stedet for å betale staten for en sånn omgjøring.

DROPPET UT AV SKOLEN

TEKST: ANE BJØRNARSDATTER BAKKEN

Nå omsetter Maria

Maria Sørлие trosset forventningene og startet eget selskap som 17-åring.

Maria Sørлие har akkurat kjøpt sin første leilighet i Oslo. Her driver hun sitt eget markedsføringsbyrå MER Marketing, hvor hun også er daglig leder.

Til daglig jobber hun tett med et team på fem, og bruker mesteparten av tiden sin på strategi, markedsføring og ledelse.

– Overgangen fra å være gründer alene til å bli leder for flere, har vært stor. Nå handler jobben mye mer om å motivere andre og sørge for at vi drifter smart og effektivt, sier hun.

Veien til å bli daglig leder i eget firma har vært alt annet enn tradisjonell. Allerede som 17-åring skjønte Maria at hun ikke kom til å følge den vanlige skoleveien.

– Jeg prøvde og jeg ville egentlig få det til. Men jeg var helt ærlig med meg selv: Jeg ville noe annet, og skolen ga meg rett og slett ingenting.

At hun sluttet på videregående ble ikke akkurat møtt med jubel på hjemmebane.

– Mamma og pappa syntes det var vanskelig. Det forstår jeg godt. Det er ikke så kult å høre at barnet ditt dropper ut. Men jeg visste så sterkt at dette var det riktige for meg.

Like før hun sluttet på skolen startet hun sitt første selskap, Sørлие Media, som spesialiserte seg på videoproduksjon.

Som 23-åring omsatte hun for sin første million – men kjente at hun hadde nådd en slags grense. – Jeg jobbet mye og alt hvilte på meg. Driften var lønnsom, men jeg klarte ikke vokse. Jeg kjente at jeg trengte noe mer, noe større.

Gjennom Her-programmet møtte Maria sin fremtidige med-gründer, Kira. Hun drev også med markedsføring, men manglet videoproduksjon. Sammen oppdaget de at de utfylte hverandre perfekt – og bestemte seg for å slå seg sammen.

Resultatet ble MER Marketing, som ble lansert i januar 2024.

– Vi visste at vi måtte gjøre noe annerledes. Kira foreslo at vi skulle dokumentere

DRØMMEDUO: Maria og Kira manglet det den andre hadde, noe som gjorde de til en perfekt match. FOTO: DINBRYLLUPSFILM

hele prosessen – brutalt ærlig – på TikTok. Serien skulle vise hvordan man bygger et selskap på 100 dager.

Responsen kom umiddelbart.

– Allerede etter at vi la ut dag én, tok det fullstendig av. Trippeltex tok kontakt og ville hjelpe. Vi fikk medieoppmerksomhet, nye kunder – alt gikk veldig fort.

I dag driver de selskapet sammen, med ansatte på prosjektavtaler før de ansettes fast, og en omsetning som er på vei mot fem millioner.

Selv om reisen i dag fremstår som et glansbilde, har den vært preget av både slit og usikkerhet.

– Det har vært ensomt. Jeg har jobbet utrolig mye alene, og vært selvlært i absolutt alt. YouTube var skolen min.

Hun forteller at hun som tenåring sendte e-poster til selskaper hun ønsket å jobbe med – og tilbød seg å jobbe gratis.

– Flere svarte ja, og noen av dem ble kunder jeg hadde i årevis. Det handlet om å vise at jeg hadde lyst – selv om jeg ikke var klar.

– **Jeg vil først og fremst skryte av** alle modige og tøffe gründere som følger drømmen de

FAKTA

MARIAS BESTE RÅD TIL GRÜNDERE

➤ Kom i gang – før du er klar

Ikke vent på at alt skal være perfekt før du setter i gang. Du lærer det meste underveis – og det viktigste er å komme i gang.

➤ Finn noe du faktisk liker

Du må like det du driver med for å holde ut i motgang. Ingen orker å bygge noe fra bunnen av hvis engasjementet mangler.

➤ Bygg nettverk

Ta kontakt med folk som er flinkere enn deg – og ikke vær redd for å møte opp alene. Det kan være skummelt å gå på event alene, men det er ikke flaut. Gode relasjoner kan være avgjørende for både læring og oppdrag.

➤ Markedsfør deg selv

Vis hva du gjør, selv om det ikke er 100 % ferdig. Folk heier på ekte prosesser og liker å følge reisen din.

➤ Ikke gjør alt selv

Det er fort gjort å ville spare penger, men ikke alt er verdt tiden din. Vurder å sette bort oppgaver som tar fokus vekk fra det som faktisk er det viktigste.

➤ Ta betalt for verdien du leverer

Jobb gjerne gratis i starten, men lær deg å prise deg når du leverer kvalitet. Ikke undervurder verdien du leverer. Når du leverer kvalitet, skal du også ta betalt for det.

➤ Si nei til feil kunder

Ikke si ja til alle kunder, spesielt ikke de som føles feil. Feil prosjekter kan tappe både tid, motivasjon og lønnsomhet.

➤ Ha kontroll på økonomien

Høy omsetning betyr ikke nødvendigvis høy inntjening. Følg med på hva du faktisk sitter igjen med – og styr etter det.

har om å skape noe nytt. Vi er helt avhengige av den drivkraften de representerer for å omstille og utvikle samfunnet videre.

Det sier Lene Skjæveland Bø i GründerAcademy, som fremhever enkelte kjennetegn blant dem som lykkes som unge gründere.

– Min erfaring er at mange av dem som lykkes som unge gründere har ofte en sterk indre drivkraft og et tydelig «hvorfor» bak det de gjør. De er nysgjerrige, lærer raskt, og tør å ta risiko. Men de er også flinke til å hente støtte og råd fra andre.

(25) for millioner

– Det er svært viktig å klare å tilpasse produkt og kommunikasjon underveis i utviklingen av bedriften. Mange av dem er gode historiefortellere og klarer å engasjere både kunder, samarbeidspartnere og investorer i visjonen sin. I tillegg er de utholdende – for det å bygge noe eget krever både tålmodighet og evne til å stå i motgang.

– Har du noen råd til de som sitter på en god idé, men som ikke vet hvordan de skal komme i gang?

– Start i det små og test ideen din. Snakk med noen du kjenner som har erfaring fra markedet, kanskje noen du kjenner som driver egen bedrift. Lag gjerne en enkel prototype. Få tilbakemeldinger så tidlig som mulig, sier Bø.

Bø anbefaler også å finne et miljø – som et gründerprogram, et nettverk eller en mentor – hvor man kan få støtte.

– Dette er spesielt viktig for deg som driver med innovasjon. Mange tror de må ha alt på plass før de setter i gang, men det viktigste er å begynne. Veien blir ofte til mens man går.

Å bygge sitt eget selskap gir stor frihet – men den kommer ikke uten kostnad, forklarer Sørлие. – Mange starter for å få mer fleksibilitet. Men du ender ofte opp med å jobbe mer. Det kan være ekstremt stressende, og du kjenner ansvar hele tiden – både for ansatte og kunder.

Hun beskriver det som å ta vare på et barn: – Det stopper aldri. Men det gir også enormt eierskap, stolthet og motivasjon.

Hun legger ikke skjul på at det finnes mange fallgruver, særlig for ferske gründerne.

– Jeg skulle gjøre alt selv. Spare hver krone. Men ting som regnskap? Det stjal masse tid. Det hadde vært mye mer lønnsomt å bruke penger på riktig hjelp tidlig.

Også det å ta for lite betalt er en klassisk feil, mener hun.

– Det er så lett å undervurdere seg selv. Men du må tørre å ta betalt for den verdien du faktisk leverer.

Når hun blir spurt om hva som er avgjørende for å lykkes med noe eget, kommer svaret raskt:

– Gjennomføringsevne. Det å tørre å begynne – selv før du har alle svarene. Mange sitter på gode ideer, men lar det bli med det. Jeg bare satte i gang og lærte underveis. Det er det som har tatt meg hit.

Allerede fra første stund visste vi at vi måtte gjøre noe annerledes. Kira foreslo at vi skulle dokumentere hele prosessen – brutalt ærlig – på TikTok. Serien skulle vise hvordan man bygger et selskap på 100 dager.

MARIA SØRLIE

FOTO: DINBRYLLUPSFILM

BARNESPARING

TEKST: ANE BJØRNARSDATTER BAKKEN

FOTO: HELENE MARIUSSEN

Unngå feilen mange gjør!

– Vi starter med å sette av barnetrygden på omtrent 2000 kroner i måneden. Investeres dette i aksjefond, vil det kunne vokse til rundt 1 million kroner før skatt når barnet fyller 18, og nærmere 1,7 millioner ved 25 år.

Det sier spareøkonom Else Sundfør i Nordnet, som planlegger sparing til sitt kommende barn.

– Dette forutsetter et avkastningsestimat på 8 prosent i året, påpeker hun.

Hun sier det er langt fra noen selvfølge at alle har mulighet til å sette av hele barnetrygden, og understreker at også mindre summer kan være til stor hjelp.

– Ved å investere for eksempel en 500-lapp i måneden fra barnet blir født, vil den kunne ha 250.000 kr før skatt når de fyller 18 og 415.000 kr når det fyller 25.

Når det gjelder sparing til barn, er det mye å ta stilling til.

- Spare i barnets navn eller mitt eget?
- Hvilken spareform bør jeg velge? Bankkonto, aksjefond eller BSU?
- Hvilken kontotype bør jeg bruke?
- Hvilke fond passer best til barnesparing?

SPARE I BARNETS NAVN ELLER MITT EGET?

– Dette er et klassisk dilemma, sier Else Sundfør.

Sparing i barnets navn betyr at pengene automatisk blir overført til barnet når det fyller 18 år. Det kan være både praktisk og pedagogisk – men det følger også med klare ulemper:

ULEMPER VED Å SPARE I BARNETS NAVN:

- Har barnet formue over 2G (260 340 kr i 2025), kan Statsforvalteren gripe inn og forvalte midlene.

- Pengene går inn i boet ved foreldres død eller skilsmisse.

- Barnet får full disposisjonsrett ved fylte 18 år – og foreldrene har ingen kontroll med bruken.

- Formue kan føre til redusert stipend og studielån.

FORDELER VED SPARE I BARNETS NAVN:

- Hvis foreldrene skilles eller dør, går ikke barnets midler inn i boet.

- Etter fylte 17 år vil ikke barnets formue føres i foreldrenes skattemelding.

- Foreldrenes kreditorer kan ikke ta dekning i verdiene til barnet.

ULEMPER VED Å SPARE I FORELDRENE NAVN:

- Pengene går inn i boet ved foreldrenes skilsmisse eller død.

FORDELER VED Å SPARE I FORELDRENE NAVN:

- Foreldre har fleksibilitet til å styre tidspunkt og bruksformål.

- Pengene påvirker ikke barnets stipend.

- Foreldre slipper byråkrati og kan tilpasse spareprofil underveis.

– Mange foreldre velger derfor å spare i eget navn, nettopp for å kunne ha styring og unngå problemer med Statsforvalteren og Lånekassen, sier Sundfør.

HVILKEN SPAREFORM BØR JEG VELGE?

Ifølge Sundfør handler dette først og fremst om tidshorisont og risikotoleranse.

– Før man starter, bør man avklare hvor lenge pengene skal spares og hvor stor risiko man er komfortabel med, sier hun.

FAKTA

SLIK VIL ELSE SUNDFØR SPARE TIL EGNE BARN

➤ – Vi kommer til å benytte flere ulike spareformer for vårt kommende barn. Hvordan den totale sparestrategien vil se ut over tid er fortsatt åpent og vil være basert på hva som lønner seg mest med de reguleringene og reglene vi har i Norge.

➤ Men én ting er helt sikkert: – Vi kommer til å optimalisere for skatt, Lånekassen, fradragsmuligheter og arverettslige hensyn.

➤ – I den første fasen av barnets liv har jeg valgt å spare i mitt eget navn via en aksjesparekonto. Det gir meg full kontroll og fleksibilitet til å bestemme hvordan og når barnet skal involveres.

➤ På den måten unngår de innblanding fra Statsforvalteren og reduserer risikoen for at barnet mister stipend fra Lånekassen.

➤ – Kontoen er testamentert til barnets far, og deretter faddere, frem til barnet fyller 25 år eller fullfører studier.

➤ Hun og mannen har særeie, og hun har andre verdier som dekker plikdelsarven. – Dermed sikrer vi at kontoen faktisk tilfaller barnet slik vi har tenkt og det ikke havner som en del av dødsboet eller skilsmisseoppgjør.

➤ På sikt vurderer hun å opprette en aksjesparekonto i barnets navn. – Dette vil først skje når barnet er modent nok til å lære om sparing og investering.

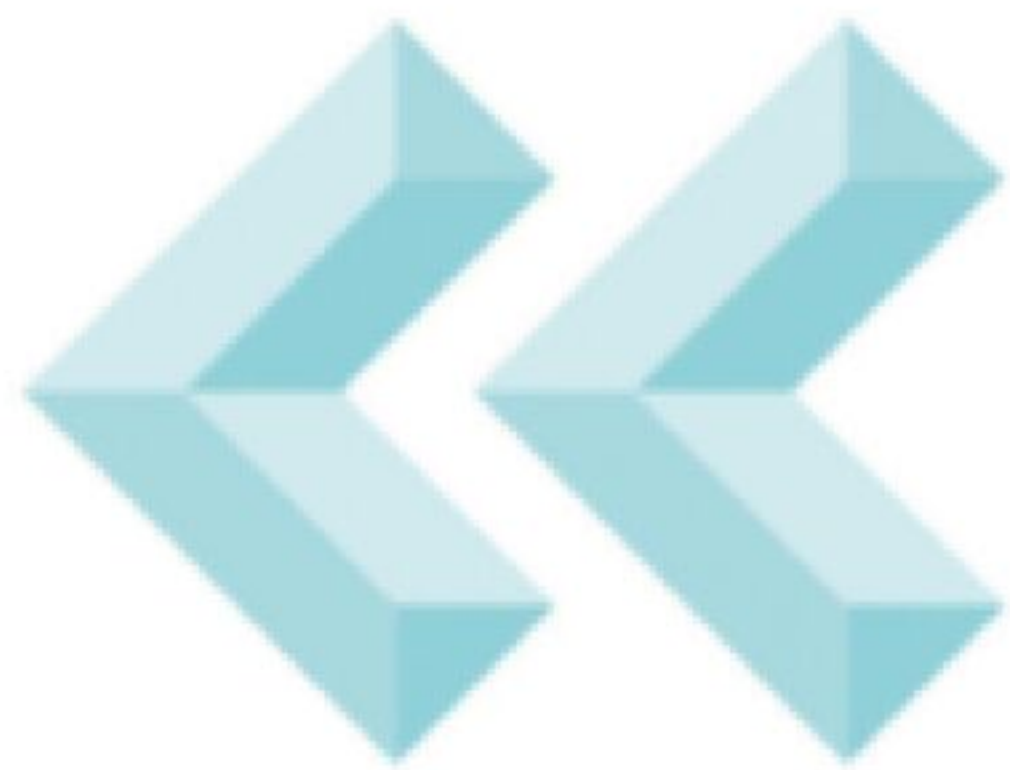
➤ – Vi vil opprette BSU og IPS når barnet får egen skattbar inntekt og er gammel nok for disse kontotypene, samt en høyrentekonto i barnets navn som det kan bruke til å spare til egne ønsker i tenårene – slik at de lærer verdien av å måtte spare på egenhånd til ting de har lyst på.

SNART MOR: I januar ble Else Sund-
før Nordnets nye spareøkonom.
Nå venter hun sitt første barn.

TRYGT OG GODT:
Men kanskje ikke
så lønnsomt...
FOTO: ISTOCK

Såkalte «barnefond» kan være fint for mange foreldre som ønsker å spare langsiktig, men det er viktig å ikke ta navnet for gitt.

LENE DRANGE

BANKKONTO:

- Egnet for kort tidshorisont (under 5 år).
- Trygt, men gir lavere avkastning – særlig i dagens rentemarked.
- Passer til gaver som sykkel, PC eller kortsiktige behov.

AKSJEFOND:

- Egnet for lang sikt (5–10 år eller mer).
- Historisk avkastning på 6–10 prosent årlig, men med svingninger.
- Gir mulighet til betydelig verdivekst over tid.
 - Fond er som regel best for langsiktig sparing, sier Sundfør.

Dersom man er usikker, er det også mulig å gå for en mellomløsning.

– Du kan også gjøre en blanding, sier Sundfør. Bankkonto for kortsiktig bruk og fond for det langsiktige, som utdanning, bolig eller økonomisk startkapital i voksenlivet.

HVILKEN KONTOTYPE BØR JEG BRUKE?

Her er Else Sundførs vurdering av de vanligste sparekontoene:

BSU:

- – BSU er trygt, gir høy rente og skattefradrag – men bare hvis barnet har egen inntekt og betaler skatt. Kontoen må stå i barnets navn og kan først opprettes når barnet er fylt 13 år.
- – Det er ikke foreldrene som får igjen på skatten – det er barnet, og da må barnet ha inntekt, sier Sundfør.
- – Jeg ville ikke startet før barnet har tjent minst 5000–6000 kroner over frikortgrensen.
- Foreldre som setter inn penger på BSU for tidlig, risikerer å miste fradraget fullstendig. Maks årlig sparing er 27 500 kroner, og hvis barnet ikke får fradrag de første årene, kan man i praksis tape over 60 000 kr i fradrag tolt.

– Denne feilen er det mange som gjør.

HØYRENTKONTO:

- – Dersom noe av sparingen skal brukes med relativt kort tidshorisont kan noe av pengene stå på høyrentekonto. Noen banker gir høyere renter dersom kontoen er låst en viss tid.

AF-KONTO (AKSJE- OG FONDSKONTO):

- – Dette er den vanligste investeringskontoen der du kan handle alle produkter. Her eksisterer det ingen skattefordeler i form av utsatt

skatt. Dersom du realiserer gevinst eller ønsker å bytte fond, beskattes du umiddelbart.

ASK (AKSJESPAREKONTO):

- – En ASK-konto er kanskje den mest vanlige kontotypen å bruke når man sparer til barn. Dette er fordi du kan ha mange ASK-kontoer: en til deg og en til hver av barna. Det er kun når du tar ut beløp som overskrider innskuddet at du beskattes.
- Sundfør påpeker at kontoene kan overføres mellom mennesker – for eksempel foreldre til barn – uten at det utløser skatt.
- – Hvis du sparer til barnas første bolig, men ønsker at de skal kunne få stipend fra Lånekassa, kan du for eksempel spare i ditt navn til de er ferdig å studere og deretter overføre kontoen til dem. Dette er regnet som «best practice» når det gjelder sparing til barn.

HVILKE FOND PASSER BEST TIL BARNESPARING?

- – Når vi snakker om aksjefond, ønsker de fleste foreldre fond med god avkastning, lav risiko og lave kostnader.
- Her er globale indeksfond den vanligste anbefalingen.
- – Det er både bredt, billig og langsiktig. Ikke bli lurt av «barnefond»
- – Såkalte «barnefond» kan være fint for mange foreldre som ønsker å spare langsiktig, men det er viktig å ikke ta navnet for gitt.

Det forklarer økonomieksperter Lene Drange, som poengterer at noen «barnefond» markedsføres spesielt mot småbarnsforeldre.

– Men det betyr ikke nødvendigvis at de har den beste sammensetningen eller lavest kostnader.

Når man sparer til barn, mener Drange det er tre faktorer som alltid bør vurderes:

- (1) kostnadene,
- (2) forventet avkastning,
- (3) hvilke selskaper fondet investerer i.

– Ofte er brede, globale indeksfond et bedre alternativ enn barnefond. Noen har typisk lavere gebyrer, sprer risikoen godt over hele verden og gir en solid forventet avkastning over tid. Når sparehorisonten er lang – for eksempel 10, 15 eller 20 år – er det viktig å ha lave kostnader for å unngå at gebyrene «spiser opp» store deler av gevinsten.

PROGRAMLEDER: Lene Drange er et kjent tv-fjes fra Luksusfellen.

FOTO: JANNE MØLLER-HANSEN

FAKTA

SLIK SPARER LENE DRANGE TIL EGNE BARN

➤ – Jeg sparer til egne barn, og jeg har valgt å gjøre det i mitt eget navn. Mer presist: én aksjesparekonto til hvert barn.

➤ Det er ingen begrensninger på hvor mange aksjesparekontoer en person kan ha, og det er helt kostnadsfritt, forklarer Drange.

➤ – Hovedgrunnen er at jeg ønsker å ha kontroll over pengene når barna fyller 18 år. Penger spart i barnets navn blir juridisk sett barnets, og de får full disposisjonsrett på myndighetsdagen – uavhengig av hvor modne eller ansvarlige de er.

➤ For henne er det viktigere å kunne vurdere når og hvordan pengene skal brukes, enten det er til bunad, førerkort, bolig eller noe annet viktig.

➤ – Vi sparer ikke hele barnetrygden, men rundt 750 kroner til hvert barn per måned.

➤ Når barna blir eldre, sier Drange at hun skal involvere dem i sparingen.

➤ – Pengene investeres i globale indeksfond, først og fremst på grunn av lave kostnader og god risikospredning.

➤ Dette fordi hun ønsker en enkel, billig og forutsigbar spareløsning som kan vokse jevnt over tid.

➤ – For den som sparer fast over mange år, gir et globalt indeksfond ofte bedre odds enn aktivt forvaltede fond, både på avkastning og pris.

KJØREOPPDRAG

TEKST: MARTIN HALL LARSEN

Det startet som en s

– Jeg liker å kjøre bil, og jeg liker frihet. Denne jobben gir meg begge deler – og en veldig ok lønn i tillegg, sier Waldemar Huss (20) fra Fredrikstad.

Han kjører biler for bilformidlings-tjenesten Gire. Waldemar Huss har kjørt sporadisk siden høsten 2024, etter å ha hørt om jobben gjennom en kompis.

Gire-sjåførene får tilgang til en egen app hvor det legges ut nye kjø-reoppdrag fortløpende. Oppdragene går ut på å frakte biler mellom bilforhandlere, til verksted, eller ut til kunder.

Du åpner appen, finner dagens oppdrag, og så er det bare å sette seg bak rattet. Skepsisen var der i starten.

– Men så testet jeg det, og ble positivt overrasket, sier Huss.

Etter å ha jobbet for fullt siden januar, ligger månedsinntektene til Waldemar Huss typisk på rundt 50.000 kroner i måneden. Alt faktureres fra eget foretak, og han får betalt per tur.

Noen dager kjører han korte turer i Oslo. Andre ganger tar Huss lengre turer til steder som Gjøvik, Kristiansand, Bergen og København.

Den mest lukrative strategien? Mange småturer i Oslo som kan kombineres sømløst.

– Hvis man får lagt opp en effektiv dag, hvor du kjører fra bil til bil med kort avstand, kan det bli veldig bra betalt. På gode dager trenger jeg nesten ikke ta kollektivtransport mellom turene, og da får jeg maks ut av timene.

Det blir gjerne seks–ti turer i løpet av dagen. Man kan også kjøre turer om kvelden og i helgene om man ønsker det.

– Jeg chiller med musikk eller podcast. Det er ikke noe stress eller mas. Du styrer deg selv. Det er deilig, sier Huss.

Og det finnes mer enn nok å gjøre.

– Jeg var redd det ikke skulle være nok oppdrag da jeg begynte, men det har aldri vært et problem. Det er mye å velge mellom,

«ON-DEMAND»-SJÅFØR: Waldemar Huss var skeptisk i starten, men nå synes han det er helt strålende. MARTIN HALL LARSEN

og jeg kan lage effektive dager med god inntjening.

Som bilentusiast er det ikke bare lønna som trekker opp. Huss har kjørt alt mulig. Nye modeller rett fra fabrikk, små bybiler og luksusbiler.

– Det kuleste jeg har kjørt? En Porsche 911 Turbo S. Det var helt rått, sier Huss entusiastisk.

Han nevner også Audi RS6 og ulike Range Rover-modeller. – Det er gøy når det tikker inn et oppdrag med en skikkelig kul bil – og så vet du at du skal få kjøre den. Det skjer oftere enn man skulle tro, sier han.

– **Det kan være en flott erfaring**, og du lærer mye mer enn bare jobben, men det er ikke uten risiko.

Gisle Hellsten er karriererådgiver ved Universitetet i Oslo. Han mener det kan være mye god læring i å starte et enkeltpersonforetak eller jobbe gjennom eget AS.

Du får erfaring med fakturering, regnskap, skatt, struktur og det å drive noe på egen hånd.

– Men det er også et ansvar som følger med. Et ansvar som du ikke føler like mye på som vanlig ansatt, sier seniorrådgiveren ved Universitetet i Oslo.

Smart ekstrainntekt

Det kuleste jeg har kjørt? En Porsche 911 Turbo S. Det var helt rått.

WALDEMAR HUSS

Ved gig-jobbing – om det er i Gire, Foodora, Wolt eller tilsvarende – står du for alt selv, inkludert pensjonssparing, sykepenger og sykeforsikring.

– Når du har en vanlig arbeidsgiver, kommer lønnen inn den 15., og pensjon, sykepenger og feriepenger er bakt inn.

– Når du jobber for deg selv, må du håndte-

re alt dette selv. Og hvis du glemmer noe, som å betale moms eller forskuddsskatt, så glemmer i hvert fall ikke staten det, sier Hellsten.

Selv om jobben ikke er enkel å komme inn i, er det mange som ønsker å bli sjåfør hos Gire, ifølge daglig leder Kristoffer Due-Sørensen.

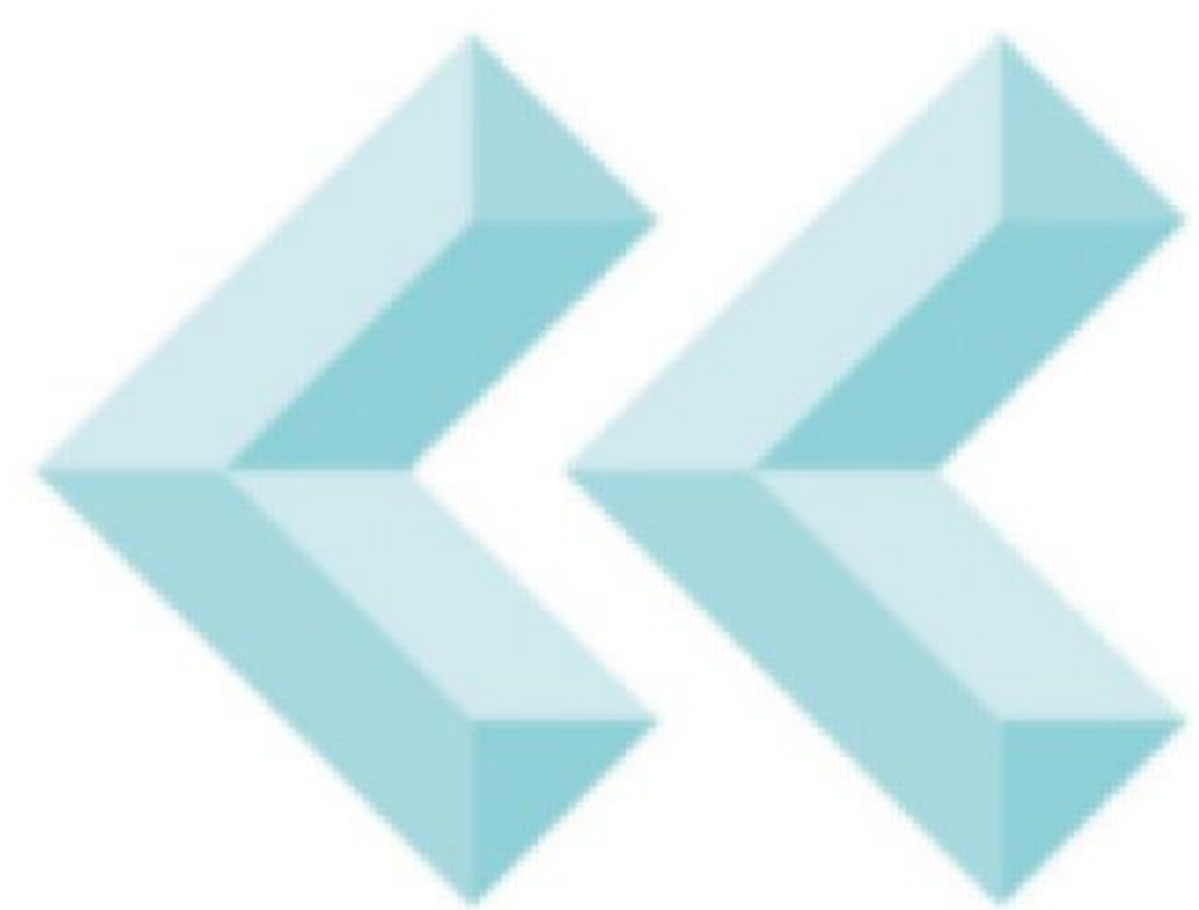
– Det er et nåløye å komme gjennom.

Forretningsmodellen til Gire er sørge for at biler kommer dit de skal – fra forhandler til verksted, fra bruktbilselger til kunde, fra hovedkontor til avdeling.

Alt skjer med såkalte «on-demand»-sjåfører – som Waldemar Huss – som kjører bilene fysisk fra A til B – og får betalt per tur.

Over 450 sjåfører er nå tilknyttet Gire-plattformen i Norden og Nederland. Rundt 200 av dem i Norge, opplyser de.

– Flertallet er studenter, men vi har også mange pensjonister og alt der imellom. Rundt 20 prosent kjører som om det var en fulltidsjobb, forteller Lasse H. Hordvik, som har ansvar for innsalg til kunder, men startet selv som sjåfør tilbake i 2019.

Jeg kan jobbe litt før forelesning, litt etter – eller ta en rolig uke hvis jeg trenger det. Det er nettopp derfor jeg liker denne jobben så godt: Du bestemmer alt selv.

WALDEMAR HUSS

Å bli sjåfør er ikke gjort i en håndvending. Søknadsprosessen starter digitalt, med screening og intervju. Så får kandidatene opplæring og onboarding med erfarne sjåførere.

– Vi har en prisalgoritme som beregner hvor mye en tur skal koste, basert på distanse og tid. Det inkluderer også flybillett eller kollektivtransport tilbake hvis det trengs, forklarer Due-Sørensen.

Dermed kan sjåførene selv velge mellom mange små turer – eller lange, høybetalte oppdrag.

– Noen kjører 1–2 turer i uken og tjener noen tusenlapper. Andre fakturerer over 100.000 i måneden. Snittet blant de mest aktive ligger et sted mellom 40.000 og 70.000 kroner, sier Lasse Hordvik.

Dine Penger har sett dokumentasjon og fått innsikt i databasen til Gire på hvor mye sjåførene får betalt.

I kjølvannet av negativ medieomtale om enkelte gig-plattformer, mener Gisle Hellsten ved UiO at det er ekstra viktig å gjøre grundig forarbeid.

Fafo har også skrevet at plattformmediert gigarbeid som dette «preges av varierende og lav inntekt, usosial arbeidstid og begrenset rett på sosiale ytelser og rettigheter».

Sjekk hvem du egentlig jobber for. Se hvordan det står til med økonomien og soliditeten i selskapet. Hvis all risiko legges på deg som arbeidstaker, må du i det minste forsikre deg om at selskapet du samarbeider med har midler og betaler for seg.

Det gjelder ikke bare gig-plattformer, men alle former for oppdragsgivere når du jobber som selvstendig næringsdrivende.

Et enkeltpersonforetak gir frihet og fleksibilitet, men også ustabil inntekt. Hellsten understreker at man bør ha en realistisk forventning til hvor mye og jevnt man faktisk kommer til å tjene.

– Det er høysesonger og lavsesonger. Kanskje får du mange oppdrag i én måned og nesten ingen neste. Det gjør økonomien uforutsigbar, og det må du kunne leve med, sier han.

Han peker på at det handler mye om personlighet.

**GISLE
HELLSTEN**

GIRE-SJEFER: – Vi dekker hele verdikjeden, og alt fra korte turer i by til langkjøring på kryss og tvers av landet – og Europa. Kristoffer Due-Sørensen (t.v.) og Lasse H. Hordvik.

FOTO: MARTIN HALL LARSEN

– Noen elsker friheten og det å styre sin egen hverdag. Andre trives best i et 8–16-liv med forutsigbar lønn og struktur.

For å lykkes må du være selvstendig, fleksibel og komfortabel med å planlegge egen arbeidsdag. Du må også være rask – turene i appen plukkes fort opp.

Og ikke minst: Du må like å kjøre bil.

Jobben passer ifølge Waldemar best for deg som er glad i å kjøre, er litt på hugget og liker en fleksibel og litt spontan hverdag.

– Du må være kjapp til å plukke opp de

beste turene i appen. De blir borte fort. Men når du lærer systemet og hva som lønner seg, er det ganske lett å få en bra arbeidsdag, sier han.

Til høsten skal Waldemar Huss begynne på bachelor i organisasjonspsykologi og ledelse. Men han har ingen planer om å slutte med bilkjøringen.

– Studentlivet er jo også dyrt, så det er digg å ha noe som funker. Det kommer til å bli perfekt å kombinere med studiene.

– Jeg kan jobbe litt før forelesning, litt etter – eller ta en rolig uke hvis jeg trenger det. Det er nettopp derfor jeg liker denne jobben så godt: Du bestemmer alt selv, sier Huss.

SPØR HALLGEIR

HAR DU
SPØRSMÅL
TIL VÅR
ØKONOMI-
EKSPERT
HALLGEIR
KVADSHEIM?

dinepenger@dinepenger.no

Dine Penger-abonnenter
kan stille spørsmål til Hallgeir
i egne nettmøter hver uke på
dinepenger.no

ILLUSTRASJONSFOTO: ISTOCK

Investere pensjonen?

Hei Hallgeir, jeg vil gjerne ha råd! Etter å ha sluttet i jobb har jeg fått pensjonsopptjeningen min på 2,5 millioner NOK utbetalt. Jeg er 36 år og lurer på hva jeg skal gjøre, nedbetale lån, investere? Vi har et lite boliglån på 1,6 mill. Jeg vil gjerne kjøpe fritidseiendom i løpet av noen år.

► **SVAR:** Er dette penger som var plassert i f.eks. en innskuddspensjon? Da kan du i utgangspunktet ikke ta ut pengene før du blir pensjonist. Du kan ikke bruke dem til hyttekjøp, f.eks., hvis dette skal gjøres før fylte 62 år.

De oppsparte midlene vil enten bli konvertert til et pensjonskapitalbevis, eller overført din egen pensjonskonto (EPK). Uansett hvilken form pensjonsbeholdningen din har, vil den fortsatt bli forvaltet av en pensjonsleverandør,

men du vil sannsynligvis ha muligheten til å styre hvordan den skal foregå. Du er relativt ung, har nok 30 år igjen i arbeidslivet, så jeg ville nok hatt meste parten av denne kapitalen i aksjefond.

ARV OG LÅN

Medlåntaker

Hei. Min mor (90) ønsker å stå som medlåntaker for at min søster, som ikke får lån, skal kunne finansiere bolig. Hva betyr dette for min del, for eksempel arvemessig?

➤ **SVAR:** Ved død må din søster overta hele lånet alene, hvis dette godtas av banken. Dere som er arvinger går ikke automatisk inn i mors sted. Men, hvis mor må stille egen eiendom som sikkerhet, stiller det seg annerledes. Da følger pantet eiendommen, ikke personen, og boet står ikke fritt til å selge boligen uten at banken godtar dette, f.eks. ved at pantet flyttes eller frafalles. Jeg er nok også i tvil om banken godtar at en 90-åring er medlåntaker i ny gjeld.

SKILSMISSE

Vente med boligsalg?

Jeg skal skilles. Vi bor enda sammen som venner da han jeg har vært gift med ønsker å gjøre en del arbeid på huset før det selges. Han sier han trenger er par år pga helse og full jobb ellers. Vi har rundt 2 250 000 i gjeld og huset er estimert til å ha en verdi på rundt 2 700 000 i 2019. Tror du det er verdt å fortsette å bo sammen og å betale på huset for å få mer ved et salg? Bør jeg søke separasjon så fort som mulig, eller vente til vi har solgt med tanke på skatteoppgjør m.m.?

➤ **SVAR:** Det har iallfall ingen særlige skattemessige konsekvenser for boligsalget hvorvidt du bor der i ytterligere to år eller flytter ut nå. Da gjelder skatteloven § 9-3, som gir den som flytter ut rett til å bli «godskrevet» den andre partens botid ved et eventuelt salg. Dvs at du kan selge din part skattefritt, selv om det har gått mer enn 12 mnd fra du flytter ut til salget er gjennomført. Det bør

Flytte til ASK?

Kan man flytte fond fra generell fondsparing over til aksjesparingskonto. Må man da betale skatt for dette beløpet?

➤ **SVAR:** Ja, da må du betale hele gevinstskatten i 2025, selv om du fortsetter sparingen med samme fond i en ASK. Det var et «skatteamnesti» for flytting av fond til ASK i perioden sept 2017 – 2019, men deretter har det vært skatt, uavhengig av om selger for godt, bytter fond, eller flytter over til en ASK.

uansett kunne dokumenteres hvem som betaler hva av oppussingen i mellomtiden for å unngå konflikter. Det er heller ikke gitt at all oppussing øker prisen på huset mer enn kostnadene som legges inn, men dette er naturlig nok umulig for meg å vurdere i deres tilfelle. Det har ingen klare fordeler skattemessig å starte separasjonsprosessen allerede nå. Dere fortsetter å lignedes felles så lenge dere er gift, som kan ha enkelte fordeler, f.eks. for evt formuesskatt, men sannsynligvis ingen store økonomiske konsekvenser. Ta gjerne kontakt med en familieadvokat for å lage en avtale eller få råd i deres konkrete tilfelle.

UFØR

Hva gjør jeg?

Solgte eiendom for 2 år siden og har etter det hatt 5 mil-

lioner på høyrentekonto. Bur i gammel einebustad, med ca markedsverdi på 2 millioner. Er einsleg uførepensjonist midt i 50 åra og skatter no 50%. Betaler skatt for å beholde renteinntektene. Framtida er usikker, kanskje blir jeg boende her jeg er, kanskje flytter jeg og trenger penger til bolig. Er veldig i villrede for hva jeg bør gjøre med pengene mine?

➤ **SVAR:** Ja, hvis du tar med både inntektsskatt, skatt på renteinntekter (22%) og formuesskatt (kr 33 000), så blir det nok nærmere 50 %, målt opp mot uførepensjonen. Men måles skatten opp mot dine totale inntekter (inkl renter) blir total-skatten ca 25 % i snitt (forutsatt ca 350 000 i uførepensjon). Uansett, det faktiske skattetrekket på pensjonen er nok svært høyt. Litt av «problemet» er at renteinntektene av den høye summen

beskattes årlig. Hvis pengene i stedet hadde vært investert i aksjefond via f.eks. en aksjesparerkonto (ASK), ville skatten blitt utsatt til du solgte fondene og behøvde pengene. Da kunne du tatt ut hele innskuddet gradvis fra ASK og fasett inn i din årsøkonomi, før skatten påløp. Men det er betydelig større risiko forbundet med aksjefond. Så spørsmålet er jo hvor tidlig du trenger pengene? Hvis du f.eks. skal flytte om 2-3 år og bruke hele beløpet til kjøp av ny bolig, ville jeg hatt lav risiko. F.eks. et pengemarkedsfond, evt. en god høyrentekonto (du bør nok minst ha 4-5 %, ellers bør du bytte bank). Men kanskje du ser for deg at et boligkjøp kan finansieres med salg (2 mill) og f.eks. 50 % av de 5 mill? Da kan jo de resterende 2,5 mill investeres med noe høyere risiko, f.eks. 60/40 i aksjefond og rentefond. Det vil også gi noe lavere formuesskatt. Men det avgjørende her er tidshorisont. Jeg ville derfor hatt en god samtale med banken om disse valgene.

BOLIG

Spare eller betale gjeld?

Hei, jeg har igjen, etter hus-salg, ca 400 000,-. Jeg har en god økonomi med lite eller ingenting i gjeld i forhold til huslån (Nytt hus). Bil er nedbetalt og jeg har 18 000 igjen på studielånet mitt. Hvordan burde jeg på best måte forvalte pengene etter hussalget? Burde jeg bruke det til å kjøpe meg inn i nåværende bolig (nedbetale gjeld) eller spare de?

➤ **SVAR:** Du skriver ikke hvor gammel du er, for alder spiller jo inn på rådene, men hvis jeg forutsetter at det fortsatt er en god stund til pensjonsalder, har du jo en veldig stabil og trygg økonomi og kan gjerne spare de 400 000 langsiktig i aksjefond i stedet for å betale nede siste (?) rest av huslånet. Hvis du ikke har en disponibel buffer tilgjengelig, kan du gjerne sette av

Tap på copytrading?

Jeg har tapt en del tusen kroner på copytrading. Kan jeg skrive av dette på skatten neste år?

► **SVAR:** Ja, selv om du følger andres råd, kan du få fradrag for tap på slike investeringer. Det spiller ingen rolle om kjøp og salg legges inn nærmest automatisk.

50-100 000 kr på en slik konto, men velg da en konto med 4-5 % rente.

AKSJESELSKAP

AS og renter?

Har kontantbeholdning i AS etter et salg og er pensjonist med privat huslån på ca 25% av husverdi. Betaler fortsatt kun renter (5%, flytende) på lånet i 4 år til. Ville du tatt utbytte fra AS-et nå med utbytteskatt 37,8% for å betale ned på privat boliglån? Eller ville du investert AS midlene. I tilfelle hvordan uten stor risiko?

► **SVAR:** Det er iallfall ikke særlig smart å la pengene i et AS stå langsiktig i banken eller i rentefond. Slike inntekter inngår ikke i den såkalte fritaksmetoden, og følgelig risikerer du dobbeltbeskatning. Så hvis målet er lav risiko, kan det nok være bedre å ta ut pengene og heller investere ved nedbetaling gjeld eller rentefond privat. Ulempen er jo at du må betale utbytteskatten idag, mens du kunne fått fordel av utsatt skatt i x ant år og holdt disse pengene (den utsatte skatten) i et marked med god avkastning. Mange oppretter jo nettopp et AS for å oppnå denne fordel. Jeg ville derfor tatt kontakt med din revi-

sor eller regnskapsfører, evt en finansrådgiver for å sparre litt mtp hva som blir riktig i akkurat ditt tilfelle, da det er litt vanskelig for meg å tolke hva som er din risikovilje, og, ikke minst: hvorvidt du trenger pengene nå eller kan la dem stå og godtgjøre seg i x ant år fordi du har mer enn god nok likviditet i privatøkonomien på tross av lånekostnadene.

SKATT

Skatt på rentefond?

Er det en «konto» høyrentefond kan stå på, slik at man

ikke betaler skatt på renter hvert år, eller gjelder dette bare ASK (som ikke kan inneholde rentefond)?

► **SVAR:** Ja, da bør fondet stå på en konto for kapitalforsikring med investeringsvalg. Disse kalles gjerne investeringskonto til vanlig, men enkelte, som Nordea, kaller det fondskonto. Dette siste er litt forvirrende, da andre banker bruker navnet fondskonto også om kontotypen som ikke har utsatt skatt-fordelen. Sjekk derfor med din bank hva som er den korrekte kontoen for å utsette renteskatten på rentefondet. Et annet alternativ er å kjøpe rentefond som er registrert i f.eks. Sverige, Irland eller Luxembourg, da disse fondene akkumulerer rentene i fondet, og du behøver derfor ikke beskatte rentene før du selger selve fondet.

ARV

Inngangsverdi

Jeg arvet en blokkleilighet for 4 år siden. Jeg bor ikke der selv. Jeg planlegger å selge den i løpet av 1-2 år. Skatteetaten har satt en urealistisk høy verdi på leiligheten, som grunnlag for årlig formueskatt. Spørsmål: Kan jeg bruke Skatteetatens verdivurdering som inngangsverdi, når jeg selger leiligheten? Det vil i så fall kunne gi meg et betydelig skattefradrag, når salgssummen blir vesentlig lavere enn verdivurderingen?

► **SVAR:** Jeg tviler nok sterkt på at Skatteetaten vil godta det. Ved arv skal inngangsverdien settes lik markedsverdien (omsetningsverdien) på dødsfallstidspunktet. Du trenger derfor en markedsverdi fra 2021. Det kan du få via e-takst fra megler, takstmann eller lignende. Har du ikke dette, kan skatteetaten sette det under skjønn, men det behøver ikke være den samme verdien som settes ved beregning av formuesskatt, da den gjøres på en annen måte.

BETALT STUDENTORDNING

TEKST: MARTIN HALL LARSEN

FOTO: PRIVAT

– Nyttig i veldig ma

Den prestisjetunge ordningen har 200 plasser hvert år for studenter som vil ha et betalt utenlandsopphold og en gullkantet fjær i CV-hatten.

Nesten hele verden og alle verdensmetropoler er tilgjengelig. Jan Olav Karlsen (23) og Live Robberstad (25) valgte India.

– Det er litt sånn som folk tror det er, samtidig er det veldig annerledes og veldig mye mer.

Jan Olav Karlsen er ingeniørstudent på NTNU. Han tok fri vårsemesteret fra mastergraden for å bo og jobbe i Indias hovedstad, New Delhi.

Sammen med Live Samuelsen Robberstad fra Sandnes har han vært praktikant ved Norges ambassade i verdens mest folkerike land.

De legger ikke skjult på at det er et land med mye mennesker. Litt kaos kan det være. Noen dager er kontrasten til Norge så stor som det er mulig å få.

– Banale ting som å krysse gata krever litt trening. Det er ikke like rett frem som hjemme i Norge, sier Karlsen og ler.

India er verdens fjerde største økonomi bak USA, Kina og Tyskland. Robberstad og Karlsen mener erfaringen fra India og den norske utenrikstjenesten i landet er gull verdt å ha på CVen.

– India er i voldsom vekst, og erfaring fra India er bra å ta med seg videre, sier Live Samuelsen Robberstad.

Duoen beskriver New Delhi som en by fylt med kontraster – litt på godt og vondt. Byen har over 16 millioner innbyggere og ligger i den nordlige delen av India. Old Delhi er tett pakket, støvete og energisk, mens New Delhi er grønn og moderne.

New Delhi har brede paradegater, store parker og et godt utvalg av restauranter, barer og kulturtilbud. Du kan få akkurat det du vil: aircondition og kjøpesentre én dag, den neste myldrende gater, tett pakket trafikk og en chai (indisk te, journ.anm.) på ethvert hjørne.

– Noen dager er vi et sted hvor det abso-

lutt ikke er noen tvil om at vi er i India, mens andre dager er det nesten som at vi er hjemme. Kontrastene er store, og veldig mye har skjedd i India raskt, sier Robberstad.

Ordningen som brakte Robberstad og Karlsen til India, er Utenriksdepartementets studentpraktikantordning. Hvert halvår er det mellom 90 og 100 norske studenter som får muligheten til å jobbe ved norske ambassader og utenriksstasjoner over hele verden.

Studentene kniver om plassene. Noen er mer ettertraktede enn andre.

FN-delegasjonen i New York er ganske høyt oppe, mens land hvor det er en fordel med spesifikke språk utenom engelsk, får færre søknader.

Tall Dine Penger har hentet fra UD, viser at FN-delegasjonene fikk over 200 søkere, mens EU-delegasjonen i Brussel og ambasadene i Washington, D.C., fikk henholdsvis 150 og 140 søkere for 2-3 plasser hver.

I New Delhi var Robberstad tilknyttet politisk team, Karlsen det økonomiske. Begge jobbet også med kultur og kommunikasjon. De to utkonkurrerte rundt 50 andre søkere.

Oppgavene varierte – fra å forberede og skrive rapporter om utenrikspolitikk og menneskerettigheter, til å bistå i kommunikasjon og planlegging av arrangementer.

– Vi jobbet mye med handelsavtalen mellom India og EFTA, og med responsen på tollene USA innførte i april. Det var spennende å være tett på det som skjer, sier Karlsen.

– Vi ble inkludert i det meste som skjedde og fikk mye ansvar. Det føltes ikke som en «praktikantjobb», sier Robberstad.

– Det er vel en av de stillingene jeg oftest får spørsmål om, sier Gisle Hellsten, seniorrådgiver ved Universitetet i Oslo.

Han har jobbet med karriereveiledning i en årrekke, og forteller at UDs praktikantordning har en helt spesiell status blant studenter.

AMBASSADE-PRAKTIKANTER: Jan Olav Karlsen og Live

unge karriereveier

Robberstad har lagt bak seg et innholdsrikt halvår i New Delhi.

DEN NORSKE AMBASSADEN: Ønsker man å bli praktikant i UD råder Jan Olav Karlsen og Live Samuelsen Robberstad studenter til å prøve seg litt forskjellige steder. Sett deg en liste med flere alternativer og send søknad til flere steder.

– Vi snakker om ni av ti, kanskje ti av ti, som har dette helt i toppen av ønskelisten. Det å reise ut et halvt år og representere norske interesser på en ambassade i utlandet er noe mange studenter drømmer om, sier Hellsten.

Selv for dem som ikke nødvendigvis ønsker en fremtid i Utenriksdepartementet, er praktikantoppholdet en opplevelse som gir læring for livet.

– Du får et møte med en helt annen kultur, du må forholde deg til nye språk og forstå hvordan presse, politikk og samfunn fungerer utenfor den norske bobla, sier Hellsten.

Han trekker frem «interkulturell kompetanse» som et nøkkelbegrep.

– Dette er en fantastisk måte å få interkulturell kompetanse på. Det er ikke bare teori – du lever det, sier han.

I tillegg til innsikt og erfaring gir praktikantoppholdet solide gevinster som strekker seg langt utover selve perioden.

– Du bygger nettverk, får en verdifull attest og som oftest en god referanseperson. Det er gull verdt, uansett hvor karrieren tar deg videre, sier Hellsten.

India er stort og variert, og hver helg er en mulighet til å oppdage noe nytt. Praktikantene har reist til blant annet Kerala, Gujarat og opp i Himalaya – ofte med nattbuss eller tog.

– Det er enkelt å komme seg rundt. Infrastruktur og transport er godt utbygd, og man kommer greit frem med engelsk nesten overalt, sier Robberstad.

Både Robberstad og Karlsen mener ordningen er en god mulighet for studenter som er nysgjerrige på en internasjonal karriere. Man får jobberfaring i utlandet, noe som ikke alltid er så lett å få som student.

– Det er en bra måte å teste om dette er noe for deg. Du får ikke bare faglig påfyll, men også nettverk og reell arbeidserfaring. Om man er interessert i en karriere innen

diplomati eller ikke, er erfaringen likevel nyttig i veldig mange karriereveier, sier Robberstad.

– Et halvt år som praktikant er en veldig god og effektiv måte å lære veldig mye om et land på. Altså hvis man sammenligner med et utvekslingshalvår så får man veldig mye kunnskap om det som skjer i landet på et høyere nivå, sier Karlsen.

Robberstad og Karlsen har vært på praktikantsamling i Nepal og blitt kjent med norske praktikanter fra ambassader i Dhaka, Kathmandu, Abu Dhabi og generalkonsulatet i Mumbai.

De beskriver det som et stort sosialt miljø, både på ambassaden og blant andre unge som bor i Delhi. Det skjer alltid noe.

– Man må nesten velge bort ting, for det er mye å finne på, sier Jan Olav Karlsen.

Selv om man bør være oppmerksom, følte praktikantene seg trygge. De tok vanlige forholdsregler og fulgte sunn fornuft. I mai

IKKE BARE JOBB: De to praktikantene brukte ledig tid på å utforske og reise rundt i et stort land med en rik historie og kulturarv. Mat i India er godt og billig, men de to norske praktikantene har ikke sluppet unna litt løs mage – i hvert fall i starten.

blusset konflikten i grenseområdet Kashmir opp igjen og fikk oppmerksomhet i norske medier. Delhi ligger langt unna, men situasjonen var merkbar – også på ambassaden.

– Vi var aldri redde eller utrygge, men det var fint å være ved ambassaden der man får god informasjon og råd. Det er betryggende når noe skjer, sier Live.

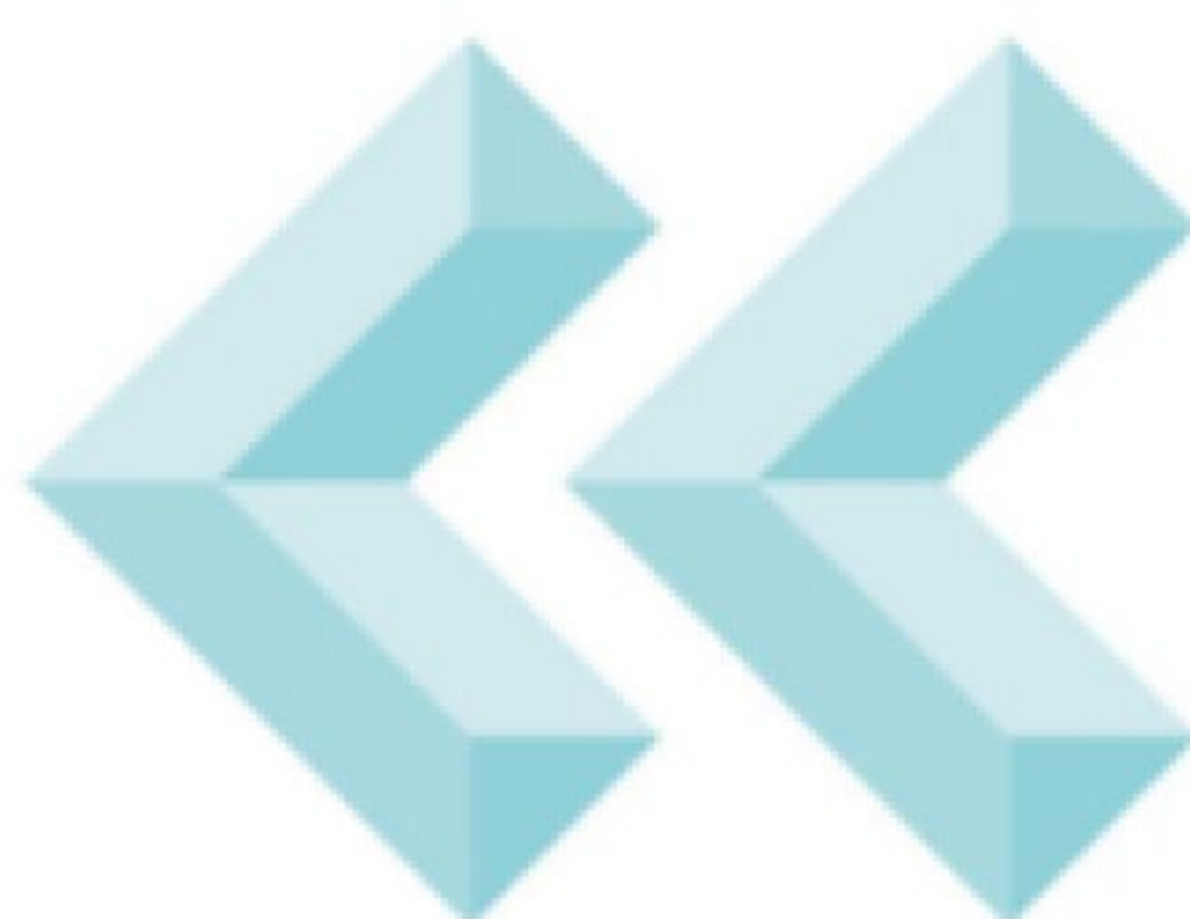
UD frarådet reiser nærmere enn 10 kilometer fra grensen, men hverdagslivet i Delhi fortsatte som normalt.

Tidligere har blant annet LO kritisert ordningen for å være dårlig betalt. Summen praktikantene får, varierer fra sted til sted.

– Jeg skulle selvsagt ønske at det var bedre betalt. Men realiteten er at det ikke er det. Du får et stipend, og det hjelper, men i dyre byer som New York eller Genève kan det være krevende, sier Gisle Hellsten ved UiO.

Han oppfordrer derfor studentene til å tenke strategisk:

– Tenk gjennom hvor du søker. Dra et sted

Et godt måltid på en lokal restaurant koster 10–30 kroner. Man kan spise ute hver dag, flere ganger om dagen, om man vil.

der pengene rekker lenger. Kanskje Asia eller Latin-Amerika. Du får masse ut av oppholdet og mer igjen for pengene, sier han.

For Karlsen og Robberstad er honoraret ved ambassaden i New Delhi på 16.250 kroner. I India er det mer enn nok, mener de to. Husleien er på rundt 4000 kroner per person for en «helt OK leilighet».

– Vi tror nok vi betaler litt mer enn vi hadde trengt – og at vi blir bittelitt lurt, sier Jan Olav Karlsen.

Et godt måltid på en lokal restaurant koster 10–30 kroner. Man kan spise ute hver dag, flere ganger om dagen, om man vil.

– Det eneste vi savner er godt brød, gjerne litt grovt. Det er bortimot umulig å oppdri-ve, sier Robberstad og ler.

For ordens skyld: Journalisten var studentpraktikant ved Norges generalkonsulat i San Francisco i 2017.

BOLIG-FLIPPING

TEKST: IDA LOKLAND

FOTO: PRIVAT

Disse grepene ga milliongevinst

Selge bolig, eller bare få det litt hyggeligere hjemme? Katrine (38) vet hva som får folk til å falle for et hjem og hvilke grep som skal til – som ikke nødvendigvis koster skjorta.

Et hjem skal føles godt å være i – men det kan også være en investering. Med noen enkle endringer kan du få begge deler. Det har Katrine Snøsen Svee (38) fått erfare.

Ved siden av jobben som frisør har hun brukt store deler av fritiden sin på å pusse opp og bruke kreative «DIY hacks» for å skape penere og mer verdifulle hjem.

– Min interesse for interiør og innredning har jeg hatt helt siden jeg var barn. For konfirmasjonspengene mine kjøpte jeg meg for eksempel en sofa. Jeg har alltid elsket det kreative ved å innrede, forteller hun.

Sammen med samboeren Frode Wolden har hun pusset opp og solgt to leiligheter i Trondheim i 2021 og 2022.

Snøsen Svee anslår at kostnaden for oppussingen av begge boligene har kostet dem drøyt 500.000 kroner. Det meste av arbeidet har paret gjort selv.

Etter fradrag for meglerhonorar og renoveringskostnader satt de igjen med en samlet gevinst på litt over én million kroner før skatt.

Dine Penger har sett dokumentasjon på tinglysningene av boligene.

I tillegg leier paret ut fire boliger, inklusive en sokkelleilighet i eneboligen som familien for øyeblikket er bosatt i, like utenfor Trondheim.

Etter to år med oppussing skal boligen snart selges. Når det skjer, er det trolig duket for et nytt flippeprosjekt.

Snøsen Svee forklarer suksessen med boligprosjektene som et resultat av egeninnsats og en teft for materialvalg og løsninger som appellerer til mange.

– Det handler om å velge lyse, lette og nøy-

FLIPPER BOLIGER: Katrine Snøsen Svee pusser opp og innreder boliger i tillegg til å jobbe som frisør.

trale farger som appellerer til det moderne, eksempelvis når det kommer til å male veggene. Kanskje kan du også male listverk i samme farge som veggene.

Den siste leiligheten de solgte var en ettroms som paret gjorde om til en toroms før de deretter installerte et innvendig vindu på den ene soveromsveggen.

– Selv om det var en liten leilighet så gjorde vinduet at vi fikk mer gjennomgående lys. Når du kom inn, fikk du et mye mer moderne inntrykk av leiligheten.

Et godt sted å starte hvis du skal gjøre oppgraderinger er å studere planløsningen ved å tegne opp boligen din i programmer som ek-

sempelvis Roomsketcher. På denne måten får du visualisert boligen din, råder hun.

Andre lignende programmer som også tilbyr gratisversjoner, er SketchUp og Planner 5D.

Selv om badet i den første boligen de flippet kun var åtte år gammelt, hadde det et umoderne preg. Snøsen Svee og samboeren fikk derfor en rørlegger til å bytte ut dostolen, vasken og blandebatteriet i dusjen.

I tillegg tok samboeren Frode et ettermiddagskurs i å legge mikrosement, slik at han kunne dekke de gamle baderomsflisene på gulv og vegger.

– Jeg tror vi brukte litt under 20.000 kroner på mikrosement, og selve arbeidet gjorde vi selv. Det var et veldig rimelig grep som sparte oss for mye penger sammenlignet med en totalrenovering av badet, sier Katrine.

Å velge det samme gulvet på alle rom i boligen er også et grep for å skape en følelse av helhet, forklarer hun.

– Men det aller viktigste ved det å drive med flipping handler om å gjøre et godt kjøp, det er avgjørende for hvor mye penger du kan bruke på oppussingen.

Hvis kjøkkenet ditt føles litt utdatert, finnes det flere muligheter til rimelige og smarte oppgraderinger som kan gjøre stor forskjell.

En løsning er å bytte ut den gamle benkeplaten med en ny i laminat, råder Snøsen Svee.

– Du kan også male kjøkkenfrontene selv og bytte knotter på skuffer og skap. Det gir ofte hele rommet et mer tidsriktig uttrykk.

Et annet grep som kan løfte helhetsinntrykket betraktelig, er å reflektere over belysning. Nye lamper kan endre hele rommets atmosfære, forteller hun.

LYST KJØKKEN: Katrine velger å holde kjøkkeninnredningen i hvite og beige farger da det føles trygt og appellerer til mange.

GJØR-DET-SELV: Katrine bygde en personlig TV-benk med IKEA-moduler og rester av flisene fra gangen.

FLERFUNKSJON: En garderobe og en sittebenk med oppbevaring kombinerer flere funksjoner samtidig.

BYGG I HØYDEN: På små rom kan man sette inn garderobe som går fra gulv til tak, for å få rommet til å virke større.

– Hvis du har litt mer penger å bruke, så kan det være en idé å vurdere om det skal være smart-basert belysning med styring fra mobilen. Det gjør mye med inntrykket i et hjem og gjør hverdagen enklere, men mange tenker at det er vanskeligere enn det faktisk er.

I tillegg anbefaler hun å legge til elementer som kan skape en «wow-effekt» – noe som gjør at akkurat din bolig skiller seg ut i mengden.

– Det kan for eksempel være en åpen garderobe med sminkeplass. Slike detaljer gjør at folk husker leiligheten.

Snøsen Svee vil slå et lite slag for bruk av kontaktplast eller dekorplast, som hun mener er en enkel og billig måte å friske opp og fornye enkelte elementer i boligen på.

– Dette er et kjempetips. Jeg la kontaktplast på den innvendige trappen vår for ti år siden, og den har holdt seg veldig bra. Det er kun noen små skader her og der siden ungene leker og herjer, men det må man regne med uansett.

– **Hva er det mest undervurderte man kan gjøre selv for å få det hyggeligere hjemme?**

– Du trenger ikke kjøpe noe nytt. Ofte vil det å ommøblere i stua, snu spisebordet eller prøve noen andre sofaputer være nok til å få følelsen av en helt ny stue.

– Hvis du skal kjøpe nye møbler kan det også være lurt å tenke at de skal fungere på flere steder i boligen, slik at du ikke ender opp med en hjørnesofa som er låst til å stå kun på ett sted.

Hvis du ønsker å gjøre nettopp din bolig så ettertraktet som mulig vil grep som å slipe gulv, male veggene og rette opp slitasje som hakk i både lister, tak og vegger gi et bedre helhetsinntrykk og hindre at kjøpere begynner å «lete etter feil».

Det sier Linnea Markussen, eien-
domsmegler for EIE Ullevål & Sagene.

– Hvis interessenter ser én liten feil, så begynner de ofte å lete etter neste.

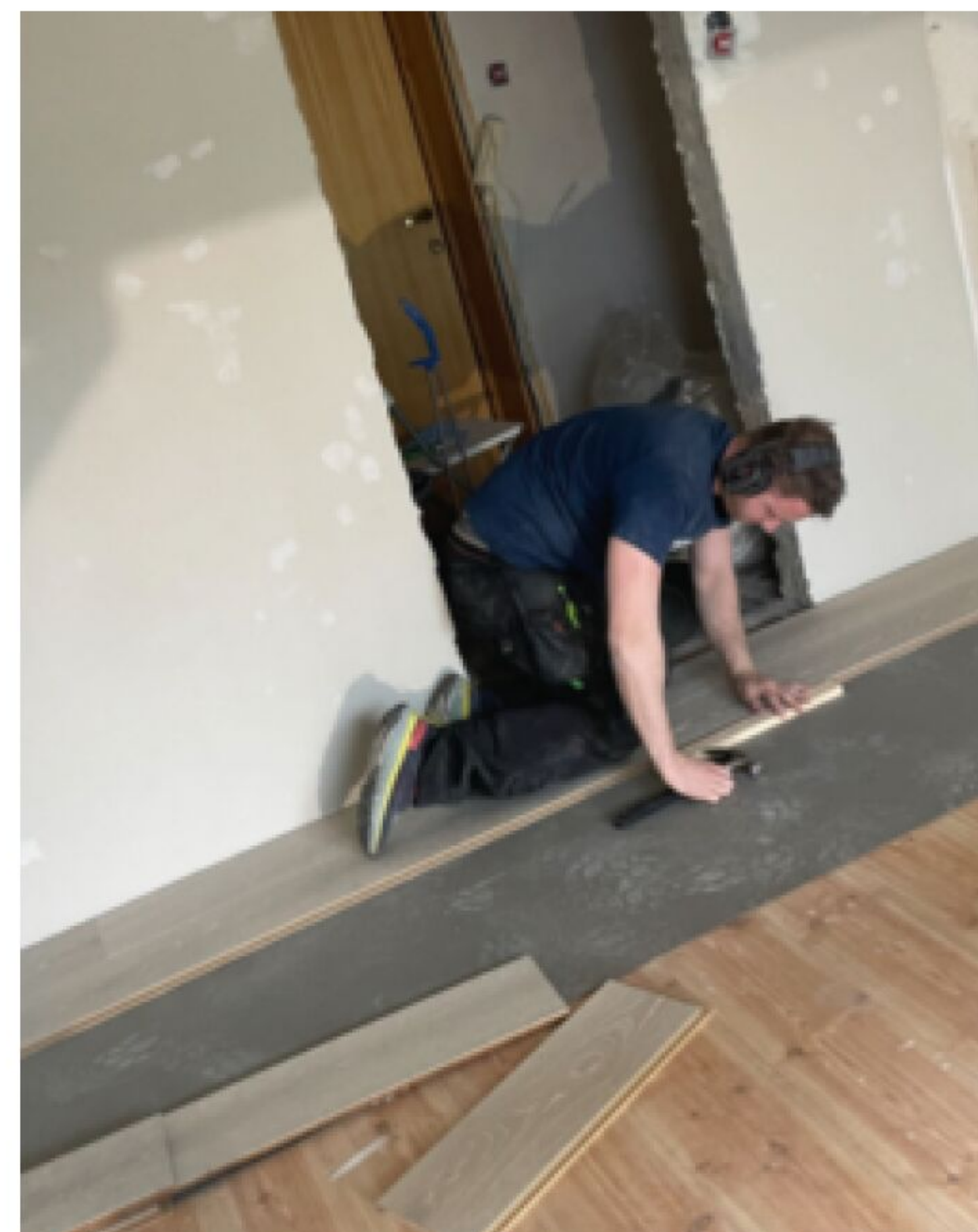
Er badet over 20 år gammelt og snart modent for utskifting, vil ikke nødvendigvis en totalrenovering i forkant av et boligsalg være lønnsomt.

– Hvis badet er fullt brukbart kan man gjerne vurdere mikrosment, men jeg ville aldri brukt det som et grep for å dekke over feil. Kjøpere leser tilstandsrapporten nøye, sier hun, og fortsetter:

– Å bytte ut baderomsinnredningen gjør at et litt umoderne bad virker både nyere og «freshere».

VÆR NØYE: Utrolig hva litt maling kan gjøre med et rom, mener Katrine Snøsen Svee.

NYE GULV: Katrines samboer Frode er i gang med å legge gulv.

MODERNE STIL: – Vi prøver ofte å få inn litt treverk for å myke opp stilen.

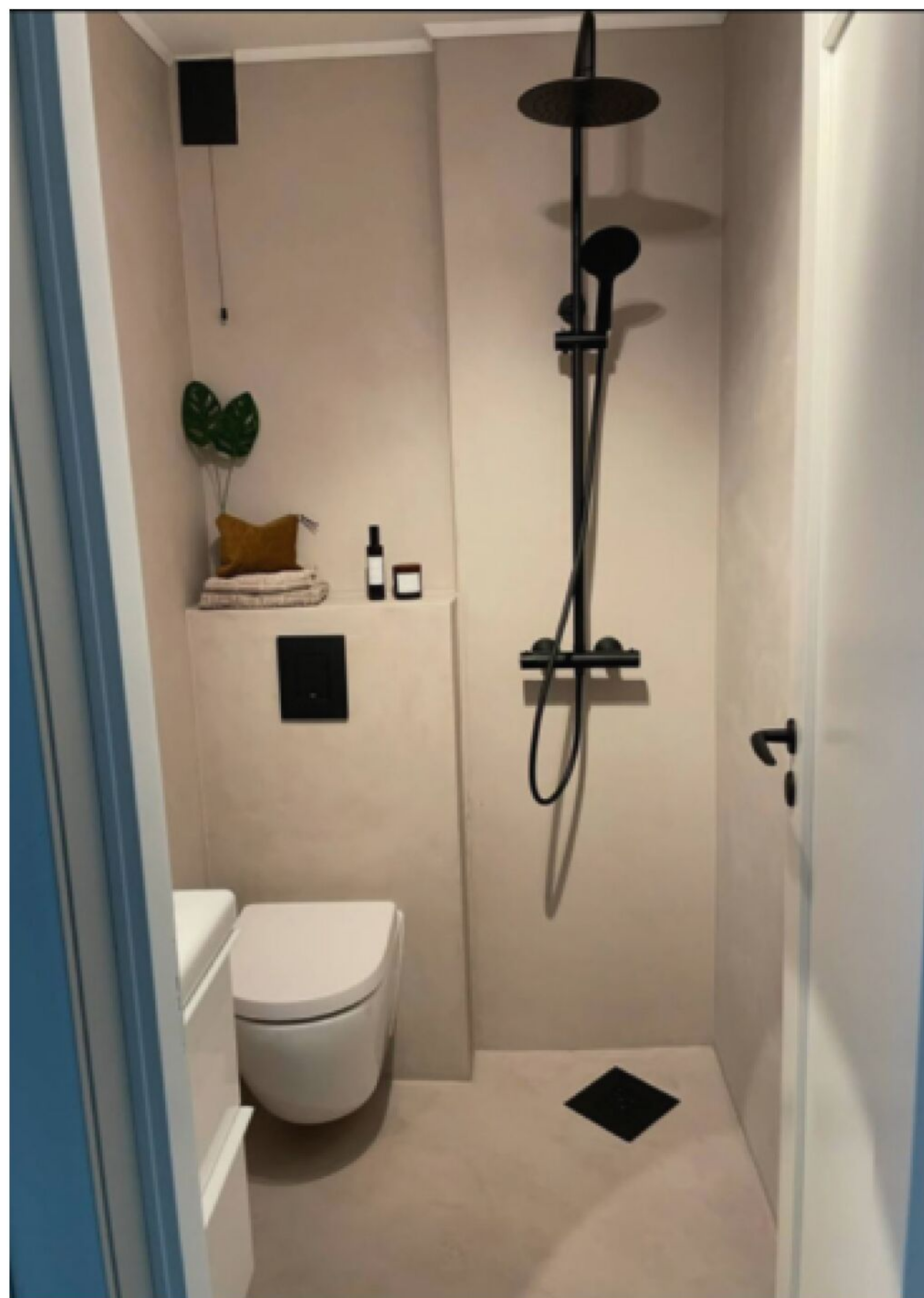
ENDRET PLANLØSNING: Paret gjorde ettromsleiligheten om til en toroms og satte inn innvendige vinduer.

Det viktigste i forkant av et salg er å skape et godt førsteinntrykk, sier megleren.

– Du skal vise frem et hjem, ikke en katalog. Bruk planter, blomster, tekstiler og farger for å skape varme og personlighet. Det viktigste er at stilen din henger sammen. Det skal være lunt, varmt og innbydende. Ikke som på et sterilt sykehus.

– **Er det slik at lyse, beige og i noens øyne «kjedelige» hjem selger best?**

– Ikke nødvendigvis. Vi har mange eksempler på at skikkelige fargebomber tar helt av i budrunder, men det avhenger nok av hvor man selger. Masse lekenhet kan gjøre det bedre i noen bydeler enn i andre. Så ikke vær redd for farger!

SJEKK FORSKJELLEN: Bildet til høyre viser resultatet etter at Katrine og Frode la på mikrosement og byttet ut innredningen på badet.

FAKTA

MEGLERENS BESTE RÅD FORAN ET BOLIGSALG

- Forsøk å skape et helhetsinntrykk i boligen og at innredningen henger sammen stilmessig.
- Våg å vise personlighet og stil, men fjern det som blir personlig slik som private bilder.
- Grønne planter, fargerike blomster og puter, fluffy tepper og «hotellfølelse» på soverommet skaper varme.
- Mikrosement, nytt speil, armatur og servant-skap kan friske opp badet, men forsøk aldri å skjule feil.
- Tenk målgruppe: sprekere farger vil nok treffe den yngre kjøpegruppen i byen bedre enn barnefamilier i eneboligsegmentet.
- Mange firmaer kan hjelpe deg med å spraylakkere de gamle kjøkkenfrontene dine. Bytt da gjerne også håndtakene. Er benkeplaten slitt, kan det være verdt å bytte den ut.

GIR RÅD: Linnea Markussen, eiendomsmegler for EIE Ullevål & Sagene.

Vi har mange eksempler på at skikkelige fargebomber tar helt av i budrunder, men det avhenger nok av hvor man selger. Masse lekenhet kan gjøre det bedre i noen bydeler enn i andre. Så ikke vær redd for farger!

LINNEA MARKUSSEN

DINE PENDER

GULLRUSH

TEKST: MARTIN HALL LARSEN
FOTO: TOBIAS WILLUMSTAD

Så mye fikk Bente for gullet sitt

Bente Josefsen benytter muligheten i tidenes gullrush til å tjene mye penger på noe hun uansett ikke bruker, inkludert giftringen.

Det glitrer i gull, sølv og diamanter hos gullsmeden David-Andersen på Karl Johan i Oslo.

I det elegante lokalet, hvor lyset fra lampene danser i speilblanke glassmontere, står kunder og studerer smykker i millionklassen.

Bente Josefsen lar seg derimot ikke forføre. Hun er ikke her for å kjøpe – hun er her for å selge.

Hun går bestemt mot enden av butikklokalet. I vesken har hun en håndfull ringer og smykker: Arvegods, gamle ringer, et armbånd og to gifteringer – hennes egen og eksmannens.

Alt har ligget bortimot gjemt i en skuff i årevis. Nå skal hun se hvor mye det er verdt.

Er verdien høy nok, selger hun uten å blunke. – Spesielt gifteringen, den trenger jeg virkelig ikke lenger, sier hun og ler.

Ekteskapet tok slutt for over fire år siden. Nå har ringene utspilt sin rolle.

– Jeg spurte ham først, altså. Han syntes det var helt greit at jeg er her. Vi klarer heldigvis å se litt humor i det, sier Josefsen.

Hun blir tatt i mot av serviceansvarlig ved «gulldisken» Nathalie Rodal og daglig leder i David-Andersen, Inge Nygaard.

Nygaard forteller at det ikke er så uvanlig at gifteringer blir levert inn.

Prisen på gull har skutt i været og ligger nå på over 3394 dollar per unse – det høyeste nivået noensinne.

Store investeringsbanker som Goldman Sachs spår at prisen kan stige til 4000 dollar innen midten av 2026.

– **Gullprisen er ofte tett knyttet til** urolige tider. Når tilliten i markedene svikter, søker investorene trygghet – og nå er det ikke lenger gitt at dollar og amerikanske statsobligasjoner regnes som sikre havner, har makrostrateg Sara Midtgaard i Nordea Markets tidligere fortalt E24.

Dette har ikke gått Bente Josefsen hus forbi. – Jeg har sett flere artikler om at gull er på «all time high». Så slo det meg: Hvorfor lar jeg disse tingene bare ligge? Jeg bruker dem jo ikke. Kanskje jeg heller kan få noe igjen for det?

Bente Josefsen er ikke alene. David-Andersen og andre gullkjøpere melder om en markant økning i innlevering av gammelt gull.

Mange har smykker liggende som ikke lenger brukes – og nå kan de gi høy «avkastning».

– Vi trodde folk ville levere gull for 5000–10.000 kroner. Men vi har hatt kunder med verdier for både 50.000, 70.000 og over 100.000 kroner, sier Inge Nygaard.

GULL-SALG: Bente Josefsen har lenge vurdert å levere inn gullet sitt. Hos David-Andersen kan man velge mellom å få kontanter utbetalt – eller gavekort med litt høyere innbytteverdi som kan brukes i butikken.

Han peker på en tydelig prisøkning på gull siden 2022, hvor prisen steg med 40–50 prosent. Den oppadgående trenden har fortsatt inn i 2025.

– Mange blir overrasket over hvor mye de får igjen. Det gamle gullsmykket du kjøpte for ti år siden, kan være mye mer verdt i dag, sier han.

David-Andersen startet med å kjøpe inn gull fra privatpersoner relativt nylig. Det er blitt vanlig i bransjen. For eksempel gjør gullsmed-kjedene Thune, Bjørklund og Vanbruun det samme.

I tillegg er det flere etablerte aktører som har kjøpt inn gull i mange år, inkludert K.A. Rasmussen, Gullbrev og Gullbanken.

I enden av lokalet står det «Service».

– Hadde du kommet med det samme gullet for ett år siden, ville du fått kanskje 30–50 prosent mindre. Nå er timingen god, sier Nathalie Rodal til Bente Josefsen.

Smykkene til Josefsen blir lagt på disken. Noen er gamle familiearvestykker, andre har hun kjøpt selv i yngre dager.

– Jeg hadde faktisk glemt at jeg hadde det. Det bare lå der. Egentlig er det jo penger som bare har ligget og slengt, sier Josefsen.

Etter grundig analyse med nytt høyteknologisk utstyr – som tester både karat og ektehet – kommer fasiten:

Ett armbånd viser seg å være kobber. Resten er ekte vare på 14 og 16 karat.

Til sammen får Josefsen et verdiestimat på rundt 17.000 kroner. Hun slår til.

Gullet til Josefsen blir nå sendt til raffinering. Der smeltes det om, og det renses for å kunne brukes i produksjon av nye smykker.

– Vi bruker alt gull vi får inn igjen i produksjonen. Det fungerer som en slags «gullbank». Vi trekker fra vår interne gullkonto når vi trenger nytt materiale. Det er bærekraftig, og kundene setter pris på det, sier Nygaard.

Sluttprisen for Josefsens gull vil bli noe lavere enn estimatet på 17.000 kroner.

Noen av smykkene inneholder steiner som må tas ut før vekten regnes på nytt. I tillegg spiller det inn om du vil ha pengene utbetalt eller i form av gavekort.

Josefsen velger «cash» – og kan forvente pengene på konto innen to uker.

– Det er noe befriende med å kvitte seg med ting man ikke lenger bruker. Og når man får såpass godt betalt, føles det ekstra riktig.

– Jeg har ikke behov for å kjøpe noe nytt nå. Det er faktisk litt digg å få litt ekstra penger på konto, sier hun.

På vei ut av butikken, har hun ett råd til andre: – Gå hjem og se i smykkeskruet. Hvis det ligger ting du aldri bruker, som bare samler støv – det er gull verdt. Bokstavelig talt.

PS! Bentes sluttsum endte på 15 277 kroner.

AVANSERT MASKIN: Tidligere var det en tidkrevende prosess å vurdere renheten til gull. Nå går det på noen sekunder. Maskinen ser både om det er ekte gull og hvor mange karat det er. Gullringene til Bente viste seg å være 18 karat, som da det inneholder 75 prosent gull og 25 prosent andre metaller.

SJEKKES: «Leveransen» til Bente Josefsen taes forsiktig frem og analyseres. Så blir de veid og sortert i forskjellige bokser basert på karat.

HELT VANLIG: Daglig leder hos David-Andersen, Inge Nygaard forteller at det slett ikke er uvanlig å komme innom med gifteringer.

ETF - EXCHANGE TRADED FUND

TEKST: MARTIN HALL LARSEN

– God avkastning

Investeringen har tatt USA og Europa med storm, men går fortsatt under radaren i Norge.

Tom-Even Nilsen (30) har vært en aktiv hobbyinvestor siden han var 18 år gammel. Han har vært innom det meste av aktivaklasser og strategier.

I dag har han en portefølje på nesten 2 millioner kroner i aksjemarkedet, viser dokumentasjon. Selv om han vet at statistikken er imot ham, velger han å plukke investeringene sine selv.

Det har han enn så lenge tjent greit på.

Nilsen har troen på at han med tiden skal klare å plukke vinnerne. En del av «hemmeligheten» er at han jobber turnus i offshore-industrien.

Ofte har han opptil fire uker sammenhengende fri. Mye av den tiden bruker han på å studere og lese seg opp på aksjer og investeringer.

– **Ser man på avkastningen min i 2024**, ser det dårlig ut med tanke på det jeg holdt på med. Jeg hadde nok gjort det bedre om jeg investerte i en global indeks. Men foreløpig klarer jeg ikke å være passiv nok til at indeks er noe for meg, sier han.

– Det er noe med kjøp og salg, det å prøve og feile, som jeg liker godt. Det er rett og slett gøy å være litt aktiv og involvert i egen sparing.

Nilsen tror at på sikt vil han få erfaringen og kunnskapen som skal til for å gjøre det litt bedre enn markedet.

Nilsen er alltid åpen og nysgjerrig for nye investeringer. Han gjorde en kule og tjente godt på den grønne bølgen mellom 2019 og 2021, blant annet i aksjer som NEL og Scatec Solar.

En annen ting han har gjort det bra på, er gjennom såkalte ETFer. En ETF, eller Exchange Traded Fund, er rett og slett et børsnotert fond. Prisen endrer seg hele tiden gjennom børsdagen, etter hvert som andeler kjøpes og selges. Dette skiller seg fra vanlige aksjefond, som typisk handles én gang per dag etter børsstutt.

I utgangspunktet investerer han ikke i fond, men ETF er noe annet som 30-åringen

synes er attraktivt. Han forteller at det som trakk ham mot dette, er fleksibiliteten, lave kostnader og at han kan få en god diversifisering med bare noen få klikk.

ETF-er gir eksponering mot ulike aksjer, obligasjoner, sektorer, land og bransjer.

– Jeg likte ETF av flere grunner, men en av dem var at de gir mange av de gode fordelene med fond, samtidig som de har spenningen med aksjer. Det er rett og slett mer aktivt og *fast paced*, sier Nilsen.

Nilsens første møte med ETF-investering var i 2020, da grønne investeringer og fornybar energi var i vinden.

– Jeg var tidlig ute med å kjøpe clean energy-ETF-er, samtidig som jeg hadde fondet Storebrand Fornybar Energi. Begge gikk ganske bra en stund, men jeg skjønnte etter hvert at denne sektoren kanskje ikke ville holde seg like sterk på lang sikt. Da solgte jeg meg ut, sier han.

Likevel rakk han å tjene greit på oppgangen. Han satt igjen med rundt 15% i gevinst fra ETFen på kun kort tid, sier han. Parallelt med grønne investeringer testet han også tematiske ETF-er innen videospill og e-sport.

Videospill og E-sport-ETF-en gjorde det faktisk enda bedre. Der hadde han en avkastning på rundt 18% på noen få måneder.

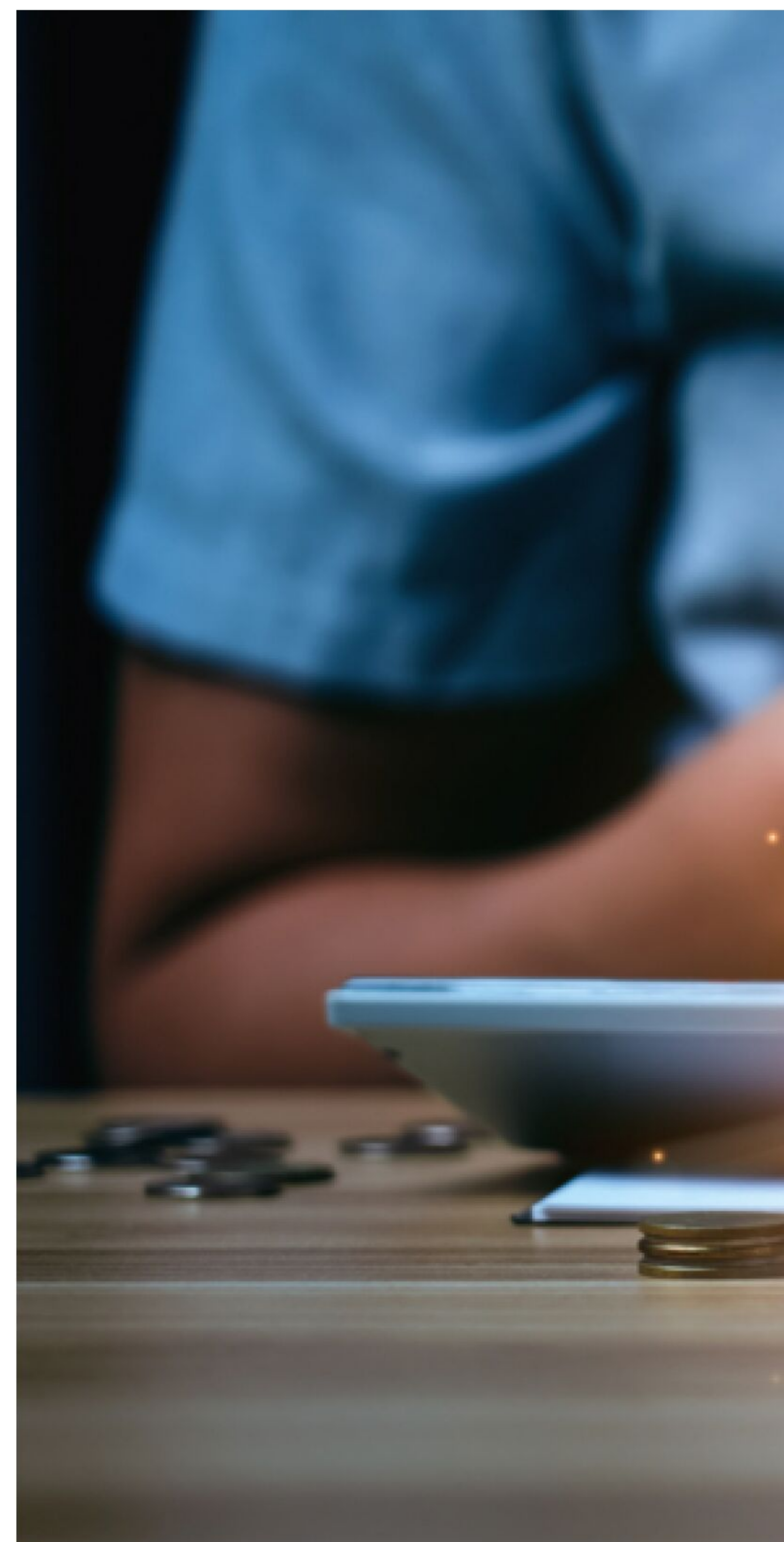
Han ønsker ikke å ha på trykk hvor mye han tjent, men Dine Penger har sett dokumentasjon.

– **Det er mulig å realisere god avkastning** til lav risiko, sammenlignet med enkeltaksjer. Litt flaks hadde jeg nok også, men jeg tenker det er en bra greie og en mellomting mellom enkeltaksjer og tradisjonelle fond, sier Nilsen.

– Med ETF får du diversifisering på kjøpet, nesten som med fond. Men i motsetning til vanlige fond kan jeg kjøpe og selge i sanntid. Det gjør det også litt mer spennende og dynamisk, mener Nilsen.

– **At noe er spennende, er vel kanskje ikke et godt råd for å investere i det?**

– Hehe, nei. Men ETF-er er ofte billigere

enn aktivt forvaltede fond. Lavere kostnader betyr også bedre total avkastning til meg som investor. Det er et stort pluss, sier han.

Dine Pengers økonomiekspert, Hallgeir Kvadsheim, mener ETFer kan være et spennende supplement til en spareportefølje, spesielt for den som ønsker å være mer aktiv i sparingen.

ng til lav risiko

Han har tidligere snakket om fordel og ulemper med ETFer i Dine Penger.

► Fordeler: Raskere kurs, billigere forvaltning, langt større investeringsunivers som gir spissing, større muligheter for gearing

► Ulemper: Flere «momenter» i kostnadene, som kurtasje, spread, valutapåslag, forvaltning. Man kan gå seg litt vill i det store utvalget og bli litt for kortsiktig og spisset. Mange

føler seg også litt mer utrygge når det må kjøpe av utenlandske tilbydere og ikke norske fondsforvaltere, men vi snakker tross alt om noen av verdens største investeringsbanker.

Det han mener er en av de største fordelene med ETF-er er jo at du kan kjøpe og selge på sekundet, mens det tar flere timer eller dager før du vet hvilken kurs du har kjøpt eller solgt et aksjefond til.

– Når du vil time markedene, er altså ETF-er mer velegnet sier han.

– De fleste småsparere er derimot ikke så opptatt av timing, men tid, og klarer seg nok fint med det rikholdige utvalget av ordinære fond som tilbys av de større fondsplattformene og bankene, sier Hallgeir Kvadsheim.

Med et globalt indeksfond har du en svært god spredning av pengene du vil ha i aksje-

fond. Men hvis du skal spisse sparingen mer, for eksempel mot gull, blockchain, AI, indeksforvaltning i regioner etc, kommer du gjerne til kort i ordinære banker. Da kan ETF-er tilby et langt større investeringsunivers.

En av de største fordelene med ETF-er er at de handles som aksjer i løpet av børsens åpningstid, ifølge spareøkonom i Nordnet, Else Sundfør.

Det betyr at du kan kjøpe og selge en ETF når som helst i løpet av handelsdagen, noe som gir langt raskere transaksjoner enn med tradisjonelle fondsandeler, som bare prissettes og omsettes én gang per dag.

For småsparere som ønsker fleksibiliteten til raskt å kunne gå inn og ut av markedet, kan dette være en stor fordel.

– ETF-er gir deg muligheten til hyppig trading, samtidig som de har strukturen til et fond. I tillegg har mange ETF-er svært lave løpende kostnader, noen ned mot 0,03 prosent, sier Sundfør.

Men det finnes også noen andre kostnader du må være klar over. Ved kjøp og salg påløper transaksjonskostnader, akkurat som med aksjer. I tillegg er mange ETF-er denominert i annen valuta enn norske kroner, så du må også regne med vekslingskostnader.

Ikke sikkert du tjener noe mer på det Selv om det er åpenbare trekkplaster til å kjøpe ETF-er, er det ikke gitt at ETF-er alltid er det beste valget for alle investorer.

Valget mellom fond og ETF-er bør handle om dine handelsbehov, kostnadsstruktur og investeringsprofil – ikke bare diversifisering.

Det viktigste er å sette sammen en balansert portefølje som passer din risikoprofil og tidshorisont.

Et konkret eksempel fra Else Sundfør viser hvor viktig kostnadene er over tid:

– Investerer du 10.000 kroner i en ETF med en årlig kostnad på 0,05 prosent, fremfor et fond med 0,2 prosent, vil den lavere kostnaden over 30 år kunne gi deg betydelig høyere avkastning – takket være rentes rente-effekten. Men valuta- og transaksjonskostnader må også tas med i regnestykket, så hva som lønner seg vil være individuelt, sier Sundfør.

I USA og nedover i Europa er investering i ETF-er mer populært enn tradisjonelle fond (primært grunnet kostnader), og i USA har investeringer i ETF-er vokst med 30 prosent de siste ti årene.

Til tross for fordelene har ikke ETF-er fått det store gjennombruddet i Norge ennå.

Ifølge Verdipapirfondenes forening (VVF) finnes det ingen offisielt statistikk på bru-

FAKTA

TRYM SMEDSRUDS RÅD TIL ETF-INVESTERINGER

Fordeler:

- Handler til kjent kurs, og denne justeres i tråd med underliggende verdier
- Man får et «pakket» produkt bestående av flere verdipapirer – tilsvarende tradisjonelle fond
- Åpner et større investeringsunivers som normalt sett er forbeholdt profesjonelle institusjoner: Kan bestå av ulike aktiva som aksjer, renter og obligasjoner, råvarer, derivater og sammensetninger på tvers
- Lave forvaltningskostnader og lavere kurtasje enn å kjøpe alle de underliggende verdiene (enkeltaksjene) separat

Ulemper eller fallgruver å være klar over:

- Må være klar over likviditeten i ETF-en man ønsker å investere i – dersom det er liten likviditet, kan spreaden (avstanden mellom kjøper og selger) være større, og det kan være vanskeligere å komme seg inn og/eller ut av produktet, spesielt ved større volum
- Det finnes kun én norsk ETF, så primærmarkedet for ETF-er er utenlandske børser. Det betyr at man handler i en annen valuta (typisk EUR eller USD), og dermed må være klar over valutaeffekten (dersom NOK svekker seg, gir det avkastning på FX-en, mens styrker NOK seg, vil det redusere avkastningen) – dette har man også indirekte i tradisjonelle fond som investerer i utenlandske selskaper.

Kilde: Trym Smedsrud

FAKTA

ELSE SUNDFØRS RÅD TIL ETF-INVESTERINGER

Ifølge Sundfør er dette de viktigste fordelene med ETF-er:

- Bred eksponering til aksjer eller obligasjoner i ett enkelt verdipapir
- Lavere løpende kostnader enn mange fond
- Kan handles fortløpende gjennom hele børsdagen

Men hun peker også på noen ulemper:

- Transaksjonskostnader ved kjøp og salg
- Vekslingskostnader dersom ETF-en handles i annen valuta
- Mindre populære ETF-er kan ha lavere omsetning og høyere spread
- Du må kjøpe hele andeler, mens fondsandeler kan kjøpes for et fast beløp, ofte ned til 100 kroner

Kilde: Else Sundfør

ken i Norge. Men de opplyser til Dine Penger at det generelt er lite utbredt, få tilbydere og at det er relativt få nordmenn som eier det i forhold til tradisjonelle verdipapirfond. Det er flere årsaker til det.

– I USA tilbyr mange meglere nesten gratis handel med ETF-er, noe som gjør dem svært attraktive for småsparere som handler hyppig. I Norge har vi en annen kostnadsstruktur, der VPS-gebyrer og handelsavgifter kan gjøre ETF-er mindre gunstige for den gjennomsnittlige spareren, sier Sundfør.

Samtidig spiller også rådgivning og sparekultur inn. Tradisjonelle fond har vært en naturlig del av norsk sparekultur i mange år, og banker og rådgivere anbefaler gjerne fond fremfor ETF-er.

I tillegg påpeker Sundfør at norske indeksfond har i mange tilfeller kostnadsnivåer som er konkurransedyktige med ETF-er. Investorer slipper å håndtere transaksjons- og vekslingskostnader, noe som gjør fond til et enkelt og attraktivt alternativ.

– Kombinasjonen av høyere synlighet for fond, mindre omsetning i ETF-markedet og enkel tilgang til billige indeksfond gjør at ETF-er fortsatt har et stykke å gå i Norge. Men det er i endring, og interessen er økende, sier Sundfør.

Produktspesialist for aksjer i DNB, Trym Smedsrud, forteller at han liker å si at ETF-er kombinerer det beste fra to investeringsverdener: Du får fleksibiliteten til enkeltaksjer og diversifiseringen til tradisjonelle fond.

– Fordelen med å investere i ETF-er er at det finnes et bredt spekter, slik at man kan få alt fra store indekser, regioner og sektorer til mer nisje-eksponering. Det finnes også ETF-er som betaler ut utbytte.

– Det betyr at her er det gode muligheter for å få akkurat den eksponeringen investoren er på utkikk etter. I tillegg åpner det muligheten for å investere i andre aktivaklasser, som for eksempel råvarer, krypto, statsobligasjoner og swap-renter. Det er derfor genialt med tanke på porteføljekonstruksjon, som gir investoren et større spillerom.

– Hvordan vurderer man risiko i en ETF – hva bør man se etter?

– Ingen fasit, ettersom man har ulik risikoappetitt, men en fin tommelfingerregel for de aller fleste er å ha bred diversifisering som base, typisk global eksponering. Så kan man supplere eller spisse porteføljen med produkter dersom man har en spesifikk eksponering man er på jakt etter.

– I korte trekk er det lavere risiko på de brede ETF-ene, mens konsentrerte ETF-er innebærer høyere risiko, sier han.

LYSE UTSIKTER: Tom-Even Nilsen tror at på sikt vil han få erfaringen og kunnskapen som skal til for å gjøre det litt bedre enn markedet. FOTO: PRIVAT

SLIK STARTER DU

TEKST: ERIC KJERSTAD SOLHEIM

Din krypto-guide

Du trenger ikke å være rakettforsker for å kjøpe krypto. Her kommer strategiene, fallgruvene og forklaringen på hvordan du kommer i gang.

Bitcoin er den vanligste kryptovalutaen og koster i skrivende stund rundt 119.000 dollar – 1,2 millioner kroner. «Ai, ai, ai, dette har jeg ikke råd til,» tenker du kanskje. Frykt ikke. Om du ønsker å kjøpe bitcoin, kan du faktisk kjøpe en andel.

– Krypto er akkurat som et fond, hvor du kjøper andeler. Om én andel koster 6000 kroner, kan du kjøpe den, sier spareøkonom Else Sundfør til E24.

Sundfør begynte selv å investere i krypto for rundt ett år siden. Dette hadde hun utsatt lenge, for hun følte at terskelen var for høy hos de utenlandske børsene.

Hun anbefaler nybegynnere å bruke en norsk kryptobørs, slik hun selv gjør, etter som de tar seg av lagring av koder og skatterapportering.

Skatteetaten påpeker at det per i dag ikke er forhåndsutfylling/automatisk innrapportering av kryptovaluta i skattemeldingen, og at hver enkelt skatteyter må passe på at innrapporteringen til Skatteetaten blir riktig.

Når du handler krypto, får du nemlig en kode som er nøkkelen til din kryptobeholdning.

– Du skal huske kodene dine. Om du mister dem, er det ingen hjelpetelefon, sier investeringsdirektør Robert Næss til E24.

Også han anbefaler en norsk børs om du først skal handle:

– Den opprinnelige måten er at du går på nettet og kjøper direkte, men det er lettest å gå til en børs. De internasjonale børsene er billigere om du skal handle mye, men her er det mye du ikke bør komme borti, sier Næss.

Ifølge Sundfør er det hovedsakelig fem fallgruver du må passe deg for:

1. BETALINGSGEBYRER VED KJØP AV KRYPTO

Sundfør forteller at man bør være obs på at de norske kryptobørsene kan ha en litt dyrere kostnadsstruktur enn de utenlandske.

Hun viser til et eksempel hvor et kjøp gjennom for eksempel Vipps eller kortbetaling gir et gebyr på 3,9 prosent. I tillegg er der alltid et standard gebyr på 0,7 prosent.

FAKTA

HVA ER KRYPTOVALUTA?

Det finnes mange tusen ulike kryptovalutaer, og hvem som helst kan lage en ny kryptovaluta.

En egenskap mange kryptovalutaer har felles, er at de er basert på såkalt distribuert blokkjette-teknologi. Dette innebærer blant annet at databasen over hvem som eier og tidligere har eid de tilgjengelige enhetene av en kryptovaluta, er distribuert til mange ulike datamaskiner.

I takt med at kryptovalutaenheter skifter eier og nye enheter kommer til, oppdateres blokkjette-databasen med nye blokker som er koblet til tidligere lagde blokker. Alle blokker som noensinne er laget, forblir en del av blokkjeden.

For å endre eller registrere nye oppføringer i databasen, må det være konsensus blant datamaskinene som deltar i nettverket om at registreringen er gyldig. Det gjør det vanskelig for en enkelt aktør å bestemme over databasen og manipulere det som står oppført.

Det er de som lager kryptovalutaen og drifter blokkjeden som bestemmer reglene for hvordan og hvor mange kryptovalutaenheter som skapes.

Kilde: Norges Bank

Løsningen er å gjøre et bankinnskudd til kryptobørsen, for deretter å betale med de innskutte pengene. Da får du bare gebyret på 0,7 prosent.

2. SIKKERHETSRISIKOER MED KRYPTO

– Dersom du skal investere mye i krypto bør du sette deg inn i sikkerheten og vurdere å ha din egen «cold storage wallet», sier Sundfør.

Med dette mener hun at du selv bør lagre kodene tilhørende dine kryptobeholdninger på et trygt sted.

Dersom din kryptobørs har lagret kodene for deg digitalt (mange bruker også offline-lagring), er disse i fare dersom det for eksempel skjer et hackerangrep, forklarer Sundfør.

– Om du har koden på peishyllen så er det litt mer som skal til, sier Sundfør.

3. TIMING I KRYPTOMARKEDET

Prisene svinger mye fra dag til dag, og det kan være vanskelig å «treffe» i markedet:

– Når det snakkes mye om krypto vil alle inn, så mange investerer når det er «all time high». De har ikke lært å holde magefølelsene i sjakk og selger når prisen stuper, sier Sundfør, før hun fortsetter:

– Timing i krypto kan være ekstremt vanskelig når du er uerfaren, og du kan ende med å tape mye penger.

Selv har hun gått for en strategi hvor hun investerer et fast beløp ukentlig.

– Du kan ha en fast vane, så unngår du å kjøpe på toppene til enhver tid og tar bort stresset med å prøve å time markedet, sier Sundfør.

4. FAREN VED MEME COINS

Meme coin er en type krypto som ofte baseres på internett-memer eller trender, og som vanligvis har liten eller ingen praktisk nytteverdi.

Den mest kjente er «Dogecoin».

– For unge spesielt er det kanskje lett å bli engasjert i hype coins eller meme coins og tenke at man skal bli rik over natten. Den største fallgruben er å investere i noe du ikke forstår. Du ser en hype coin og tenker «oi, fett», men der er ingen verdi i bakhånd, og du investerer i noe tull, hevder Sundfør.

Ifølge Næss kan meme coins gi rask gevinst, men det krever at mye går riktig vei:

– Det er andre som har mer informasjon enn deg, og verdien skal til null over tid, sier han.

5. KRYPTOSVINDEL

– Det er sinnssykt mye svindel. Du burde være kritisk til «tips» i sosiale medier. Der kan det være aktører som har laget en coin og hyper den for å få ut penger, sier Sundfør.

Hun legger til at man også bør være svært skeptisk til lenker som for eksempel sier «trykk her for garantert gevinst»:

– Det er ingenting som heter garantert gevinst, konstaterer spareøkonomen.

BITCOIN, ETHEREUM ELLER DOGECOIN? Ekspertene kommer med klare råd for hva du bør velge. FOTO: REUTERS

Det finnes uendelige mengder ulik kryptovaluta. Om du er interessert i noe annet enn bitcoin, sier Sundfør at det kan være en god idé å «speile» markedet:

– Du kan ta topp ti og investere prosentvis ut ifra det.

Selv har hun valgt seg ut tre valutaer: bitcoin, ethereum og solana.

– Det er greit å vite teknologien bak hver coin. Om du for eksempel har ekstra tro på ethereum-teknologien, kan du investere ekstra der, sier Sundfør.

Næss i Nordea er en kjent kritiker av kryptoinvesteringer. Han tror at «fornuften» vil seire til slutt, og at bitcoin omsider kommer til å gå i null.

– Det er ikke en investeringsstrategi som jeg har tro på. Jeg tror mer på det trauste og kjedelige som skal gi avkastning over tid, sier Næss.

– Det som er spesielt med bitcoin, er at ingen betaler for verdiøkningen – i praksis er det ingen som investerer noe – det er etterspørselen som bestemmer avkastningen. Det er litt som et pyramidespill.

Næss fortsetter med kalle bitcoin «ubrukelig». Han hevder at transaksjonene tar lang tid, samtidig som verdien svinger voldsomt.

– Om du skal kjøpe en bil i Tyskland, er det kjipt å tape 50.000 kroner på ti minutter, sier Næss, før han fortsetter:

– Mange tror på bitcoin som en religion

– at det skal få bort inflasjon og krig, men det er bare tøys. Det er et ineffektivt betalingsmiddel, og da tror jeg det i grunn er verdiløst.

Næss vil også at du skal være klar over at flere kryptovalutaer, deriblant bitcoin, bruker enormt med strøm i produksjonsfasen

– Strømforbruket er høyt og akselererer. Det som er interessant med bitcoin, er at enkel software kunne tatt bort strømforbruket, og da snakker vi strøm til 20 millioner husstander, hevder Næss, og fortsetter:

– Du kan ikke investere i bitcoin og samtidig si at du bryr deg om klima. Eller, du *kan* det, men du skal vite at du bidrar til et høyt strømforbruk.

DINE PENGER

BOK-TIPS

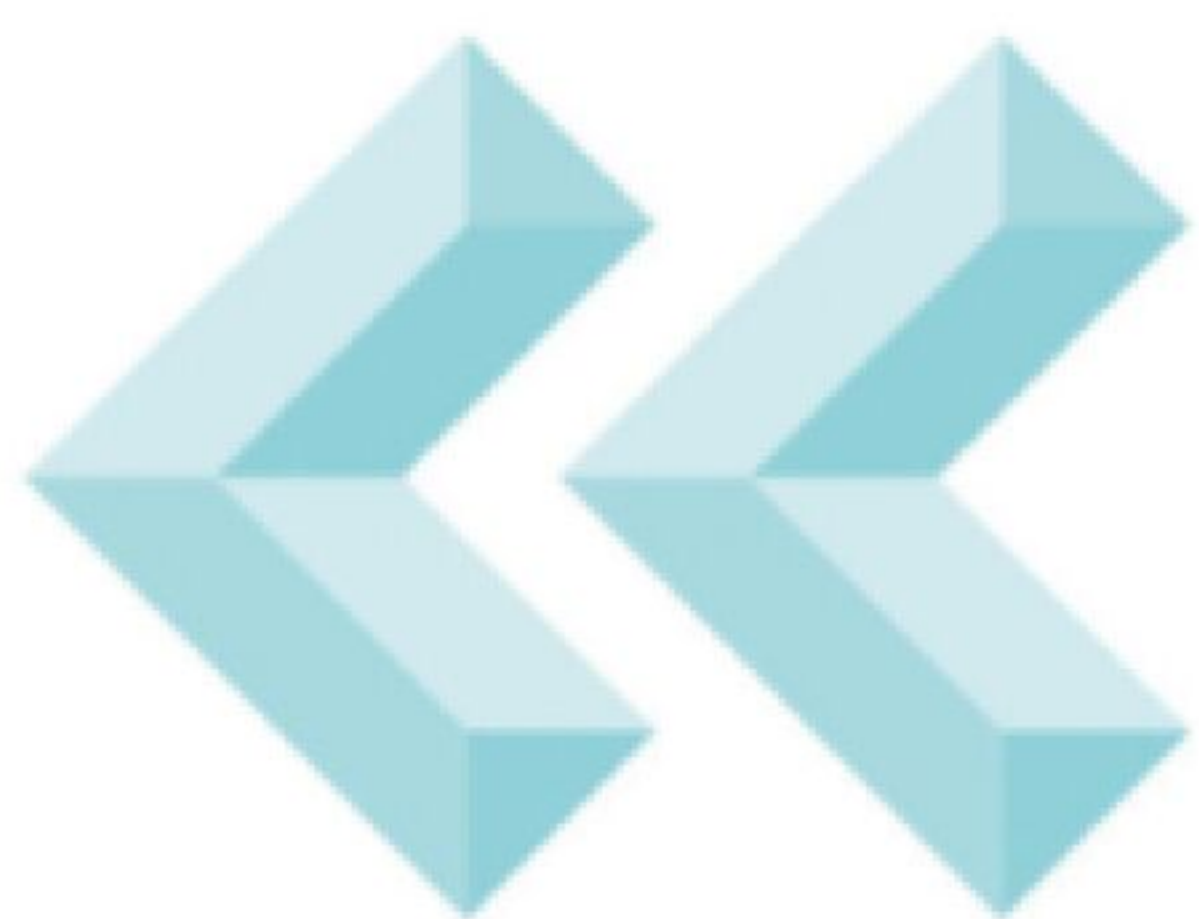
TEKST: MARTIN HALL LARSEN

Svend Egil Larsen (55) har tjent millioner som aksjetrader. I sine yngre dager leste han alt han kom over om aksjer, marked og psykologi. – De har vært helt avgjørende for hvordan jeg utviklet meg som trader

Bøkene som gjør deg til en bedre investor

Det finnes nok av bøker som lover deg suksess i aksjemarkedet. Veldig mange av dem er skrevet av folk som har tjent penger på boka – ikke på børsen. Du må være kritisk.

SVEND EGIL LARSEN

Hvordan blir man egentlig god i aksjemarkedet? For Svend Egil Larsen, en av Norges mest erfarne og profilerte tradere, handler det ikke om flaks – men om forståelse. Og den forståelsen kommer først og fremst gjennom erfaring.

Det er også relevant å sette seg ned med en god bok. Larsen har handlet aksjer fulltid siden 2004. I sine yngre dager leste han alt han kom over om aksjer, marked og psykologi – spesielt i sommerferiene.

Nå går det mer i ordreda og nyhetsstrøm, men bøkene han leste da har preget måten han fortsatt jobber på.

– Jeg tok med meg bøker på ferie, leste side opp og side ned. Noen av de bøkene ble faktisk helt avgjørende for hvordan jeg utviklet meg som trader, sier han.

Her er noen bøker Larsen mener du bør plukke opp i sommer – enten du drømmer om å trade på heltid, eller bare ønsker å forstå mer av hva som skjer i aksjemarkedet.

Larsen kommer først med en liten advarsel til alle som vil bruke høsten på å lese bøker om aksjer og investeringer:

– Det finnes nok av bøker som lover deg suksess i aksjemarkedet. Veldig mange av dem er skrevet av folk som har tjent penger på boka – ikke på børsen. Du må være kritisk, sier han.

Likevel er det noen som skiller seg ut:

– De beste bøkene forteller deg ikke hvordan du skal gjøre det. De hjelper deg å forstå hvordan markedet fungerer – og hvordan du kan finne din egen vei. Det er de bøkene du bør bruke tiden på, råder Larsen.

En bok Larsen trekker frem som pensum for enhver som vil trade aksjer, er den norske boken «**Aksjekjøp og daytrading**» av Oddmund Grøtte.

Det er en sjelden anbefaling – for Larsen sier selv han sjelden lar seg imponere av aksjebøker, spesielt ikke fra USA, hvor «bli-rik-bøker» nærmest er en egen industri.

– Men Grøtte traff noe viktig. Mye av boken handler riktignok om teknisk analyse, og det bruker jeg ikke selv. Men det som virkelig traff meg, var det han skriver om *money management* – altså kunsten å bevare kapitalen din, sier Larsen.

Han sammenligner det med poker:

– Hvis du mister alle chipsene dine, er du ute. Det samme gjelder i markedet. Du må lære deg å ta tap så fort som mulig. Du må komme deg ut raskt når du ser at det går feil vei. Skal du ha en sjanse med trading over tid, må du lære deg å være komfortabel med å ta tap. Det er helt avgjørende. Grøtte forklarer det på en god og forståelig måte.

Og selv om han ikke har rukket å lese dem selv, trekker han også frem bøkene til Pål Ringholm. Dine Penger har tidligere intervjuet Pål Ringholm om boken hans RIK.

– Ringholm er skarp og har en god formidlingsevne. Det han skriver om gjeld, investering og mentalitet er verdt å få med seg, spesielt for den langsiktige investor.

Allerede som ung leste Larsen boken «**Reminiscences of a Stock Operator**», biografien om Jesse Livermore – en av Wall Streets mest legendariske tradere. Boken ble utgitt i 1923, men er fortsatt aktuell, ifølge Larsen. I en tid der aksjehandel foregikk på papir og kursene ble sendt via såkalte ticker-tapes, utviklet Livermore en unik evne til å gjenkjenne mønstre og agere lynraskt.

– Det er nøyaktig det samme jeg gjør i dag – bare digitalt. Jeg snuser etter mønstre i ordreboken og handler deretter. Noen ting i markedet endrer seg aldri, sier Larsen.

– Det er en fascinerende bok. Livermore gikk fra null til milliardformue – og tilbake til null. Historien hans er egentlig en lærebok i hvordan markedet fungerer, sier Larsen.

Livermore ble kjent for å «corner the market» – altså kjøpe opp så mye av en aksje at han i praksis kontrollerte prisen.

– Det er ekstremt, men det viser også hvordan forståelse for psykologi og dynamikken i markedet gir deg et fortrinn. Det er mye å lære, selv hundre år etter.

Investeringsdirektør Alexandra Morris i SKAGEN Fondene har fem anbefalinger til bøker som kan gjøre den til en bedre investor gir innsikt i alt fra atferdsøkonomi og selskapsanalyse til geopolitiske maktkamper.

– Jeg tenkte jeg skulle velge noen bøker med forskjellig innfallsvinkler for de som ønsker å bli en bedre investor, både nybegynnere og viderekomne. Alle er vanskelige å legge fra seg, synes en finans-nerd i hvert fall, sier hun med glimt i øyet.

Daniel Kahneman: «Thinking Fast and Slow»:

Daniel Kahneman vant Nobelprisen i økonomi. Hans arbeid revolusjonerte økonomifaget gjennom å integrere psykologiske innsikter, noe som førte til fremveksten av atferdsøkonomi. Innsikt i adferdsøkonomi (behavioural finance) er grunnleggende for å bli en god investor. En stor bok som er vanskelig å legge fra seg.

Michael Woodford: «Exposure»:

Michael Woodford var den første utlendingen som tok roret ved Olympus, og den første utlending på toppen av noen japanske selskaper i 2011, den gangen en av verdens ledende selskaper innen «consumer electronics og healthcare». En utrolig sann historie om en CEO som ble Whistleblower. – Japansk mafia, skandaler, ja, nesten en John Grisham thriller fra virkeligheten. Boken gjør oss ekstra oppmerksom på viktigheten av kritiske spørsmål og gode selskapsanalyser, sier Morris.

Joel Greenblatt: «The Little Book that Beats the Market»:

Denne boken gir deg en enkel forståelse av moderne verdiinvestering. Enkel, underholdende og kort. Sunn fornuft og forklaring av grunnleggende prinsipper. Ideell bok for en nybegynner.

Anthony Bolton: «Investing Against the Tide»:

Anthony Bolton er i likhet med Warren Buffet og Joel Greenblatt en legende i investeringsmiljøet og anerkjent som UKs mest suksessrike investor. Her kan

ALEXANDRA MORRIS

PROFF: Svend Egil Larsen kan jobbe mer eller mindre hvor han vil, men trives best på hjemmekontoret på Sola. FOTO: MARIE VON KROGH

du lese om hvordan Bolton brukte en kontrær tilnærming i sin metode for å ta avgjørelser i sin lange karriere.

– Å kjøpe lavt og selge høyt er ikke lett, men denne boken gir deg noen fundamentale råd som kan gjøre deg bedre.

Siviløkonom Madeleine Bjørnstad Røed er daglig leder og medgründer av Stack x me; en investeringsplattform med formål om å få flere kvinner til å investere. Sammen med kollega Hege Winther Lindseth, driver hun også podkasten «Invester i deg selv».

**MADELEINE
BJØRNSTAD RØED**

Hun anbefaler disse to bøkene:

«Girls Just Wanna Have Funds» av Anna-Sophie Hartvigsen, Emma Due Bitz og Camilla Cloëtta Falkenberg. Røed beskriver den som en lettlest bok og et godt sted å starte for nybegynnere som vil komme igang med investering.

– Den er skrevet spesielt rettet mot kvinner som ønsker å ta kontroll over sin økonomi; boken de tre forfatterne selv savnet da de skulle starte å investere. Den tar deg fra A-Å, og presenterer flere enkle rammeverk som hjelper deg i gang, sier Røed.

Deretter, når du er klar for å gå litt dypere til verks, anbefaler Røed **«Aksjeskolen» av Finn Øystein Berg.**

Dette er boken for den som vil forstå hvordan aksjemarkedet fungerer – fra det grunnleggende til mer avanserte strategier. Den er skrevet med tanke på norske forhold og gir konkrete verktøy, eksempler og forklaringer som gjør det lettere å komme i gang og ta investeringen til neste nivå.

– Pedagogisk og rett på sak. Jeg anbefaler for øvrig Finn Øystein sitt månedlige nyhetsbrev Paretos Optimal, sier Røed.

FREM TIDENS LØNNSVINNERE

TEKST: MARTIN HALL LARSEN

– Du vil tjene godt

Guro Vassend har en høy startlønn – og et forhandlingskort som kan gi enda mer.

overgangen til et nytt arbeidsmarked er det særlig tre grupper som peker seg ut som fremtidens lønnsvinnere.

Ifølge Bjørn Wiik, konserndirektør kommersielle aktiviteter i bemanningsselskapet Adecco Norge er det helt tydelig at det er tre områder som går igjen i både nasjonale og europeiske undersøkelser:

Fagutdanning, helsefag og IT – særlig KI-spesialister.

KI-spesialister er også helt på topp i 2025 når LinkedIn lager sin årlige liste over mest ettertraktede ferdigheter.

Wiik forteller at det er mange virksomheter som har tatt i bruk kunstig intelligens i hverdagen. Få har derimot dyptgående kompetanse på hvordan teknologien brukes effektivt.

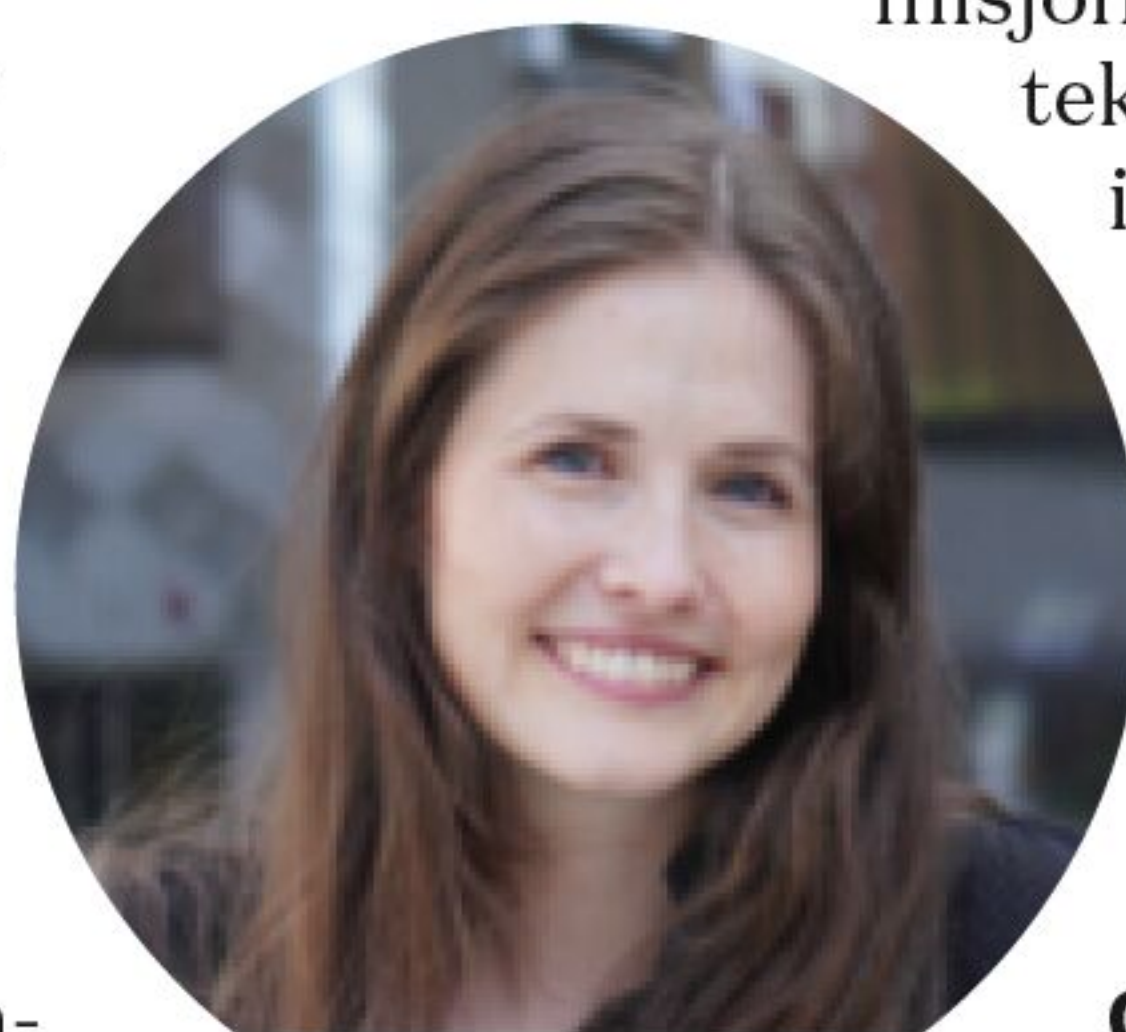
– KI har kommet inn i arbeidslivet nærmest over natta. De fleste bruker det, men det er få som har fått ordentlig opplæring. Mange bruker det som en søkemotor eller for å hente informasjon, men det er ikke der den store verdien ligger.

– Det handler om å bruke KI riktig, analysere dataene det gir deg, og utvikle noe nyttig ut av det. Der er kompetansen fortsatt ganske lav. Derfor vil de som faktisk kan det – og ikke bare leker med ChatGPT – bli veldig etterspurte fremover.

Han understreker at KI-kompetanse ikke nødvendigvis betyr en tung akademisk bakgrunn.

– Da jeg kom tilbake fra mammaperm, føltes det som å komme til en ny arbeidsplass, sier Guro Vassend og ler.

Hun er teamleder og data scientist på det norske hovedkontoret til det svenske konsultentselskapet Knowit. Vassend leder avdelingen «Cloud and AI» – skytjenester og kunstig intelligens.

GURO VASSEND

– Jeg overdriver litt når jeg sier at alt ble snudd på hodet mens jeg var i permisjon, men det skjedde mye på kort tid. Før permisjonen brukte vi ChatGPT til enkle tekster og lagde morsomme bilder i Midjourney, sier Vassend.

– Da jeg kom tilbake, hadde vi fått helt nye oppgaver, nye kunder – og teknologien hadde tatt store sprang som endret arbeidsflyt og prioriteringer.

Guro Vassend mener KI er et fagområde mange kan lære seg – så lenge interessen og motivasjonen er til stede.

Hun har selv bakgrunn som sivilingeniør i maskin, prosess og produktutvikling fra NMBU.

Alt hun kan om IT, koding og data har hun lært på jobb. Det samme gjelder kunnskapen og erfaringen hun har opparbeidet seg innen kunstig intelligens.

– Du trenger en viss teknologiforståelse, ja. Men først og fremst handler det om nysgjerrighet og vilje til å lære, sier hun.

Du kan komme svært langt ved å holde deg oppdatert, være utforskende og våge å eksperimentere. Det viktigste er at du liker å jobbe med dette – da lærer du raskt.

Ettersom behovet for KI-kompetanse øker i nesten alle sektorer, har også etterspørsele etter dyktige spesialister skutt i været.

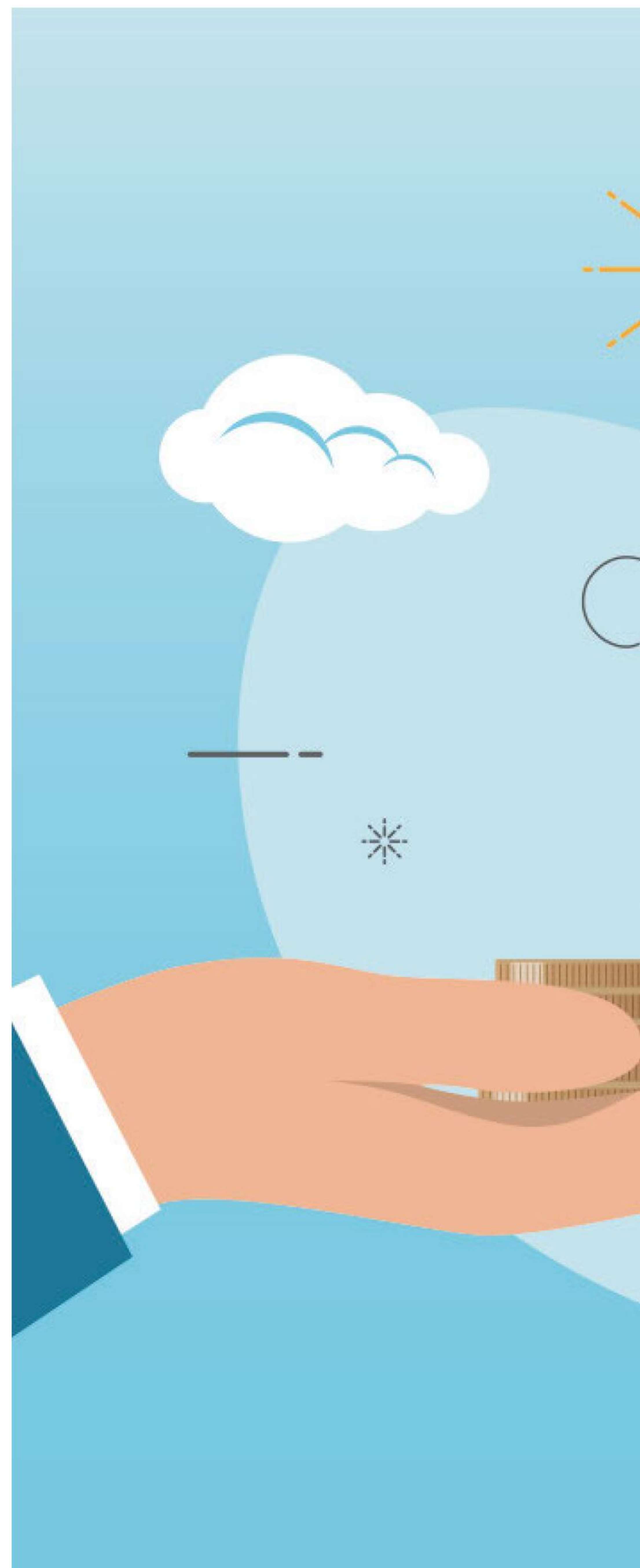
Store teknologiselskaper, finansinstitusjoner, konsultentselskaper, helsesektoren og det offentlige er alle på jakt etter folk som kan utvikle, implementere og forbedre KI-løsninger.

Ifølge analyser fra både OECD og McKinsey vil KI-ekspertise være en av de mest etterspurte ferdighetene i Europa innen 2030.

Vassend har en rolle i rekrutteringsarbeidet for nye KI-spesialister i Knowit, og bekrefter at det ikke er lett å finne kandidater med riktig kompetanse.

– Det er ikke lett å finne kandidater. Men mange kommer langt med grunnleggende IT-kompetanse og stor interesse.

På spørsmål om KI-spesialister blir fremtidens lønnsvinnere, svarer Vassend nansert.

og lære masse

**LØNNSHOPP: – Data og KI
er et fagområde der du kan
vokse raskt om du kaster deg
ut i det, sier Guro Vassend.**

ILLUSTRASJON: ISTOCK

– Det kommer an på hvem du sammenligner med. Sammenligner du med mer «vanlige» jobber – typisk 8 til 4 uten særlig overtidbelastning – så tror jeg KI er en trygg og godt betalt vei å gå.

– Du vil tjene godt og lære masse. Lønn er én ting, men jeg tror også du vil få en betydningsfull jobb – med stor innflytelse, ansvar og reell verdiskapning, sier Vassend.

Undersøkelser Dine Penger har gjort viser at personer med KI-ekspertise kan forvente minst 800.000 kroner i året som nyutdannet – og med et par års erfaring er millionlønn å forvente.

Ifølge Vassend legger til at det ikke bare handler om startlønnen. KI-spesialister står også sterkt når det kommer til lønnsforhandlinger fordi det er lettere å dokumentere verdien av arbeidet du gjør.

– Det du bygger, har ofte målbare resultater. Du kan vise til at «dette har vi laget», «dette har vi forbedret» og «dette har vi spart inn». I en lønnsforhandling er det gull verdt. Det er konkret verdiskapning – og det er noe alle arbeidsgivere setter pris på, sier hun.

Hun legger også til at det i USA er flere teknologiselskaper som nå ansetter noen få, svært dyktige KI-spesialister med lønninger på flere millioner, men sier også at hun tviler på at vi ser den samme trenden i Norge. E24 rapporterte nylig at Meta visstnok tilbyr signeringsbonus på oppimot én milliard kroner for å lokke til seg de beste KI-hodene.

Men det er ikke bare KI-spesialister som Bjørn Wiik og Adecco peker på som «fremtidens lønnsvinnere».

Helsesektoren er et område med vedvarende og voksende kompetansemangel.

– Samtidig er det mange som er utdannet sykepleiere, men som ikke jobber i yrket. Det handler både om arbeidstid, organisering og lønn, sier han.

– Skal man klare å hente disse folkene tilbake, må lønnen opp. Lønn blir den sterkeste driveren for å gjøre disse yrkene attraktive igjen.

Den tredje gruppen Wiik trekker fram, er fagarbeidere – som snekkere, elektrikere og rørleggere.

– Vi har i mange år løftet frem akademisk utdanning, mens fagutdanning har blitt sett på som annenrangs. Det endrer seg nå. Timesprisene for håndverkere har steget kraftig, og det er stor etterspørsel.

– Du ser det jo selv hvis du skal få pusset opp noe hjemme. Det er dyrt, men det er fordi det er for få som utdanner seg til disse yrkene. Siden 2002 har vi måttet hente mellom 12–15 000 bygningsarbeidere fra utlandet hvert år.

Ifølge Wiik ser man de samme trendene over hele Europa: Praktiske yrker gir økende lønn og trygg jobb.

Du kan vise til at «dette har vi laget», «dette har vi forbedret» og «dette har vi spart inn». I en lønnsforhandling er det gull verdt. Det er konkret verdiskapning – og det er noe alle arbeidsgivere setter pris på.

GURO VASSEND

ALT VAR NYTT: – Det er fascinerende å se hvor fort det går. Jeg tror de fleste som jobber med KI nå, kjenner på et konstant behov for læring og tilpasning, sier Guro Vassend.

FOTO: BENITA JIN HEE HILDONEN

KOMMENTAR

Usikkerheten er over, leve galskapen

USAs toll på norske varer betyr alvor.

Da ble det klart: President Donald Trump innfører toll på 15 prosent på alle norske varer, som et ledd i å bedre USAs økonomi og «Make America great again».

Trump var klar i sitt budskap: De som ikke landet en avtale med USA innen 1. august ville få toll en han truet med 2. april. Vi rakk ikke fristen og fikk 15 prosent.

I følge næringsminister Cecilie Myrseth (Ap) fortsetter forhandlingene mellom landene, så drømmen om en ny avtale lever fortsatt.

Selv om det ikke er mer enn tre prosent av norsk eksport som går til USA, regnes landet som en av Norges viktigste handelspartnere. Tre prosent tilsvarte i fjor i overkant av 60 milliarder kroner, i følge SSB.

Bensin og andre oljeprodukter er en viktig andel. I tillegg kommer fisk, mye offshore-teknologi og maskiner for industrisektoren, våpen og ammunisjon, metaller og kjemiske produkter.

Det er for bedriftene og ansatte i disse sektorene Myrseth fortsatt forhandler med amerikanerne.

Det er galskap at hele verden nå finpusser sine smiske-egenskaper for å få i land en avtale med USA. For det blir en fornærmelse mot diplomatiet å kalle det diplomatiske forhandlinger, når den ene part når som helst kan bryte ut med trusler og utsagn som kan sende både børser og vekstutsikter enten til himmels eller i kjelleren.

Men sånn har det blitt.

Avtaler vil landes og Trump vil slå seg på brystet og skryte av at han har sikret landet sitt mer inntekter.

Vi vil få en ny normal, kanskje allerede reflektert i aksjemarkedene, som nå nærmest ser ut til å ha priset inn en handelskrig som noe som bare er der.

Men det vil få konsekvenser. Noen amerikanske bedrifter vil oppleve mindre konkurranse fra utlandet. Som er positivt for dem. Men spørsmålet er om de positive effektene vil veie opp for de negative. For prisene og inflasjonen i USA vil gå opp.

Dette får store konsekvenser både for amerikanske forbrukere, men det gjelder også for bedrifter og næringslivet som generelt blir mindre konkurransedyktige på verdensmarkedet.

Men Trump fremstår ikke som en tålmodig mann med tanker om de langsiktige konsekvensene.

For Norges del gjelder det nå å lande en avtale som er best i den situasjonen vi står i.

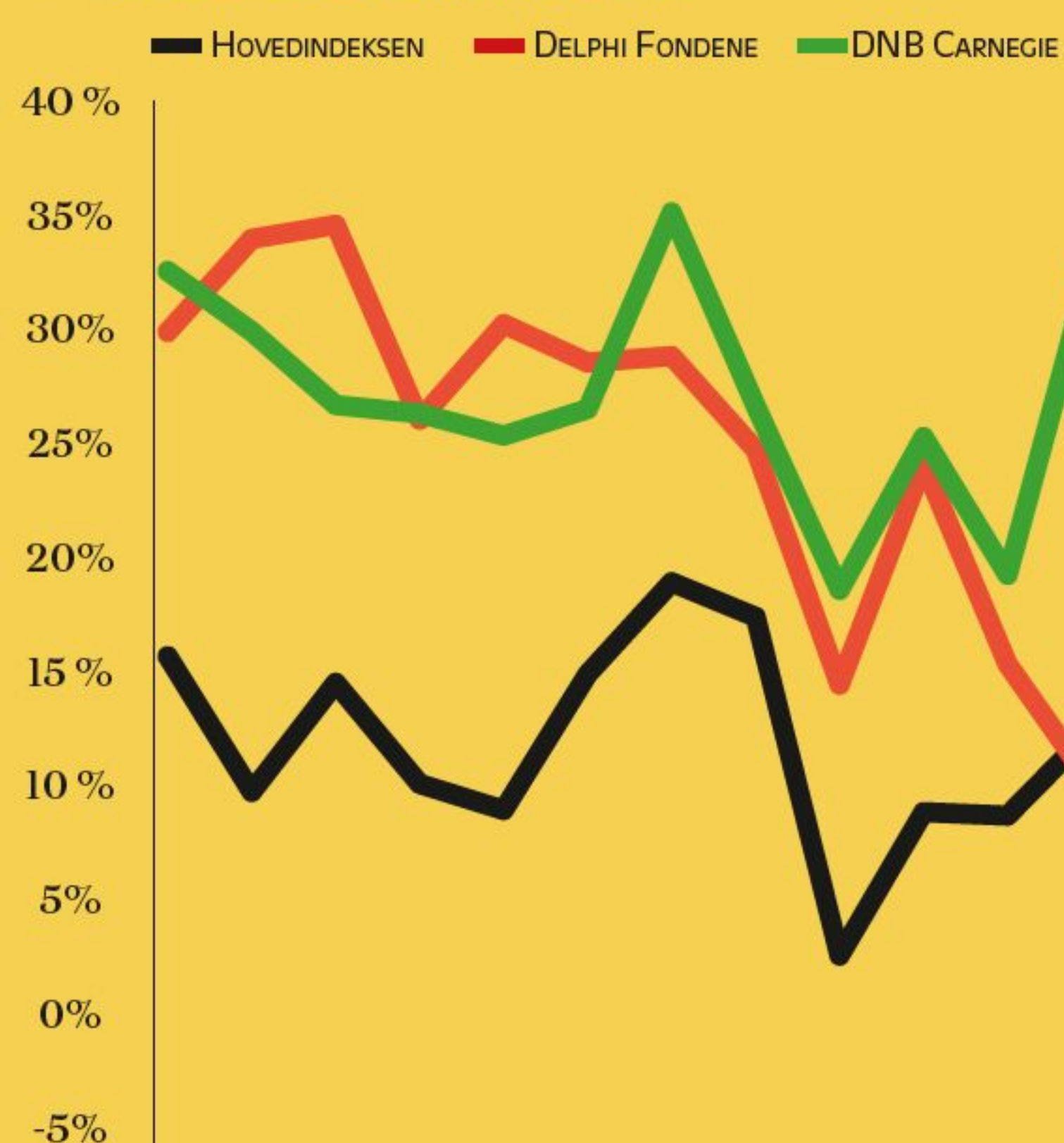
Vi er et bitte lite land i den store verden, og igjen: Det er bare tre prosent av vår eksport som går til USA, men for de selskapene som rammes, er det alvor.

INA VEDDE-FJÆRESTAD
KOMMENTATOR E24

AVKASTNING

> SISTE TOLV MÅNEDER

> SISTE TOLV MÅNEDER

DNB Carnegie er foran og Delphi Fondene er bak Oslo Børs de siste 12 månedene. Mens Hovedindeksen er opp 12,64 prosent, er DNB Carnegie opp 32,92 prosent og Delphi Fondene er opp 10,57 prosent.

OSLO BØRS

12,64% AVKASTNING

DELPHI FONDENE

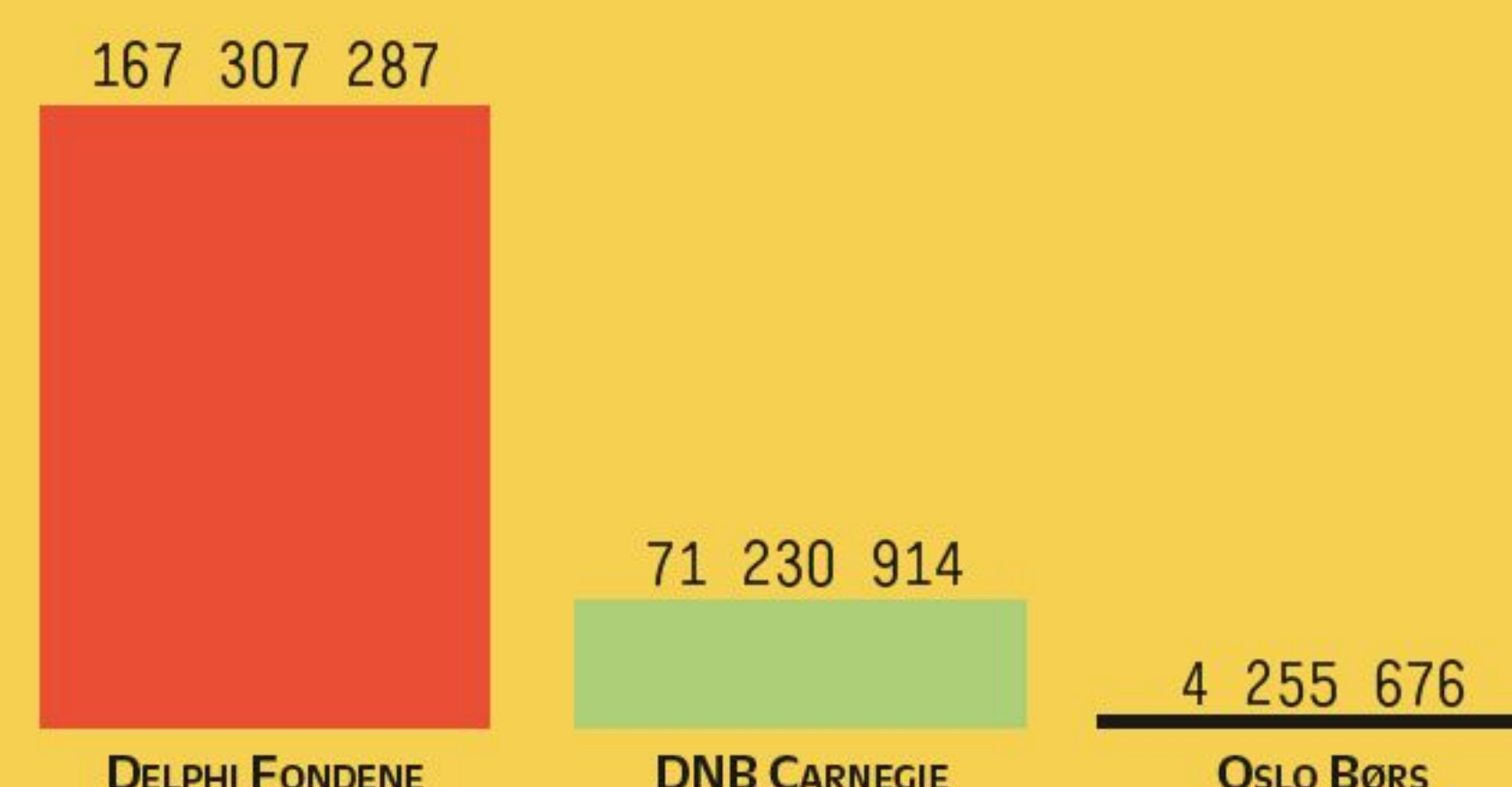
10,57% AVKASTNING

DNB CARNEGIE

32,92% AVKASTNING

> 1987-2025

Delphi Fondene og DNB Carnegie har gjort det bedre enn Oslo Børs denne perioden. DNBs teoretiske porteføljeverdi er nå 71,2 millioner, Delphis verdi er på 167,3 millioner og 100.000 kr plassert i børsindeks er blitt til 4,2 millioner kroner.

Aksjeekspertene startet med 100 000 kroner og har anbefalt nye aksjer hver måned i Dine Pengers spalter. Søylene viser akkumulert verdi og verdistigningen siden november 1987.

AKSJERÅD

OBS: I forbindelse med oppkjøpet av Carnegie har DNB Markets endret navn til DNB Carnegie. Navnebyttet skjedde 12. mai 2025.

DNB
CARNEGIE

10,61

DNB Carnegie har hatt en avkastning på 10,61 prosent siden 2. juni, i en periode hvor Børsen er opp 3,53 prosent.

PAUL
HARPER,
AKSJESTRATEG

«Sjømat har gjort det svakt en periode, men sektoren pleier å gjøre det bedre utover høsten. Vi tar inn Mowi, som vi mener har levert relativt bra så langt i år.»

	DATO ANBEFALING	KURS ANBEFALING	KURS 2. JUNI	KURS 28. JULI	% ENDRING FRA SIST	ENDRING FRA ANBEFALING
BEHOLD ES						
YARA INTERNATIONAL	29/7/2024	308.3	371.7	385.4	3.69	25.01
STOREBRAND	07/04/2025	114.2	135.1	148.1	9.62	29.68
HAFNIA	05/05/2025	49.81	51.52	57.22	11.06	14.88
SATS	02/06/2025	36.25	36.25	37.3	2.9	2.9
NORWEGIAN AIR SHUTTLE	02/06/2025	14.25	14.25	16.8	17.89	17.89
SELGES						
PROTECTOR FORSIKRING	06/05/2024	214.5	404	506	25.25	135.9
VEIDEKKE	26/08/2024	115.6	156	167.2	7.18	44.64
AKER BP	23/09/2024	206.97	237.74	255	7.26	23.21
KJØP ES						
ODFJELL DRILLING	28/07/2025	73.3		73.3		
MOWI	28/07/2025	196.8		196.8		
LINK MOBILITY	28/07/2025	30.05		30.05		

Sikrer gevinst etter kursfest

Selv om detaljene fortsatt er uklare, ser det ut som vi har fått en slags løsning på tollsituasjonen mellom USA og EU. 15 prosent toll er noe dårligere enn det som var forventningene tidligere i år, men underveis har det også kommet trusler om toll opp til 30 prosent. Det er klassisk Trump: Gå ut hardt, og få noe mer enn det han opprinnelig hadde tenkt var mulig, mens motparten er fornøyd med at det ikke ble så ille som de hadde tenkt først.

For norske aksjer har ikke dette en stor direktekonsekvens. Blant norske børsnoterte selskaper er eksporten til USA begrenset. Frem til nå har man sittet og ventet på den positive reaksjonen ved at man får en klarhet i situasjonen, og markedet reagerte positivt på nyheten. Eventuelle overraskelser fremover kan derfor være på den negative siden. Dukker det opp noe som viser at de ikke var helt enige likevel?

Vi er halvveis gjennom rapporteringssesongen for andre kvartal. Noen tungvektene har skuffet litt, mens gjennomsnittet er helt OK: Ser vi på hvordan estimatene er justert i etterkant, er de mer eller mindre uendret

siden starten av rapporteringssesongen. Dette må sees i lys av at tallene ble justert kraftig ned i første kvartal.

Forventet inntjening på Oslo Børs er nå 12 prosent lavere enn på starten av året.

Oljeprisen har vært overraskende sterk, etter flere produksjonsøkninger fra OPEC. Prisen ligger i underkant av 70 dollar fatet, mens vi egentlig hadde forventet at produksjonsøkningen ville presset prisen nærmere 60 enn 70 dollar fatet.

Nå er vi i en periode med sterk etterspørsel, og det tar tid å gjennomføre produksjonsøkningen. Derfor tror jeg at dagens prisnivå er midlertidig, og at oljeprisen ikke vil være like sterk fremover. Sesongmessig faller oljeprisen i perioden fra august til november. Olje er derfor en sektor man skal være undervekt i nå.

Det har vært en sterk periode for porteføljen, så vi sikrer gevinst i noen av selskapene.

Protector Forsikring har steget kraftig, og vi sikrer gevinst der. Vi har hatt overvekt innen forsikring i porteføljen, men jekker den ned nå.

Aker BP har gjort det bedre enn oljeprisen så langt i år, og vi låser inn gevinst der nå. Vi tar også gevinst i Veidekke. Prisingen er ikke like attraktiv lenger, og vi tar gevinst i forkant av at de legger frem tall for andre kvartal.

Den første aksjen vi tar inn er Odfjell Drilling. Selv om vi tror at energisektoren vil gjøre det svakere enn Oslo Børs fremover, syns vi at Odfjell Drilling ser spennende ut. De har lange kontrakter, så de blir ikke påvirket i like stor grad av svingninger i oljeprisen. I tillegg driver de innen en nisje i drillingmarkedet hvor det er bedre tilbud og etterspørselsbalanse. Vi tror også at det kan komme nye kontrakter etter hvert.

Sjømat har gjort det svakt en periode, men sektoren pleier å gjøre det bedre utover høsten. Vi tar inn Mowi, som vi mener har levert relativt bra så langt i år.

Det siste selskapet vi tar inn er Link Mobility. Både fra et vekstperspektiv og et prisingsperspektiv ser de spennende ut. De scorer bra på en del kvantitative faktorer vi bruker for å plukke ut aksjer, blant annet solid kursmomentum og positive estimatendringer.

DELPHI
FONDENE

-1,02

Delphi har hatt en avkastning på minus 1,02 prosent siden 2. juni, i en periode der Børsen er opp 3,53 prosent.

«Vi ser også tegn til økende konkurranse om boliglånskundene, noe som påvirker bankenes inntjening.»

	DATO ANBEFALING	KURS ANBEFALING	KURS 2. JUNI	KURS 28. JULI	% ENDRING FRA SIST	ENDRING FRA ANBEFALING
BEHOLDES						
KONGSBERG GRUPPEN	12/2/2024	120.4	359.5	305	-15.16	153.32
STOREBRAND	10/02/2025	130.9	135.1	148.1	9.62	13.14
TELENOR	10/03/2025	142.1	156.5	157.5	0.64	10.84
GJENSIDIGE FORSIKRING	10/03/2025	229.4	259	273	5.41	19.01
SELGES						
ORKLA	23/09/2024	87.95	114.8	107.4	-6.45	22.11
DNB BANK	18/11/2024	213.25	275.5	259.5	-5.81	21.69
SATS	07/04/2025	33.35	36.25	37.3	2.9	11.84
NORCONSULT	02/06/2025	45.15	45.15	42.8	-5.2	-5.2
SPAREBANK I SØR-NORGE	02/06/2025	177.2	177.2	185.8	4.85	4.85
KJØPES						
VEND SER. A	28/07/2025	409.8		409.8		
NORDIC SEMICONDUCTOR	28/07/2025	138.3		138.3		
VEIDEKKE	28/07/2025	167.2		167.2		
EUROPRIS	28/07/2025	96.7		96.7		
YARA INTERNATIONAL	28/07/2025	385.4		385.4		

Gjør store endringer

Det har skjedd litt i sommer også, og vi kan jo begynne med president Trump som blant annet har fått gjennom sin «big, beautiful bill» – som er en omfattende budsjett- og skattepakke. Men dette prosjektet har endt opp som et stort mageplask, der USA fortsatt må bruke så mye som ti prosent av statsbudsjettet på å betale gjeldsrenter.

Trump ønsker derfor lavere renter for å refinansiere denne gjeldsveggen, men sentralbanksjef Jerome Powell holder fast ved sin egen styring av pengepolitikken og gir foreløpig ikke etter for presidentens «krav».

Det amerikanske markedet har steget kraftig, med Nasdaq og S & P 500 opp henholdsvis 8,4 og 7,8 prosent siden starten av juni. Flere selskaper i S & P 500 har levert bedre enn ventet i kvartalsrapportene, noe som gir drahjelp til kursene. Markedet liker forutsigbarhet, og med mer klarhet i både politikk og rapportering, ser vi en tydelig

oppside. I tillegg har tungvektene, særlig innen teknologi, vist at de fortsetter å øke investeringene sine kraftig, blant annet på AI-datasentre.

Utenfor USA har også Norden hatt et solid løft. Både Stockholm og Helsinki har vært opp henholdsvis 5 og 3,6 prosent i perioden, mens Oslo Børs er opp 2,9 prosent. København har vært flat. Generelt har verdensindeksen steget 6,5 prosent, og mye av dette skyldes nettopp utviklingen i amerikanske aksjer.

Børs-tungvektene har også levert her hjemme, viser halvårsrapportene. Blant annet hadde Telenor og Gjensidige strålende tall. DNB skuffet derimot noe, og det har vært nedskrivninger i Aker BP og Equinor, blant annet på vindkraft.

Vi kan også nevne det noe overraskende rentekuttet fra Norges Bank før sommeren, som legger press på bankenes rentemarginer. Vi ser også tegn til økende konkurranse om boliglånskundene, noe som påvirker bankenes inntjening.

Oljeprisen har vært gjennom store svingninger etter nye spenninger mellom USA og Iran i sommer, og den var oppe i 80 dollar fatet rett etter amerikansk bombing

av et iransk atomanlegg. Men etter at dette roet seg ned, stabiliserte også oljeprisen seg rett under 70 dollar fatet.

Ser vi på sjømat-selskapene, så presses de nå av overproduksjon og fallende laksepriser. Biologien er rett og slett for god for øyeblikket, noe som gir et veldig høyt tilbud og priser rundt break-even for oppdretterne. Så blir det spennende å se hvordan sommerens varme vær vil kunne påvirke biologien og markedet fremover.

Vi velger å gjøre ganske store endringer i porteføljen denne måneden, og vi bytter ikke mindre enn fem av aksjene. Den første vi tar inn, er Vend Marketplaces (tidligere Schibsted), blant annet fordi investorene har tillit til at selskapets kostnadskutt skal fungere. Vi henter også inn: Nordic Semiconductor, Veidekke, Europris og Yara.

Veidekke kommer inn som en erstatning for Norconsult, mens konsumaksjen Europris nå er mer attraktiv enn Sats og Orkla, som vi også tar ut. Når vi rydder plass til nye aksjer, selger vi også DNB og Sparebank 1 Sør-Norge, blant annet fordi det er utsikter til lavere renter og mer pressende marginer for bankene.

DINE PENGERS RANGERING	DP- TERNING	DP- INDEKS	AVKASTNING		GEBYRER		MINSTE INNSKUDD (i NOK)
			SISTE 12 MND.	ÅRLIG SNITT SISTE 5 ÅR	MAKS KJØP + SALG	ÅRLIG FORVALT.	

INDEKSFOND

GLOBALE INDEKSFOND							
KRON INDEKS GLOBAL	📊📊	1.00	5.64		0.00	0.15	100
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS P	📊📊	1.04	6.75	16.11	0.00	0.18	100
DNB GLOBAL INDEKS A	📊📊	1.04	6.49	16.08	0.00	0.20	100
KLP AKSJEVERDEN INDEKS P	📊📊	1.01	6.91	14.98	0.00	0.20	100
STOREBRAND GLOBAL INDEKS A	📊📊	1.08	5.48	16.06	0.40	0.25	100
STOREBRAND INDEKS - ALLE MARKEDER	📊📊	1.03	5.83	15.23	0.40	0.30	100
SPAREBANK I INDEKS GLOBAL N	📊📊	1.07	5.71		0.00	0.30	0
KLP AKSJEGLOBAL SC INDEKS P	📊📊	1.01	2.85	12.81	0.00	0.33	100
HANDELSBANKEN GLOBAL INDEX CRIT (A) NOK	📊📊	0.96	4.41	13.55	0.00	0.40	
HANDELSBANKEN GLOBAL SMB INDEX CRITERIA	📊📊	0.92	2.17	10.58	0.00	0.60	

NORSKE INDEKSFOND							
KLP AKSJENORGE INDEKS P	📊📊	1.03	11.33	13.67	0.00	0.18	100
NORDNET NORGE INDEKS	📊📊	1.06	13.22	15.42	0.00	0.19	100
ALFRED BERG INDEKS R (NOK)	📊📊	1.02	11.20	13.59	0.00	0.19	25,000
DNB NORGE INDEKS	📊📊	1.02	11.32	13.65	0.00	0.20	100
STOREBRAND INDEKS - NORGE	📊📊	1.02	11.10	13.64	0.40	0.20	100

ANDRE INDEKSFOND							
KLP AKSJENORDEN INDEKS P	📊📊	0.99	-7.00	10.33	0.00	0.18	100
NORDNET SVERIGE INDEX	📊📊	1.09	-0.76	9.34	0.00	0.19	
NORDNET SUOMI INDEKSI	📊📊	1.19	14.90	8.96	0.00	0.19	15
KLP AKSJEUSA INDEKS P	📊📊	1.06	6.01	17.79	0.00	0.20	100
HANDELSBANKEN USA INDEX CRITERIA	📊📊	1.04	3.51	16.66	0.00	0.20	0
KLP AKSJEEUROPA INDEKS P	📊📊	1.03	7.94	13.05	0.00	0.20	100
HANDELSBANKEN EUROPA INDEX CRITERIA	📊📊	0.98	5.76	12.43	0.00	0.20	0
KLP AKSJEASIA INDEKS P	📊📊	1.16	4.51	9.89	0.00	0.20	100
NORDNET DANMARK INDEKS A	📊📊	1.22	-8.02	5.60	0.00	0.20	100
DNB KLIMA INDEKS A	📊📊	0.98	5.10		0.00	0.20	100
DNB USA INDEKS A	📊📊	1.06	6.35	17.80	0.00	0.21	100
DNB NORDEN INDEKS A	📊📊	0.98	1.63	10.14	0.00	0.21	100
DNB BARNEFOND	📊📊	1.03	0.12	11.08	0.00	0.21	100
DNB GLOBAL MATERIALESEKTOR INDEKS A	📊📊	1.00	-2.46	10.55	0.00	0.22	100
DNB GLOBAL INDUSTRISEKTOR INDEKS A	📊📊	0.98	11.92	17.67	0.00	0.23	100
DNBEUROPA INDEKS A	📊📊	1.03	7.15	12.97	0.00	0.24	100
KLP AKSJE FREMVOKSENDE MARKED INDEKS P	📊📊	0.99	8.90	7.35	0.00	0.28	100
DNB GLOBAL EMERGING MARKETS INDEKS A	📊📊	0.97	10.02	7.01	0.00	0.36	100
HANDELSBANKEN NORDEN INDEX CRITERIA	📊📊	0.91	-8.89	9.23	0.00	0.40	0
STOREBRAND INDEKS - NYE MARKEDER	📊📊	1.04	8.01	8.42	0.40	0.40	100
HANDELSBANKEN EM INDEX	📊📊	0.98	7.85	7.46	0.00	0.60	0

LAG DIN EGEN PORTEFØLJE

Dersom du ønsker å sette sammen en egen fondsportefølje, kan det for eksempel gjøres med disse vinnerfondene:

- 25%

GLOBALE INDEKSFOND – KRON INDEKS GLOBAL
- 25%

GLOBALE AKSJEFOND – KLP AKSJEGLOBAL SC FLERFAKTOR P
- 20%

NYE MARKEDER – KLP AKSJE FREMVOKSENDE MARKEDER FLERFAKT P
- 10%

NORSKE FOND – FONDSFINANS UTBYTTE A
- 10%

EUROPEISKE FOND – SPAREBANK I UTBYTTE C
- 10%

BRANSJEFOND – NORDEA CLIMATE AND ENVIRONMENT EQ FUND

Husk at historisk avkastning eller suksess ikke er noen garanti for fremtidig avkastning eller suksess.

I TABELLEN:

● **Indeksfond.** Har som regel lave gebyrer. Gir avkastning lik markedet det er inne i, forsøker ikke å slå markedet.
△ **Kort historikk.** Fondet har eksistert i mindre enn fem år. Dermed er ikke vårt terningkast solid begrunnet.
📊 **Hva betyr terningkastene?** Terningkast 1: Selg, fondet er utvilsomt dårlig forvaltet. Terningkast 2: Selg, fondet er neppe bra nok. Terningkast 3: Selg fondet dersom du finner fond med terning 5 eller 6 i samme region/bransje, eller du vil bytte region/bransje. Forhold som taler for likevel ikke å selge: Stor gevinst og som er opptjent over mange år slik at du har du opparbeidet stor effekt av skjermingsfradrag og skattefritak på gevinst, som vil utløses ved salg. Terningkast 4: Følg med på fondet ekstra nøye. Nedgraderes det til terningkast 3, bør du lete etter et bedre fond. Terningkast 5: Behold. En del aksjefond vipper mellom 5 og 6. Terningkast 6: Behold.

DINE PENGERS RANGERING	DP- TERNING	DP- INDEKS	AVKASTNING		GEBYRER		MINSTE INNSKUDD (i NOK)
			SISTE 12 MND.	ÅRLIG SNITT SISTE 5 ÅR	MAKS KJØP + SALG	ÅRLIG FORVALT.	

AKTIVE AKSJEFOND

NORSKE FOND							
FONDSFINANS UTBYTTE A	📊📊	1.53	25.10	20.92	0.00	1.20	10,000
SPAREBANK I NORGE VERDI C	📊📊	1.47	18.05	21.12	0.00	1.50	500
FONDSFINANS NORGE A	📊📊	1.37	14.11	19.69	0.00	1.00	10,000
HOLBERG NORGE	📊📊	1.28	18.15	17.72	0.00	1.50	1,000
KLP AKSJENORGE AKTIV P	📊📊	1.23	15.03	17.27	0.00	0.75	100
STOREBRAND VERDI A	📊📊	1.21	13.06	17.26	0.00	1.50	100
FIRST OPPORTUNITIES	📊📊	1.21	17.66	18.24	0.00	1.65	1,000
ALFRED BERG AKTIV R (NOK)	📊📊	1.14	14.90	16.05	0.00	1.50	100
ODIN NORGE C	📊📊	1.14	14.14	16.01	0.50	1.50	3,000
ALFRED BERG GAMBAC R (NOK)	📊📊	1.12	15.69	15.98	0.00	2.00	100
DNB SMB A	📊📊	1.10	18.53	20.07	0.00	1.16	100
DNB NORGE A	📊📊	1.10	14.41	16.00	0.00	1.15	100
DANSKE INVEST NORGE II	📊📊	1.09	15.27	15.05	1.80	1.25	50,000
ALFRED BERG NORGE R (NOK)	📊📊	1.09	13.52	14.54	0.00	1.20	100
DANSKE INVEST NORGE I	📊📊	1.08	15.02	14.74	2.30	1.55	1,000
LANDKREDITT UTBYTTE A	📊📊	1.06	23.68	14.74	0.00	1.30	300
PLUSS AKSJE (FONDSFORVALTNING)	📊📊	1.05	8.75	14.96	0.00	1.20	50,000
ARCTIC NORWEGIAN VALUE CREATION A	📊📊	1.05	21.83	14.47	0.00	1.59	1,000
PERETO AKSJE NORGE B	📊📊	1.03	13.34	15.96	1.50	1.80	500
ALFRED BERG HUMANFOND R (NOK)	📊📊	1.03	13.51	14.49	0.00	1.25	300
PERETO AKSJE NORGE A	📊📊	1.01	13.41	15.68	1.50	1.50	500
SBANKEN FRAMGANG SAMMEN	📊📊	1.01	13.49	14.46	0.00	1.20	300
PLUSS MARKEDSVERDI (FONDSFORVALTNING)	📊📊	1.01	11.63	14.27	0.00	0.90	50,000
DNB NORGE SELEKTIV A	📊📊	1.00	4.54	15.55	0.00	1.15	100
STOREBRAND NORGE	📊📊	1.00	13.31	14.62	0.40	1.50	100
EIKA NORGE A	📊📊	0.94	10.42	13.81	0.00	1.50	100
NORSE UTBYTTE	📊📊	0.92	13.40	16.41	0.00	2.00	50,000
DELPHI NORGE	📊📊	0.90	1.68	12.00	0.40	1.50	100
HANDELSBANKEN NORGE	📊📊	0.89	22.08	13.42	0.00	1.50	0
ARCTIC NORWEGIAN EQUITIES CLASS A	📊📊	0.89	13.51	11.55	0.00	2.01	1,000
C WORLDWIDE NORGE	📊📊	0.89	8.74	11.00	0.50	1.30	1,000
STOREBRAND NORGE FOSSILFRI	📊📊	0.80	15.22	9.74	0.40	1.50	100
FORTE NORGE	📊📊	0.80	1.49	8.90	0.00	1.93	100
STOREBRAND VEKST	📊📊	0.79	5.13	9.87	0.40	1.50	100
DANSKE INVEST NORGE VEKST	📊📊	0.73	2.74	8.82	2.30	1.75	1,000
FORTE TRØNDER	📊📊	0.72	-1.59	8.34	0.00	1.93	100
△ HEIMDAL UTBYTTE	📊📊	1.49	23.30		0.00	1.25	100

NORDISKE FOND							
VIBRAND NORDEN	📊📊	1.73	13.31	20.36	2.10	2.00	1,000
FONDSFINANS NORDEN	📊📊	1.24	9.90	14.38	0.00	1.50	10,000
HOLBERG NORDEN	📊📊	1.21	7.47	14.44	0.00	1.50	1,000
FIDELITY Fds - NORDIC (SEK)	📊📊	1.20	4.62	16.13	5.25	1.93	
NORDEA NORDIC SMALL CAP	📊📊	1.16	12.67	12.78	0.00	1.60	100
DNB NORDIC SMALL CAP RETAIL A	📊📊	1.11	3.24	13.17	5.00	1.55	0
ALFRED BERG NORDIC GAMBAC R (NOK)	📊📊	1.09	2.55	11.57	0.00	2.00	100
PERETO NORDIC EQUITY B NOK	📊📊	1.02	1.62	11.10	1.50	1.71	0
LANDKREDITT NORDEN UTBYTTE A	📊📊	0.99	6.39	9.40	0.00	1.30	300
FIRST VERITAS	📊📊	0.98	10.54	11.72	0.00	1.25	1,000
HANDELSBANKEN MICROCAP NORDEN	📊📊	0.98	7.58	9.56	0.00	1.87	250,000
HANDELSBANKEN NORDEN SELEKTIV	📊📊	0.97	-2.65	10.58	0.00	1.85	0
C WORLDWIDE NORDEN	📊📊	0.97	-2.50	10.08	0.50	1.40	1,000
EIKA NORDEN	📊📊	0.97	-2.53	9.80	0.00	1.50	100
ARCTIC NORDIC EQUITIES CLASS A	📊📊	0.94	3.14	9.79	0.00	1.66	1,000
SWEDBANK ROBUR NORDENFOND (SEK)	📊📊	0.94	-3.92	9.42	0.00	1.25	1
ODIN NORDEN C	📊📊	0.90	-1.07	9.27	0.50	1.50	3,000
HANDELSBANKEN NORDISKE SMB	📊📊	0.89	3.65	7.52	0.00	1.60	0
DNB NORDEN A	📊📊	0.86	-0.85	7.18	0.00	1.16	100
SWEDBANK ROBUR SMÅBOLAGSFOND NORDEN A	📊📊	0.86	0.81	5.57	0.00	1.25	1
EIKA ALPHA	📊📊	0.81	3.23	15.85	0.00	2.50	100
DELPHI NORDIC	📊📊	0.79	-3.53	5.71	0.40	1.50	100
DNB GRØNT SKIFTE NORDEN A	📊📊	0.78	-4.04	6.29	0.00	1.16	100

DINE PENGERS RANGERING	DP- TERNING	DP- INDEKS	AVKASTNING		GEBYRER		MINSTE INNSKUDD (I NOK)
			SISTE 12 MND.	ÅRLIG SNITT SISTE 5 ÅR	MAKS KJØP + SALG	ÅRLIG FORVALT.	

SVENSKE FOND							
CARNEGIE SVERIGEFOND A	👍👍	1.05	0.03	10.04	0.00	1.41	0
ODIN SVERIGE C	👍	0.91	0.68	7.82	0.50	1.20	100
SWEDBANK ROBUR SVERIGEFOND (SEK)	👍	0.91	-3.32	7.70	0.00	1.25	1

EUROPEISKE FOND							
SPAREBANK I UTBYTTE C	👍👍👍	1.24	14.25	17.27	0.00	1.50	500
HANDELSBANKEN EUROPA TEMA	👍	0.81	11.77	5.85	0.00	1.60	0
HANDELSBANKEN EUROPA SELEKTIV	👍	0.77	-2.86	7.80	0.00	1.85	

GLOBALE FOND							
KLP AKSJEGLOBAL SC FLERFAKTOR P	👍👍	1.33	3.87	15.92	0.00	0.45	100
FIRST GLOBALT FOKUS	👍👍	1.30	16.89	26.88	0.00	1.25	1,000
STOREBRAND GLOBAL MULTIFACTOR	👍	1.17	5.67	17.00	0.40	0.75	100
DNB GLOBAL A	👍	1.11	5.20	16.28	0.00	1.15	100
NORDEA WORLD FUND	👍	1.10	2.76	16.36	0.00	1.00	100
FORTE GLOBAL	👍	1.09	8.10	16.05	0.00	1.98	100
STOREBRAND GLOBAL VALUE	👍	1.08	0.13	16.91	0.40	0.75	100
SKAGEN FOCUS A	👍	1.06	4.92	15.61	1.30	1.60	250
KLP AKSJEGLOBAL FLERFAKTOR P	👍	1.06	6.14	13.45	0.00	0.27	100
KLP FRAMTID P	👍	1.04	8.92	13.79	0.00	0.22	100
PLUSS UTLAND AKSJE (FONDSFORVALTNING)	👍	1.03	1.52	16.57	0.00	1.20	50,000
ALFRED BERG GLOBAL R (NOK)	👍	1.03	9.99	15.35	0.00	1.00	100
STOREBRAND GLOBAL ESG	👍	1.03	4.29	15.72	0.40	0.40	100
SPAREBANK I VERDEN VERDI C	👍	1.03	6.94	13.11	0.00	1.50	500
PARETO GLOBAL B	👍	1.01	3.63	14.75	1.50	1.60	500
EIKA GLOBAL A	👍	1.00	-1.78	14.16	0.00	1.50	100
PARETO GLOBAL A	👍	0.98	3.95	14.29	2.00	1.30	500
LANDKREDITT AKSJE GLOBAL A	👍	0.98	10.47	12.61	0.00	1.10	300
KLP MER SAMEFUNNSANSVAR P	👍	0.98	4.80	14.68	0.00	0.18	100
STOREBRAND GLOBAL ESG PLUS	👍	0.96	4.39	14.48	0.00	0.40	100
SKAGEN SELECT 100	👍	0.95	4.33	11.82	1.30	1.50	250
DELPHI GLOBAL	👍	0.94	12.18	16.67	0.40	1.50	100
FIDELITY Fds - GBL FOCUS A (USD)	👍	0.91	19.17	11.14	5.25	1.91	2,500
NORDEA GLOBAL STARS FUND	👍	0.91	0.11	11.17	5.00	1.79	
C WORLDWIDE STABILE AKSJER	👍	0.90	5.70	10.51	0.50	1.60	1,000
DNB GLOBAL LAVKARBON A	👍	0.89	0.15	12.51	0.00	0.56	100
HOLBERG GLOBAL A	👍	0.86	2.99	13.40	1.30	1.50	1,000
HANDELSBANKEN GLOBAL TEMA	👍	0.84	-1.73	11.34	0.00	1.40	0
SKAGEN GLOBAL A	👍	0.83	3.58	11.82	0.30	1.00	250
DNB FUND - PRIVATE EQUITY RETAIL B	👍	0.82	8.98	16.19	5.00	1.58	0
STOREBRAND GLOBAL SOLUTIONS	👍	0.81	5.17	11.42	0.40	0.75	100
ODIN GLOBAL C	👍	0.81	-2.41	10.49	0.50	1.51	3,000
SWEDBANK ROBUR SMALL CAP GLOBAL A	👍	0.78	-0.33	6.53	0.00	1.25	1
C WORLDWIDE GLOBALE AKSJER	👍	0.76	-5.49	9.09	0.50	1.40	1,000
FRAM GLOBAL	👍	0.66	8.68	7.34	0.00	2.00	5,000

NORDAMERIKANSKE FOND							
NORDEA NORTH AMERICAN DIVIDEND	👍👍	1.08	1.00	15.02	0.00	1.20	100
NORDEA I - NORTH AMERICAN ALL CAP FUND	👍	0.97	-1.77	13.55	5.00	1.79	
HANDELSBANKEN AMERIKA TEMA	👍	0.95	-0.50	15.02	0.00	1.60	0
HANDELSBANKEN AMERIKA SMB TEMA	👍	0.91	-3.75	9.64	0.00	1.50	0
ODIN USA C	👍	0.84	-1.49	11.32	0.50	1.50	3,000

NYE MARKEDER							
KLP AKSJE FREMVOKSENDE MARKEDER FLERFAKT P	👍👍	1.37	11.84	11.93	0.00	0.40	100
ODIN EMERGING MARKETS C	👍👍	1.10	10.25	8.24	0.50	1.51	3,000
SKAGEN KON-TIKI A	👍👍	1.08	11.12	10.06	0.30	2.00	250
NORDEA EMERGING MARKET	👍👍	1.06	6.64	9.16	0.00	1.60	100
NORDEA STABLE EMRG MRKTS (RETAIL)	👍	0.97	11.69	11.04	5.00	2.12	
HANDELSBANKEN VEKSTMARKED TEMA	👍	0.94	9.33	6.08	0.00	1.60	0
DNB GLOBAL EMERGING MARKETS	👍	0.92	4.76	6.04	0.00	1.13	100
C WORLDWIDE EMERGING MARKETS	👍	0.81	-3.28	2.73	0.50	1.50	1,000
NORDEA I - EMERGING STARS EQUITY FUND	👍	0.80	5.44	2.69	5.00	1.81	
HOLBERG VEKSTMARKEDER A	👍	0.76	18.13	2.98	1.30	2.00	1,000

JAPANSKE FOND							
NORDEA JAPAN FI	👍👍	1.16	3.01	10.58	0.00	1.00	100
HANDELSBANKEN JAPAN TEMA	👍	0.95	-0.68	6.81	0.00	1.60	0

DINE PENGERS RANGERING	DP- TERNING	DP- INDEKS	AVKASTNING		GEBYRER		MINSTE INNSKUDD (I NOK)
			SISTE 12 MND.	ÅRLIG SNITT SISTE 5 ÅR	MAKS KJØP + SALG	ÅRLIG FORVALT.	

KINESISKE FOND							
NORDEA CHINA	👍	0.94	28.24	-3.15	0.00	1.85	100
HANDELSBANKEN ASIA SMB	👍	0.56	1.28	1.83	0.00	1.85	0

INDISKE FOND							
NORDEA INDIA	👍👍	1.02	-7.64	18.93	0.00	1.85	100
DNB FUND - INDIA RETAIL A	👍	0.84	-14.70	12.19	5.00	1.69	0
CARNEGIE INDIENFOND A	👍	0.74	-16.85	10.08	0.00	2.22	0

ASIATISKE FOND EKSKL. JAPAN							
NORDEA ASIA EX JAPAN EQUITY FUND	👍👍	1.01	3.18	5.30	5.00	1.87	
DNB ASIAN MID CAP	👍	0.97	3.94	3.68	5.00	1.58	0
HANDELSBANKEN ASIA TEMA	👍	0.91	10.80	5.86	0.00	1.50	0
C WORLDWIDE ASIA A	👍	0.91	5.85	4.90	0.50	1.60	1,000

LATINAMERIKANSKE FOND							
NORDEA LATIN AMERIKA	👍	0.96	-0.63	8.25	5.00	2.07	
HANDELSBANKEN LATIN AMERIKA	👍	0.86	0.35	5.39	0.00	1.60	0

ØSTEUROPEISKE FOND							
HANDELSBANKEN EMEA TEMA	👍👍	1.11	12.34	9.06	0.00	1.66	0

NORSK / INT. FOND							
SKAGEN VEKST A	👍👍	1.34	4.66	16.59	2.30	1.00	250
HEIMDAL TINDE	👍	0.91	2.07	12.91	0.00	1.25	100
EIKA SPAR A	👍	0.87	2.34	13.05	0.00	1.50	100
△ DNB GRØNT SKIFTE NORGE A	👍👍	1.11	17.98		0.00	1.01	100
△ ODIN BÆREKRAFT C NOK	👍	0.80	-3.68		0.00	1.50	3,000

ANDRE REGIONALE/INTEJ. FOND							
DNB AKTIV 100	👍👍	1.06	4.89	13.62	0.00	0.90	100
SPV AKSJE	👍	0.96	8.65	14.23	0.30	1.95	3,000

BRANSJEFOND

BRANSJEFOND – EIENDOM							
SWEDBANK ROBUR FASTIGHET (SEK)	👍👍	1.12	-5.91	5.59	0.00	1.25	1
ODIN EIENDOM C	👍👍	1.01	-9.05	2.99	0.50	1.50	3,000
SKAGEN M2	👍	0.94	-1.07	5.21	4.00	1.50	250
△ FIRST NORDIC REAL ESTATE	👍👍	1.11	-4.30	7.27	0.00	1.25	

BRANSJEFOND – FINANS							
EIKA EGENKAPITALBEVIS	👍👍	1.05	33.31	21.36	0.00	1.50	100
DNB FINANS A	👍	0.93	19.67	20.46	0.00	1.15	100

BRANSJEFOND – HELSE							
DNB HEALTH CARE A	👍	0.92	-14.85	5.87	0.00	1.15	100
C WORLDWIDE HEALTHCARE SELECT	👍	0.83	-20.68	2.26	0.50	1.70	1,000
FONDSFINANS GLOBAL HELSE	👍	0.81	-17.18	3.19	0.00	1.00	10,000
ARCTIC AURORA LIFESCIENCE CLASS A	👍	0.80	-27.53	3.63	0.00	2.12	1,000

BRANSJEFOND – TEKNOLOGI							
DNB TEKNOLOGI	👍👍	1.27	14.74	20.99	0.00	1.15	100
DNB TELECOM	👍👍	1.25	24.44	11.55	0.00	1.17	100

ØVRIGE BRANSJEFOND							
NORDEA CLIMATE AND ENVIRONMENT EQ FUND	👍👍	1.84	0.51	11.50	5.00	1.79	
DNB MILJØINVEST A	👍👍	1.52	-6.13	11.71	0.00	1.16	100
HANDELSBANKEN HÅLLBAR ENERGI (AI NOK)	👍👍	1.25	-8.61	3.72	0.00	1.50	

*) Disse fondene tar årlig suksesshonorar:

Alfred Berg Gambak: 10 % av verdistigning (min 1,8% og maks 5%). **Skagen Vekst** tar på 1% + 10% av avkastnngen over 6%. **Eika Alpha:** minimum 1%, maks 4 %. **Skagen Kon-Tiki:** 2 % +/- 10 % av avkastningen over/under MSCI Emerging Markets (maks 4 % min 1%). **Skagen Global:** 1 % + 10 % av avkastningen over MSCI AC World. **Delphi Global:** 2 % +/- 10 % av avkastningen over/under MSCI World (maks 4 % min 0 %). **Alfred Berg Humanfond** er et idealistisk fond hvor 2% av forvaltningskapitalen gis til organisasjoner. **Fondsfinans Global Helse** tar 10 % av verdøkning utover 10 %.

TALLENE ER OPPDATERT PER 28. JULI 2025

Kilde: Dine Penger, UIS og Morningstar. Fondene merket med △ har mindre enn tre års historikk å vise til, og har derfor ikke en pålitelig DP-indeks. Vi beregner likevel DP-indeks og DP-Terning for disse for å finne nye «superfond».

KRYSSORD

Av: JAN-TORE STIEN

I LUSE- FART	↓	UBE- TYDELIG	TRIAN- GEL- FORMET	MILITÆR OPP- LÆRING	RANK OG HØY- REIST	STEKE- PANNE	↓	MID- DAGS- TIL- BEHØR	↙		
SOSIAL HAP- PENING										IVER OG OMHU	FYSISK KJENNE- TEGN
TJUKN I HUE						GRESK ØY BRA					
KLAM- PENDE FOTTØY							KRYPINN KUNST- NERISK ARBEID				
↗					KAME- RAT						
BAGASJE	ILDFULL					PUBLI- SERE					
KON- GELIG PERSON	TRADI- SJONS- KOST										
↘					UTØY- BE- FENG						
HJEM- ME- HYG- GELIG						BITTE LILLE		PRAKT- FULL POENG- STILLING			
MENGDE- AN- GIVELSE					GRUNN- LEG- GENDE		SKJÆRE- REDSKAP SEGNE- FERDIG				
↗				AR- BEIDS- DYR							
RUTI- NERT			SKODDE TIL SJØS							TIDLI- GERE GENERA- SJONER	OSTE- TYPE UAV- GJORT
TERNING- KAST											
↗			BYG- NINGS- MATE- RIALE	ADMINI- STRAT- IVT ORGAN	↗						
GLØD			INN- KOMST	↓				TER- NING- KAST	NYHETS- FOR- MIDLER		
FRYDE SEG			MAGE								
OPP- RING- NING		BO- ENHET TONE					UT I DAGEN RAD			LUNTE I VEI MAN	
↘					OPP- BEVA- RINGS- STED				FIRBENT TRANS- PORT- MIDDEL		
FJELL- LEV- ENDE DYR						TAPPET UT				ØR I TOPP- LOKKET	

Halv- veis til ti	Vær- else	Syv dager	Sang- gruppe	Jern- bane
↓	↓	↓	↓	↓

VINN FLAX-LODD

Send SMS-svar: MÅNED+LØSNINGSORD til 2424
Pris: kroner 5 per melding. Løsningsordet er i de gule feltene. Løsningen må være mottatt innen torsdag 28. august.

En riktig løsning vinner 10 Flax-lodd.
Alle løsninger er også med i trekningen om 10 000 kroner! Kryssordet er hentet fra bladet VG Kryss. Der er det i alt 10 premiekryssord med Flaxlodd-premier, og alle riktige løsninger er med i trekningen om å vinne 10 000 kroner.

Status på billigsalg

Denne capsen kostet 100 kroner i Syden. I Oslo er prisen 3250 kroner.

På årets sommerferie i Albania fikk vi oppleve at i vanlige butikker selges luksusgjenstander fra Dior, Ray-Ban og Hugo Boss til priser som får Karl Johan til å se ut som en svindelgate. I Syden vet alle at det er fake. Salget foregår helt åpenlyst og uten nerver.

Tilbake i Oslo tok jeg og min tiåring en runde i byens dyreste designergate. Vi hadde ikke planer om å kjøpe noe, bare kikke.

Men det er ikke så lett å være tilfeldig kikkende.

Butikkene er designet for å holde folk som oss ute. Marmor, gull, dørverter med iPad. Du kjenner på det:

På Karl Johan og Nedre Slottsgate lukter det ikke bare parfyme, men ambisjon.

Det var altså så vidt vi turte å gå inn.

Men tiktokere og influencere har gjort merkevarer og parfymen til «must haves» for barn nå for tiden. Vi måtte undersøke prisene hjemme.

Hos italienske Moncler fant vi barneklær og en caps til 3250. Kopicapsen kostet knapt 100 kroner i Syden.

– Åhh, så søt, hviner en kvinnelig kunde i sandaler og kort skjørt til kjæresten på shopping hos Louis Vuitton på Karl Johan.

Hun tar på flere ulike vesker til mange tusen. Vi to som bare ser på, ville nok ikke betalt en tusenlapp en gang, etter turen til Albania.

For verdien på disse merkevarene er for oss blitt kraftig devaluert.

I Albania kunne man i hvilken som helst butikk kjøpe vesker som lignet helt på de den kvinnelige kunden sto og klemte på i Oslo. For noen hundrelapper.

Så hvem er det egentlig som blir lurt, hun med kopien til hundrelappen, eller hun med originalen til mange tusen?

DYRE SAKER I OSLO: Billig i Albania. En caps av merket Moncler, her i fake versjon.

Det er dumt å kjøpe en dårlig kopi. Du støtter kriminelle nettverk og korrupsjon.

Samtidig virker det også rimelig teit å kjøpe en caps til mange tusen.

Man kan ikke gjemme seg bak at man betaler for kvalitet, slik man kan med en overpriset designerdunjakke.

Stoffet er helt vanlig. Kvaliteten er grei. Men verdien ligger ikke i sømmene, den ligger i logoen. Du kjøper ikke en caps. Du kjøper et signal. Og det kan være gode grunner til å bruke penger på statussymboler. I fattige land kan man se folk komme dresskledd og stilige ut av rønner. Å se presentabel ut er kjempeviktig.

De fleste i Norge er så rike at de ubekymret kan gå i hullede tøy.

Det betyr ikke at vi nordmenn har sluttet med statussymboler.

Nordmenn elsker luksus, men hater å innrømme det.

Derfor snikskryter vi i stedet. Om Porsche (elbil!), Strava-tider, bokhyller, eller om vi bare måtte ha den capsen – for «kvalitetens skyld» (altså logoen).

Caps-investeringer i tusenkronersklassen er kun fornuftig om det fortsatt fungerer som et statussymbol.

Her er problemet både for kunde og industri at verdien til merkecapsen utvannes for hver falske caps som selges i Syden.

Få med vettet i behold på Balkan, kjøper seg en slik caps eller for den sak skyld en ekte Louis Vuitton til 20 000 kroner.

Ganske vanlige folk bruker veskene på strandpromenaden, svette og sandete.

Men i lovlydige Norge kan denne type dyr design fortsatt imponere noen grupper.

Det kan imidlertid være lurt å få vist seg frem raskt.

Kjøper du fake, gjelder det å innkassere statusen før sømmene rakner.

Kjøper du ekte, risikerer du å stå igjen kun med en dyr caps.

Alle tror den er fake uansett.

**ASTRID
MELAND**

KOMMENTATOR VG

FRA TINGVOLL

GRATIS
BEFARING
-
SE MER HER

Vi gjør
solskinnsdager
enda bedre

NORSOL®

Zipscreen isolerer
både mot solvarme
og mot kulde

✓ Skann QR koden over og lær alt om gardiner
og solskjerming fra Tingvoll.

1

GRATIS BEFARING

Vi gir råd, viser prøvekolleksjon,
tar nøyaktige mål, og gir
prisoverslag.

2

PRODUKSJON

Vi besørger din bestilling som
blir skreddersydd på vår fabrikk.

3

MONTERING

Vi monterer din ferdige
bestilling der du ønsker den,
raskt og fagmessig.